Reberški Ožbej:

Kapelški punt

Zgodovinska povest

Roberški Džbej.

Kapelški punt

Zgodovinska povest.

I.

Roberško žegnanje

Prišel je v grad mlad lep Kanclir
Sto zlatih je služil dosrat štir.
Prešeren.

Že od nekdaj je stara navada, da se obhaja žegnanje pri farnih cerkvah na Koroškem na prav slovesen način. To je neki poseben praznik, ki se slavi nekoliko veličastno kakor največji prazniki v letu, da še bolj sijajno. Ker tedaj je prangarje in streljaj s topiči, da se sliši daleč okrog po gorah in ravninah.

Na to se veseli staro in mlado to pa še najbolj, ker tedaj je tudi godba in ples. To pa Marsikaterega srbi že davno v petah in nekatero dekle podari vsa-kemu najlepši šopek duhtečih cvetlic

upajoč, da jo popelje na dan žegnanja
k godcem, kjer se more napevati ja celo
leto, kajti takih prilik v tedanjih časih, ko
se vrši naša povest, je bilo le malo. Sedaj
je vse drugače.

Tako je bilo tudi z žegnanjem na Reberci. Vedno se je slavilo z vso svečanostjo, tako tudi leta 1785.

God sv. Ferneja, farnega patrona na Reberci, bil je ravno na nedeljo. Bilo je prav lepo jutro, največje veselje vseh župljanov; predvsem pa je že marsikateri obupaval, kajti od juga sem pihal je silen veter, črne oblake gnalo in bliskalo je ter lilo kakor bi kdo bil vsul. Nenadoma je nastopil potem mir in tiho prodiranje oblakov od juga je bilo ustavljeno. V soboto pogledalo je zlato solnce skoz raztrgane oblake in poljubljalo s svojimi žarki ohlajeno naravo in jo vzbujalo k novemu življenju.

Že zgodaj je bilo na Reberci vse po konci. Ko je odpoknil mežnar Kolar juterniče, zagrmeli so že prvi streli iz topičev postavljenih nekoliko nad cerkvijo pod razvalinami nekdanjega Rustega grada. Saj vse je hotelo s svojim biti treba, kajti Bukovnikov Paolej, ki je bil poveljnik strelcev, je nabral skupno s Pevcarjevim Lukejem po celi župniji in tudi v sosednih toliko denarja,

da bi lahko kupil strodnika za razstrelbo celc krdujaoc, saj vsak je podaril rad nekaj in če naprošeni študiri ni ravno tako lahko dal, vendar je našel še kakšen goksej, saj za čast božjo se mora vse storiti. Ni če je študi kateri bolj trd bil pri izdajanju petice, eno je vendar le dal, še celo Adamov francej spustil je celo cvancgarco v svinjski mehur obrobljen z zelenim trakom, ki ga je držal šajbi dukej.

Pavlej ter Lukej bila sta vesela saj za trud pri streljanju plačali bodo cerkveni Ključarji Mihcoc in Ofnar nekaj merice vina in študi za prigrizek bo dala prijazna krajnarca.

Zato sta začela streljati z bro onemu je na vse zgodaj zazvonilo, da je grmelo po podjunski dolini in najmanjši, da je danes na Reberci žegnanje. Vzela sta bele predpasnike, suknje obesila sta na bližnjo smreko, za pomagače imela sta še nekaj odraslih fantov. Pavlej gledal je na to, da nihče ni pil, saj odgovoren bil je on, če bi se pripetila nesreča, bi moral iti pihat kašo za nekaj dnij v Žerek o temno Lukijo in pri prihodnjem žegnanju bi določila stroga Ključarja drugega pomočnika. Zato pa bi bilo škoda, saj zvečer je pač vendar

le prijetno, če vredi pri Kovačih ali Krajnarji in se odpočiva in tolaži utrujeno delo s sladko kapljico in mastno pečenko.

Dol na vasi pa se je studi že začelo veselo življenje. Treba je bilo vaditi mlade svirake in broje pri cerkvi in tam, kjer se je bral sv. evangelij.

Že od nekdaj je bila navada, da je bil prvi evangelij za Komandoovsko pristavo, drugi pri Baštinovem Križu, tretji vredi vasi pred Krajnarjevo in Kovačevo hišo, zadnji pa pod Košato lipo staro več sto let na dovoljšču velečastne Komende tik pred vhodom na pokopališče.

Že nekaj dnij prej pletla so vaška dekleta velike vence za okras drves in Križa, kjer se ustavi procesija. Fantje zasajali so na vse zgodaj drevesca, dekleta pa so napravljala vence in skrbela, da je bilo vse bolj Komu pač lepo.

Vse bilo je veselo, saj vreme je bilo lepo in cela slavnost obeta se izvršiti kar najbolj slovesno.

Zgodnjo mašo imel je komendator Paul Rohrmeister že ob šestih, da je imel potem proste roke, ker dosti skrbi ga še čaka danes.

Pri cerkvenih vratih v mali veži

prej da se pride v cerkev, sedela sta cerkovna ključarja Miheče in Ofnar ter pobirala žito in surovo maslo, kiro ga darovali ljudje in sicer zrnje, da se živine ne pripeti kaka nesreča, surovo maslo pa za večno luč, kajti tako je bilo od nekdaj, da je gorelo pred glavnim oltarjem vedno maslo kot večna luč. Ta stare navade se ne smejo odpraviti, pravijo župljani.

Cerkveni obiskovalci šlivo po prvi maši večinoma domu, posebno gospodinje, kajti danes se kuha že nekaj boljšega, kot posebnost je goveja juha, v katero je narezan ruh domač kruh, dobro popran in rumena od žafrana, nato pa govedina narezana na kompirjev mošnik. Skoro vsaka hiša ima danes gosta, kajti sorodniki, prijatelji in znanci pridejo iz sosednih župnij in te je treba pogostiti, ker to se zopet prihodnjič vrne, ko se obhaja v sosedni župniji žegnanje.

Le nekaj ljudij šlo je že na sv. zgodaj h Grajnarju in Kovačevo gostilno, zajtrkovat dobi se že dobra običajna kisla juha, ki je izvrstna podlaga za nadaljna podjetja, da ne škodi pijača tako hitro.

V zvoniku začelo je zvoniti, prihajali

so procesije. Prva zbrala se je pri Kovačevem križu iz župljanov župnije Žitarovas, katerim so se pridružili nekateri iz St. Lipša, ker tam nimajo duhovnika in iz Prebova, ker jim je v St. Kid predalec, na koberci je padanes več mar, pa tudi več veselja.

Že pač tako, da poleg duhovnega vleče še bolj posvetna zabava.

Bila je zbrana že precejšna množica, ki je čakala samo na prihod župnika Franca Facol. Radovedno so že gledali nekateri dol po brdu, če se že bliža njih dušni pastir. Zares, ravno sedaj se je pokazala njegova visoka postava. Poleg njega stopal je mežnar Furin, ki je nosil talar in rokelj, zavito v veliko, modro barvano rutico ter mali Fernov Silvester kot ministrant.

Zbrana množica spoštljivo pozdravi gospoda župnika, ki si je brisal z visokega čela potne srage, kajti pot je precejšnja in solnce je tudi že pripekalo seveda šentlipiške rute.

Stari možje, ki so si privoščili vsak pipo tobaka, so stresli pepel na tla in spravili priljubljeno orodje v notranje žepne suknje, množica se je pa pričela razvrščati. Mrbanov oče so na glas molili rožni venec stopajoč tik za Vrenovim Tonijem, ki je nosil križ, kajti le litanije bodo opravili gospod župnik, ker stari so že in

zapa jim naraja.

Spredaj približal se je cerkvi; privabil čaka procesijo Kommandator in počkopi verniko, le župnik podrži. Kropilo v mamice dukovega bratstva, da se ga dotakne s treni prsti in pokriža.

Od Baškovega križa pomika se pod Limanovo goro po precej skalnati poti procesija iz kalicija. Glasno moli župnik Jožef Rohmeister litanije.

Koj za njim prišla je letos tudi šentvidska procesija z župnikom Kašparjem Hajnžič, kar so prišli tudi Reberčani polet v to. Kid s procesijo.

Zadnja procesija pride iz Kaple. Videti so predaj moški, katerim se pozna že takoj po postavi, da so doma iz goratih krajev. Široke klobuke drže jo v rokah, na sebi pa nosijo močno obleko iz volne, temno sivo in okorno, težke čevlje na nogah. Večinoma vsak ima na levi strani šopek z nageljčkom pobeljanim v rožmarinu, mirtkat in kožuhkrat, zelena peresca pa so povdečena z drobnimi kosci zlate pene. Nekateri nosijo v nosih tudi uhane, male lanke, navadno srebrne, bogatejši pa imajo tudi zlate.

V sredi stopa župnik Valentin Brunner, mož v najboljših letih, lepe, velike, močne postave. Prijazno gledajo njegove oči, na obrazu vidi se mirnoka posebna odločnost

in samozavest. Če študi gre v brog proti cerkvi, vendar na glas moli rožni venec z lopiči, izpovedno močnim glasom. Za njimi pa stopa ženski spol, mladi in stari. Večinoma klobuke na glavi, spodaj pa nekdo pisane barve, ostala oblačila pa iz tukajšnjega domačega blaga; le nekatere so modnejši, ki imajo obleko iz finejšega blaga, ki se pa tudi bolj prilega k telesu, na glavi pa samo klobuke z različnimi okraski iz umetnih rož. Lasuljo iz trga Kapla, ki ne pozna več navadne kmetske noše.

O različnih besedah slišal je kapelski župnik na prižnici pomen današnjega dne. Pozorno je poslušala zbrana množica izpovedne besede, in čez je bil kdo še tako utrujen pod dolge pridigi od dela pretekle ga dne, niso mu padle oči skupaj.

Med tem je imel mežnar Kolar veliko opravka, saj takoj po pridigi začne se pravganje. Izbral je osebe, ki so imele nositi bandera. Najprej nosil je vedno Jerinjnoj krepke, krdrie in visoke postave, Šoštar, Črnozelj, Tonič in Blagoja bilo so določeni za nošenje neba, Bukovnik pa za križ, ki bi ga imel nositi pred celo procesijo, za ministranta sta bila Pirčarjeva Mokej in Markočev Tonej, dva brihtna fanta, ki sta tudi poredna.

Najpoprej je nosil pa župnik Rokmaister iz Kalič je, moj je visoki las, častite, resne

postave, z zlatimi očali pod visokim čelom.

Za njih glasom zapel je Pange lingua in zapel se je procesijski sprevod iz cerkve dol po poti do komendoškega gospodarskega poslopja. Možki so stopali lepo po dva in dva, neposredno pred duhovniki v belih pevci; dekliški pevski zbor pa so sestavljali pevci. Za duhovniki pa so stopale ženske, najprej mala dekleta v belih oblačilih in z venci na glavi, nato večja dekleta in odrasle, nazadnje druge ženske v pisanih nošah. Ker da se vreda nikjer ni mogla držati, da bi šle po dve in dve, silile so se v velikih gručah naprej kakor ovce, ki gredo zvečer iz paše domu. Večkrat jih je pozval komendator, naj se strnejo v pare, a kmalu so se razpršile in hodile kakor prej.

Že so došli po prvem evangeliju do Baštinovega križa. Z močnim glasom pel je evangelij župnik Prunner, množica pa je stala dalec naokrog in verno poslušala. Ajda po njivah je bila v najbujnejšem cvetju, medeče čebelice so srkale iz svojega cvetja sladek med, vmes pa so skušali dobiti tudi pisani metulji del sladkega soka. Lahen veter je pihljal semtertja in hladil čela razgretim vernikom, na katerih glave je pošiljalo toplo solnce ogrevajoče žarke. Velikanska je bila ta množica v prosti naravi.

Nad Križem, okoli katerega je bila zbrana verna množica, dvigala se je Šimanova gora proti sinjemu nebu, ob njenem vznožju spominjajo razvaline nekdanjega gradu na slavo rebeških vitezov. Na vzhodu dviga se Žitrajska gora s svojo ploščo. Dimnose pečin proti jugu sami vrhovi zakriti s temnimi gozdovi, iz katerih gleda tam v ozadju radovedno siva Djstrica iz kraljevega Šaovinjskih planin sem proti severu na divno Koroško.

Kadalaje neka tajnstvena tišina, v katero se je umešavalo samo nabijanje topičev na strelišču.

Minul je evangelij, duhovnik dopal je blagoslov množici. Klečeči pred njimi trajal

Zagrmeli so topiči, da je odmevalo daleč po gorah. Med zvonjenjem in pokanjem premikal se je sprevod dalje, Vrnil se je na empt, ko so se vrnili v cerkev.

Zadonele so orgle, začela se je slavnoslavna-lepitna-maša, katero je bral župnik iz Galicije ob asistenci župnikov iz St. Vida in Kaple. Mbrano so pelipevci in tudi orgle imele so lepši glas, saj Kolarjev Jakej zbral je vse moči, da se pokaže kot star, izurjen organist.

Maša bližala se je proti koncu z močnim glasom igral je župnik Rumer

Sta missa est. Dajalse je zadnji blagoslov, topiči so zagrnili po vrsti, kar Bukovničkov Paolej natrosil je od enega do drugega topiča smodnika, da je šlo vse točno, nazadnje je vprožil še največja dva, da se je strela cela cerkev in so zaklobetale na komando vse šipe ter je odmevalo dolgo gor po Blaznici za Žitrajsko goro.

Množica se je izlila iz cerkve, prejšnja tišina spremenila se je v žtvahno govorjenje in vrvenje. Stari znanci so se pozdravljali in pripovedovali eden drugemu svoje dogodljaje. Na Komendobškem dvorišču nastavili so se fantje in možje; prvi so gledali za brhkimi dekleti, marsikatero je dvignilo za tramtekočii, da vidi, če je upeh izpoljenec z duhtečim šopkom med njimi; možje pa so govorili o vremenu in izražali svoje veselje, da se obeta dobra žetev. Tudi zganjkov bo dovolj, saj ajda cveti v mirnem in zadnji dež je tudi ni vznemiril, namočeno je pa sedaj tudi dovolj.

Nazadnje prišli so duhovniki iz Žitarevasi, Kapele, Galicije in St. Vida. Spoštljivo so se vsi možki odkrili, kateri so mogli, pozdravili so vojaka župnika vsi. Šentvidski župnik, vedno vesela narava, se je pošalil s

sosjini župljani, da je nastal ogenj
v cerkvi. Eni mašniki so rekli: Lent-
vidski gospod so pač flegmi, tako so za
marsvarje in vedno kaj pozabi, da zprosi
človeka na cerkvi.

Komendator Paul Rohrmeister čakal
je sosje goste že pred vratmi, na kate-
rih je velik križ, spomin na rokodanje
viteze reda Sv. Jurija. Bilje moj že nad
50 let, zato so kazali že tivi laže, da je
nastopila jeden žtolpenja. Prizanesljiv
in rahel značaj okoli ustov bil je
odseo blagega plemenitega gospoda,
ki je imel, kar je dosti potrdval, obširen
duševni obzor in veliko skušnjo iz
sosjega žbljenja.

Na Reberci je že dolgo let, najprej kot
kaplan od 1760, pri sosjem stricu Dr. Valen-
tinu Rohrmeister, ki je nazadnje odlod
sosje starosti rabil duhovno pomoč.
Po stričevi smrtilota 1775 pa je postal
komendator. Ljudje imeli so ga radi,
ističako pa njegovi duhovni sobratje.

Zato pa so prišli danes vsi sami,
da počastijo sosjega prijatelja, doma
ostali so le kaplani Marko Šturm v
Žitarivasi in Joan Toffan v Kapli. Ze-
deli pa so tudi, da je komendator
Rohrmeister gostoljuben, posebno
tedaj, če je kakšen slavnostni (tedaj pride

na mizo, da komaj drži in še vsakokrat so šli gostje prav zadovoljni domu. K čemur je pripomogla najpoč komendatorjeva sestra Freja, ki je slovela kot najboljša kuharica po celi dobroljski dekaniji in so jo tudi vedno prosili, kjer je bila kaka nova maša ali druga slavnost, da je prevzela v kuhinji svoj regimient.

Posebno se je razveselil komendator, da se je odpeal vabilu tudi tržki sodnik iz Kapele Volbenk Hagen. Bila sta si prijatelja že iz študentovskih časov in vsaka prilika je hotel, da sta sedaj v pokoju tako blizu eden poleg drugega. Tržki sodnik pa je bil tudi ljubezniv človek, ni imel nič prevzetnega v sebi, z vsakim je rad govoril in mu pomagal, kjer je le mogel, spoštoval je stare navade ljudij, zato mu je bil prijatelj globoko ukoreninjen ~~do cela~~ in dajal je sam v tem oziru lep vzgled. Zato pa so ga ljudje še bolj spoštovali in mu zaupali.

Težko ga je že precejšno število let, ostal je samec, prej mu je gospodinjila mati, katero je ljubil nad vse in ni tudi njej naljubo storil drugače. Ponjeni smrti pa je imel pri sebi daljno sorodnico.

„Prav srčno me veseli, da si prišel," praši komendator sodnika, „težko bi mi bilo, če bi se kujal doma."

Rekši ga prime pod pazduho in stopa

za njim naprej po stopnicah, se pri tem obrneš ~~nazaj~~ nazaj in pogoreš sooje duhovne tovariše in cerkovna Ključarja Miheca in Oferja, češ, odpovedalo je opoldne in Kuharica se bi kmalu zgrudila, če se ji vsled čakanja pečenka prismodi.

Stopili so v prostorno dvorano, ki je služila nekdanjim vitezom to. Jurija kot obednica in se je tudi še sedaj rabila ota namen.

Po kratki molitvi so se vsedli, častno mesto zavzel je župnik iz Kalicije, po letih najstarejši, ker je on pel slavnostno mašo. Poleg njega sedel je na desni strani tržki sodnik, ostali gospodje kakor so prišli s procesijami, ob koncu sta zavzela prostore cerkovna Ključarja, ki nista nič govorila, misleč si, danes imajo drugi besedo, gledala pa gledeje, da pokusiva ove dobrote, ki prihajajo iz kuhinje, saj to je le enkrat v letu, ko je navada, da se povabi tudi Ključarja.

„Kje pa je ostal župnik Šiška iz Jezerskega", praša žitrajski župnik, „saj so prišli Jezerjani vendar vsako leto na Reber."

„Res škoda, da ga ni", odvrne komendator, „še posebej sem ga vabil, ko sem bil na Dolgem na Jezerskem v komendorski planini, a nič gotovega mi ni obljubil, češ, da se boji sitnosti, če pride tako daleč s procesijo."

„Prosec je natančen", poseže v pogovor

gališki župnik, „boji se odredb, ki so jih izdale oblasti, odkar je cesar Jožef na vladi."

„Že mogoče, da se je zbal," misli komendator, „žal mi je, saj Tevtonci prihajali so radi k nam, primoli so vedno dostikrat kaj za razveselitev, kje pa ga naj ogarnem, cesar Jožef strogo zahteva, da mora goreti pred glavnim oltarjem večna luč, župljani se branijo, da bi se odpravila stara navada, katero je opeljal vitez Schrotterbach vsled svoje obljube, ki je prenagal Turke."

„Že res križ s temi požeforinimi naredbami," potrdi župnik Brumer, „ženeški flegar Reiter ne ve kje gleda po stari, ko smo šli zadnjič s procesijo k sv. Marjeti ni davarju terna Tevtonsko. Župljani je nikamor ne bi smeli več, niti v sosedne cerkve ne, tako vendar ne more iti dalje."

„Imaš prav," praši župnik Jacobi, „tudi na božja pota je ljudje ne smejo več. Vsako leto so se zbrali iz naše fare ljudje, ki so romali na sv. Višarje skupno s Tevtonci, ki so prihajali vsako leto v obilnem številu. Tudi letos so hoteli iti o Binkoštih, a glej ga zlaka, naenkrat mi prijezdi flegar iz Ženeka in mi strogo zapove, da da vsakega zapreti, ki gre na božjo pot!"

„Kako pa je to zvokal," praša gališki župnik ves začuden.

„Tisti flegarjevo ščrc Robert Hubman

in je prinesel na oso; je pisar pri
ženitki rodnijki, pa seveda dolžijo
v Kapli, kjer študi stanuje, sodaj hodi
okoli in določuje, koliko morajo kmetje
plačevati davkov; saj ga tako nikdo
ne mara."

„Kmaš prav," poreče oni Valentin
Krumer, „prava božja šiba je za kmeta,
neusmiljeno iztrjava davke in
pravično mu ni na tem, če mora
po cestnik golih rok od hrama. Vrh
tega je brez srake sore božje stvari
zaračunjo in videla ji nijih more, tako,
da se že vse pokujšuje nad njim."

„Pa kako si se tako upa odirati ljudi,"
oprašа šentvidski župnik svojega
tovariša iz Kaple.

To je čisto lahko, saj je javna tajnost,
da je pisar Hubman nezakonski in
ženitkega flegarja. V svojih mladih
letih, ko še ni bil ojenjen, ni bila no-
bena ženska pred njim varna, zale-
zoval je neko tovaričo in jo tako dolgo
obetal se modre, da jo je spravil v
nesrečo. Ker pa je mati tega otroka
umrla, je moral sam skrbeti za otroka
in mu je tako pripomagal do te službe.
Pa jabelko ne pade daleč od debla, tudi
sin se lovi rad za ženskami, sodaj
je spridil tako prvdno dekle Hriber-
nikovo Anko v Kapli."

„Že prav," reče komendator,

„tako pokoarijo ti škrici poštena dekleta in jih spravijo v sramoto."

Cerkovna ključarja sta do sedaj zelo poslušala, zadostila sta telesnim potrebam in dobra kapljica jima je tudi že zlezla malo v glavo. Postala sta že bolj korajžna, zato se oglasi Ofuar:

„Brošim za odpuščanje, gospod Komatar, če prašam, ali je res, da se sedaj ne bo smelo več pouriti, če se bliža huda ura, včeraj je eden hodil iz Celovca in je to slišal."

„Da imaš prav, ravno včeraj semdo bil ukaz, da je tudi to prepovedano.

„Vso vero hočejo odpraviti," opomni se sedaj tudi Mihadoc, „zdaj nimamo nič čez, da bi se branili pred tem."

„Jaz sem dobil ta ukaz že pred enim tednom," pravi župnik iz Galicije, „no, moj možnar tako ni rad zvonil, sedaj je pa prav vesel, če zaj tako nič ne pomaga."

„Ne že pomaga, poseže vmes Ofuar, „ampak je prišla silna novica od Celovca - pravijo, da je ušla študentom v črni šoli - naš možnar je začel hitro zvoniti s sredinjim zvonom, ki je v ta namen blagoslovljen, zato pa so se vzdignili ovi črni oblaki čez Belo, v Žitarivasi pa je vse pobilo, ker možnarja ni bilo doma, da bi zvonil,

drugi si potudi ni zmislil na to."

„Pa to ženi najhuje", odgovori župnik Hajnžič, „kanonski župnik Pavel Miklavc dobil je pred štirinajstimi dnevi iz Kazod Komisarja Bauer v Celovcu, da mora takoj odpeti lepo obleko, ki jo nosi novi kip pobožne Hildegarde."

„To nam je nova", rečejo začudeno vsi župniki, „povej nam kaj več".

„To še ni vse, nadaljuje Hajnžič, Komisar je tudi zahteval, da nesemo na dan Sv. Agate metati Krukove hlebčeke med množico, ker, da mrgajo s temi ljudje samo prazno vero."

„To že ni res", poseže vmes Uhar, „ti blagoslovljeni hlebčeki imajo veliko zdravilno moč. Kadar kako živinče zboli, dam jemo kravo na pašo napihnilo, brž kmo je požrla zeleno žabo, nič ni pomagalo, tedaj pa je prinesla Kolarjeva Mica takšen hlebček, ki ga je dobila dam s Kamna, in mi rekla, naj to dam kravi z sladkim mleku nadrobljeno. Hitro sem to storil in glej čudo, na enkrat je krava odleglo, letos je žanila najlepše tele, ki ga kdaj koli rodila."

„No kaj pa so rekli Kamničani na ta nkaz", vpraša župnik Brunner tovariša.

„Prihrumeli so v župnišče ter odločno povedali župniku, da ne dovolijo kaj

takega na novem načinu. Iz Celovca je prišel neki škric, ki bi naj nadzoroval, če se je to povelje izvršilo. Ko so kmetje to zvedeli, so ga pograbili in nagnali. To bi morali videti, kako se je lovila sukinja okoli njega, ko je pihal dol proti tinjskemu mostu. Tako naglo še nihče ni jemal stopnic od Kamena."

"Kako pa je bilo v Mežici," praša galižki župnik Prunnerja.

"Tam je bilo precej razburjeno," odgovori oprašani, "pravil mi je gadnjič neki rudar, ki tam kopље stopnice, župnika Antona Progla se je skoraj slabo godilo. Ta je bil tudi nepreviden, kajti takoj ko je dobil ukaz od oblasti, da mora odstraniti vse table in Bog ve še kaj, je hotel to tudi takoj izpolniti. A Mežičani so za to zvedeli, vdrli so v cerkev, ko je pobiral nemške table. Pograbili so ga ter gunaj pošteno naklestili. Ko je prišel župnik v cerkev, da bi napravil red, napadel ga je nek klapec ter ga udaril po glavi, da je bil ves krvav. Sosedje pridejo to obzirali, a pomagati seveda dalo ne. Prosili so župnika za odpuščenje, dobrohotni pastir je o tem molčal napram oblastim."

"Tedaj je stvar še dobro končala," pripomni župnik Facol, "saj mene bi se kaj takega tudi lahko pripetilo, ko bi hotel izpajati ta ukaz, toda djal sem ga v koš in stvar

je rešena. Sodišnik v Črni Franc Lederwasch je storil tako, zato pa ima zdravo še vse ude in mu ni treba celiti rane.

Tu zasmejali so se vsi, dvignili kupice, katere je dal napolniti gostoljubni Komendator z najboljšim vinom, starim že dvajset let. Prelilo so in si nazdravljali.

„Tisto lahko umejti", pogovarja Kot prvi beseda župnik Brunner, „želim si, da bi tudi tako lahko rešil stvar, toda flegar Reitrer ima na me piko, ker sem mu okrogal njegovega pankerta, ko je stal zunaj pred cerkvijo, se nočeval iz božjih stvarij in nagajal doktorju. Dvorni dekret z dne 29 aprila 1784, ki je bil razposlan vsem župnijskim uradom, bi naj veljal tudi za naš kip Device Marije v Trnju. Kdo je prirohnil zadnjič flegar k meni, češ, kdaj dam vendar enkrat odstraniti vse table in odvzeti kipu oblačilo „tistišemi", kakor se je izrazil. Seveda jaz nisem se prijela, da bi ga najrajši potisnil skozi vrata."

„No, k sreči se je premagal", meni krški sodnik, „pozabil je flegar na dvorni dekret z dne 10. septembra 1784, ki dela izjemo glede tistih Marijinih podob, ki kateremu rodu mnogiga v posebno veliken strošku. Ko sem to povedal flegarju, mu je kar sapo zaprlo in odšel je z dolgim nosom."

„Vsekako sem vam hvaležen, gospod

sodnik, da se ne razšli iz zadrege," reče župnik Prunner ves ginjen, „bal sem se ženevedno tega trenutka, saj vem, da se tedaj ljudstvo razburi in vitezi imel bom le jaz."

„Upajmo, da poteče vse mirno," tolaži sodnik, „vem, da je flegar hud, a vse mogoče in tudi mi, moji kar ne more odpustiti, da sem mu tako pokadil. Ker mi drugače ne more do živega, si je nekaj privoščil, da so v trgu in tam po vasi nemiri, ko se vračajo pijanci domu. Napravil je iz tega celega slona, češ, da vlada v trgu velik nered in da človek nima več varne življenja. Bil sem zadnjič v Celovcu pri predsedniku višjega apelacijskega sodišča in ta mi je pokazal vlogo flegarja v Žerneku, ki zahteva, da se mora sodnija v Kapli preseliti k deželski sodniji v Žerneku, mene pa poslati v pokoj. No, zaenkrat do tega še ne bo prišlo, ker sem pojasnil predsedniku, kaj je resnica."

Vsi se začudijo, ko slišijo te bo-sede in ne morejo izraziti zadostno svoje ogorčenja nad takim početjem.

„Seda, to bi mu prijalo," meni kon-„dator, „da bi imel še sedjo oblast in se sme dohodke, pa do tega ne sme priti."

„Tako je," pritrdijo vsi gostje, dokler je še kaj pravice, flegar Reitrer ne bo

sodnik čez Kaplo.

Solnce se je nagnilo čez staro goro, znamenje, da je že pozno popoldne. Kuharica Freja je tudi že poslala sporočilo, kar je izdelala za to slanost."

"Kmalu bo zvonilo večernico, meni gališki župnik, "pot je še dolga, star pa sem tudi že, pripeljati pa se nisem mogel, ker je konj malo šantav."

"E, bo že šlo," meni ljubezniv Komendator, "sedi še in pij, saj Bog ve, kdaj bomo kmalu zopet tako skupaj."

"Imaš prav," pritrdi mu župnik Focl, "le ostanimo še, meni se sicer najmanj mudi, ker imam najbližje."

In obsedeli so še, in se pomenkovali, dokler ni stalo solnce že nad Apačami.

Komendator odpre je okno, ker soparno je že postalo v sobi. Gostje so pridno kadili prijetno dišeče smodke, tudi cerkovna ključarja se nista dala prositi, (kadila sta, da sta bila v enem dimu).

"Ništiš no," pravi Komendator proti župnikuj Kapla, "tidl, tidl, Dödlum pa že imajo zopet godbo pri Kovačiu in Grajnarji, tako bo celo noč, jutri pa bo bolela marsikatero ga glava in mošnja bo suha, kako se ljudje vendar ubijejo."

"Mladost je norost," meni šentvidski župnik, "ko pa se človek postara, se pa je (umesi)."

„Že res, pa včasih še starikedje skačejo tam po plesišču kakor mladi kozli, dokler ta se jim pa smejijo."

„Že vedno tako bilo, pa že bo, eden ima na stara leta že čisto počasno kri, drugim pa še tudi potem, koso videli je Abrahama, rojijo muke po glavi."

Ta glasen smeh zadrilje po dvorani nad besedami šentoidskega župnika.

„Čas je, da odrinemo," opozarja graški župnik. Lekcijstrine komendatorju roko in se zahvali za gostoljubnost. Njemu sledijo vsi drugi, častnica Ključarja sta kot slednja poljubila spoštljivo svojemu župniku roko. Komendator je spremljal gorte do vratji se od njih prisrčno poslovil. V kuhinji pa je bila kuharica kreza prav dobre volje, saj ostak gospodje dal kot napitnino srebrnjak in to ni vsak dan, bo pa zopet zaloga za lepo naglaono ruto in pisan predpasnik.—

Dolina vasi bilo je že v obeh gostilnah živahno življenje. Pri Kovaču je piskal na klarinet Baštlno v svoji, tisti, ki je bil tudi tedaj poleg, ko so nesli cesarico Marijo Terezijo v grobnico pri kapucinih. Na vrh je kobil jena polklep, ato ga ni vdiralo, da jez drugimi poškilil po gostih, kje bi še bil kak polan kozarec, kajti čutil je vedno žejo v sebi v grlu. Ljudje sinali

so gavadi, in še je včasih le prodebelo lagal, kako je bilo pri vojakih, in je tako ali onii majal z glavo, češ je pridni, češ, canta Marjeta, če ni res, pa idi prašat. Seve, nihče ni šel poizpedovat, verjeli pa mu tudi niso vsega.

Sodaj Jojej je pritiskal danes na svoj klarinet, da je bilo veselje, zvečer njega bilje trudan, ki je vlekel harmoniko, da je kar hrščalo po sobi. To pa nikoli ni, da so se prvi mladi parčki po plesišču in takorekoč tičali eden drugega naprej, saj o kakem plesu ni bilo govora. Nekateri, posebno gorjanci so še celo postakovali in gorje, komur je stopil z debelo okovanimi čevlji na nogo; tistim je še dolgo spominjal na reberško zgodnjo (ko mu je šel nohti od prsta).

Veselo življenje bilo je tudi pri krajnarju. Sodaj v prilični bili so bolj odlični gostje, zgoraj v prvem nadstropju pa so se zbirali mladi pari, saj godba bila je dobra, ker štirje godci in doberkovasi pihali so na tekmo, kar je vsa dala. –

„No Anka, zakaj pa nič ne pleše", nagovori Bizkerlikov Tonej Krasno dekle, ki je sedelo v postranski sobi v kotu v družbi svojega brata Andreja.

„Nemič nevesela, bolijo me noge", mrmi dekle, „saj je drugih dekel dosti".

„To je prazen izgovor," mami Tonej, „očiščeni pa rada plesala, danes se pa držiš kakor bi kuro kruh pojedla, pojdimo, da se zaženeva."

Rekši jo prime za roko, da bijo odšedela na plesišče, a ona se mu iztrga in se vsede nazaj na stol.

„O tako poredna, glej jo Anko, le čakaj, to si zapomnim, zdaj vem, da ti je gnotil oni zeleni škrič glavo, le glej, da ti ne bo žal."

In odšel je brhki fant, a ne na plesišče, ampak dol v pritličje, se stisnil v kot in se stolažil pri vinu, saj bolelo ga je, da mu je to napravila Anka, ki jo je videl tako rad in kakor bi trdil zaprisegel, saj mu je bila vedno prijazna, a sedaj je ona drugačna. Kako pa neki to?

Za poglejmo nazaj v pretekle dni, da vemo, zakaj je dala Anka takšen odgovor. —

Ko se pride po štroki dežavni cesti v trg Kapla, zagledaš ob desni strani blizu ceste malo hišico prav čedno, s skriljicami pokrito. V okrilih so postavljeni lončki z razpoostrinimi cvetlicami, prihišči je majhen vrtiček lično ograjo, zraven pa mala njivica. Zadaj za hišo je stroma na gospodarska poslopja s prostorom za doc koji in kakega prašička.

V tem hramu stanoval je Urban Hriberšnik s svojo ženo Klaro. Bil je nekaki nadzornik pri rudarjih, ki so kopali svinčeno rudo visoko pod Obirjem. Imel je lep zaslužek in dobro se je godilo obema. Klara je srečala svojega moža z dvema otrokoma, Andrejem in Anko. Bila sta pridna in delala veselje svojima starišema. A sreča na svetu ni stalna. Bilo je pred desetimi leti v neki hudi zimi. V ponedeljek, ko je šel Urban kakor navadno od doma v rudnik, je bilo vreme jasno, a na noč prišla je burja, začel je padati sneg neprenehoma, da ga je bilo do kolena. Potegnil je jug in plazovi so drveli z vseh vrhov v dolino. V soboto moral bi se Urban kakor navadno vrniti moj, toda Klara čakala je zastonj. V ponedeljek prišli so štirje rudarji Urbana na nosilnici mrtvega v prej tako srečni tihi dom. Zasul ga je plaz, ko je šel v soboto domov.

Neskončna je bila žalost vdove Klare, ostala je sama z dvema otročičema v starosti 14 in 12 let. Težko je bilo za njo, odpadel je lep zaslužek, ki ga je prinašal oče domov. Znalo pokojnino ni mogla shajati.

A čas celi vse rane. Služba bila je nesrečni materi Andrejček in Anka; prvi je stopil v službo pri županu,

poprej je pa je šel k rudarjem na Obir, Anka pa se je učila šivati. Ker je bila spretna, postala je tako izurjena, da so ji nosile kmalu vse trške obleke v delo. Tako je imela spraska dovolj in mati Klara je bila v sredi svojih pridnih otrok prav srečna in si ni želela, da bi ostalo tako.

Piskernikov Tonej iz sosednje hiše bil je tudi rudar na Obirju. Hodil je vedno s Hribernikovim Andrejem na delo in skupno sta se vračala. Vsak ponedeljek natovorila sta si koše z živežem za cel teden, težko sta opertala breme na močne hrbte, v eniroki sta držala še to in ono, kar ni bilo prikladno za koš, v drugi pa močno palico. Šela sta se vedno pri Hribernikovi zgodaj zjutraj, vsako je bilo vedno veselo in Tonej je še posebno pogledal na Anko, ki je stala med vrati ter se pošalil ž njo in ni odšel prej, dokler ni dobil lepega šopka v spomin na dolgo pot. Zavriskala sta, ko sta bila že visoko na hribu in se ogledala še enkrat nazaj na milo dom. Mati in Anka stali sta še pred hramom in odzdravljali, dokler nista zginila krepka rudarja v temnem gozdu. Med delom minul je hitro teden, v soboto pa je pripravljala mati Klara vselej dober obed za Andreja, ki se vrne iz rudnika. Šla je nekaterikrat gledat ojstro poslušat. In če je slišala, priskanje sem

od hribov, tedaj je oddelal, da se orača sin in hitro je pripravila ove, da ni bilo treba dolgo čakati lačnemu Andreju, ki je vzdihoval po jedi, ker hrod tedenom je pač kukal po svoje, včasih sta se ječmen in polenta malo prismodila in tudi iz žganko se je včasih napravil „grof", kar je povzročilo pri tovariših mnogo smeha, ko se žganki nikor dali razdrobiti, ampak se je oblekla celo testo kakor lim.

In zvečer prišel je Tonej k Andreju in pomenkovali so se o preteklem dnevu in se smejali. Pri tem je Tonej kaj rad pogledal po stranišnih Anko, no, in priznam, tudi Anka je skrivoma upirala oči v brhkega fanta.

Bilo je vročih dnevi, mati Klara želela sijo, da bi ostalo vedno tako, v Tonejevem srcu pa je tlelo na tihem vroče hrepenenje do prijetne Anke in sanjal je že, kako bo vrgel, ko si ustvari svoje ognjišče in mu postane Anka zvesta družica.

Toda prišlo je drugače. Da pojmete razmerje, podajem nekoliko v zgodovino.

Cesar Jožef II. odpravil je podložništvo. Kmet je postal prost in se podal, kamor ga je srce vleklo, njegov prejšnji gospod mu je moral prepustiti zemljo proti primernemu plačilu. Da si pa obrani država vire za dohodke, bilo je treba, da

plačujejo vsi latniki zemlje enakomerno po velikosti posestva zemljiški davek. Vsled tega je v tozadevnem patentu iz leta 1785 odredila nova izmeritev zemljišč in ugotovitev dohodkov iz posestva. To delo so imeli izvršiti pred vsem zemljemerci; ker pa teh ni bilo v zadostnem številu, določili so tudi druge osebe.

V Ženeki bil je tedaj za flegarja poslan Leitner, ki ga poznamo že iz pogodbe gotove v Komendi. Bil je z duše in telesom zagret za korist svojega gospoda grofa Franca Rosenberg, ki je bil tedaj lastnik obširnih ženeških posestev. Zato se mu je nasmihal kmet in ga pritiskal, kjer je le mogel. Bil je zanesljiv in resnica je bila, da ženske niso imele nikdar pred njim. In tako je bil tudi Robert Hubman nad takega razmerja, za katerega je moral prosjeti vso skrb po materini smrti. Robert je bil drugače bistren fant, zato ga je dal oče v šolo v Celovec. Po dovršenem nauku pomagal je očetu pri vodstvu posestva, posebno v pisarni. Kakor nalašč prišlo mu je tedaj, ko so rabili sposobne osebe za merjenje zemljišča. Robert Hubman moral bi v Kapli in okolici izvršiti svoj posel, katerega je tudi prejel spomladi leta 1785. Stanoval je navadno v Kapli

na glavnem trgu. Več gaje sicer videl, najstanuje pri Krbuški v Lobniku, saj hiša je prostorna in enonadstropna in ga nič ne stane, ker je last ženitne gospode. Saj Judi Flegar sam je vedno stanoval tam, kedar je imel posle v tem kraju. Toda Robert bil je rajši v trgu, saj imel je rad družbo, posebno žensko in zaradi tega je bilo v Lobniki prebivanje predolgočasno.

Robert imel je najprej opravke z mnogimi zemljiči proti Dobrskem. Hodil je mimo Hriberníkove hišice čez potok Bela in dalje po poteki na svoj oprabek. Tako je naneslo, da je videl večkrat Anko sedečo pri oknu. Pogledal jo je vedno pozorno, Anka se je sicer prostno nasmehnila, pomeni se je zgodilo, da je vzdržala njegov pogled in ko se je Robert že nekoliko oddaljen obrnil, opazil je, da je gledala Anka za njim in pritem zardela. Nekoč jo sreča na poti domu bližnjega doma, po pozdravu dala je ena beseda drugo, pranje se je začelo. Robert bil je vitke postave, črnih las in temnih oči, imel je vedno tako gumajost, ki dekletom ugaja. Znanci tega znal je se gladko in sladko govoriti in tako prepričevalno, da se je ulovilo neizkušeno dekle v njegove mreže.

Tako je bilo tudi pri Anki. Srečala sta se večkrat, govorila vedno več, Robert sedel je povedati to in ono, napeljal je govor na

ljubezen in naročnik, da ima lepo službo in bi Anko tudi poročil, če bi ga marala. Naizkušenemu dekletu je dovolelo kakor lepa pesem in zmadrala je vse za resnično. Zgrnila je izjemnega srca podoba poštenega fanta, nič več ga ni pogledala in se ga je izogibala. Mati in brat sta to zapazila in jo svarila, a Anka je vedno zatrjevala, da verjame Robertu, ker govori tako iskreno.

Znanje trajalo je že nekaj tednov. Skrbi polnile so se matere Klare, ko je videla, da se je podala njena hčerka nevarno pot.

Nekoč je izostala Anka pozno v večer. Imela je sestanek z Robertom, ki ji je prinesel lep prstan. Anka bila je vsa omamljena od lepega daru, nikdar še ni imela kaj takega. Veljala mu je vse, kar ji je pravil o bodoči sreči, ko bosta združena za večno. Znal jo je Robert popolnoma v svoji oblasti.

Ko razburjena od dogodkov tega večera prišla je Anka domu, kašla je mater oso objokano. Vedela je, da je ona povzročila te solze, objela je mater in jo tolažila, češ, Robert ima resnico in je pokazala zlati prstan. A mati je dvignila kažoče prst, otožno pogledala razburjeno Anko in rekla: Anka, Anka, zapomni si, da se boš kesala, a dodaj bo prepozno.

Tisto noč Anka ni zatisnila oči, pred seboj imela je vedno Robertovo podobo, ki

ga je vzljubila z vsemi svojo prvo dekliško ljubeznijo, a vsaka je morala gledati resen, stoječ materin obraz. A ni se premila za njene opombe, sila mlade ljubezni gnala jo je k ljubljenemu, saj on ji je bil vse.

Minul je lepi maj, osulo se je cvetje in nastopilo je poletje. Anka sestala se je 2 večkrat z Robertom. Pri neki taki sestanku mu je svarnoljubno priporočala, da naj bo čez vsako ceno previden, da naj se reši vsake, saj kaj takega ne more prestopek. Robert je umolknil, ji dajal sicer dolgočasne besede, a o kaki poroki ni hotel niti slišati, češ, sedaj še nima to pripravljeno in naj tedaj čaka.

Neizmerna žalost polastila se je njenega srca, a vendar je še upala, da se reši vsake, a Robert prihajal je vedno bolj redko na sestanke, najadnje je do cela izostal. Skodoželjna tovarišica ji je neki dan počepetala na uho, da naj nikar ne čaka na Roberta, saj on je našel pri Madžarjevi Fanički svojo utehe.

Res tako je tudi bilo. Robert se je naveličal Anke, na kaj resnega nikdar ni mislil. Zašel je zakajati bolj pogosto v Madžarjevo gostilno ob Beli. Bila je ena tistih mnogoštevilnih gostilen, kjer so nastale v Kapli, ko se je pomikal ves promet čez Jezersko ork svoj Kaplo na Koroško in daljne dežele.

Majarjeva Fanika bila je živahno dekle, gizdavo, kimi vedelo, kaj bi vse storilo, da bi bolj ugajalo fantom. Lukala se je kakor prtaška med gosti, za vsakega imela je zapeljivo pogled in sladko besedo. Zato je bilo tam tudi vedno vse polno gostov, posebno mladih.

Tudi Roberta vlekla je tja. Ker je bil gosposki, šteli so si Fanikini starši v čast, da so pridobili takega gosta. Zato je imela hči še bolj proste roke; dami bil Robert med drugimi gosti, peljala gaje v posebno sobo. Z vsemi umetnostmi prekane zapeljive ženske vedela ga je kmalu tako omrežiti, da je hitro pozabil na Ančko, posebno, ko mu je naročila Fanika še laž, da je prej rada gledala svetlolasega fanta, ki sedaj pika od peze, da ga Anka ne mara več. Pisar zakajal je k Majarjevim vsak dan in ostal tam dalgo v noč.

S svojim prekanim vedenjem vedela je Fanika privezati Roberta popolnoma na se, dobrikala se mu je in ga vzbujala k strasti, a zopet se mu je umikala in malačič prišteta tudi drugim zapeljivcem, vse to pa s prebrisanim namenom, da zadobi čez Roberta vso moč, zajde bi bila napačna žuntar s takim ljubimcem, imela bo gostilno, on pa bo služil goto denar, zraven tega ima pa še vedno zabavo, če ji bo mož prodolgočasen.

Bližalo se je reberčko žegnanje. Da bi se mogla pokazati Fanika tudi v javnosti s svojimi častilcem in zadati Anki najhujšo vrtnoranu, pregovorila je Roberta, da gre z njo na Rebreco in jo pelje tudi na ples kot svojo izvoljenko. Robertu sicer ni bilo dosti za to, toda njenim zapeljivim besedam se ni mogel ustavljati. Tako je prišel na Rebreco, sicer ne s procesijo, ampak popreje, kajti za božje stvari mu ni bilo dosti mar. Kjer je le mogel, je zabavljal čez cerkvene obrede in se izgubil nekoal. Šel se je z Fanko po dogovoru pri kapelici mimo. Bila je kaj gizdavo oblečena, svetlo krilo svilalo se je njenega vitkega telesa, na prsih imela je obleko globoko izrezano, da je tem bolj mamila svojega čestilca. Na nogah pa je imela najnovejše čevljčke, katere si je nedpotoma večkrat poprašala in pri tem kazala drobna nožice, tako preračunjeno, da je še bolj vzbujala v požljivcu Roberta strast ljubezni.

Prišla sta na Rebreco, ko je že minila služba božja. Šla sta k krajnarju. Kmetski fantje in dekleta se niso brigali dosti za ta dva gospoda, češ, to ni naša, da bi se takim mešali med nas, temveč je pa se jih je razveselil gostilničar, videč, da pride k njemu grajski pisar kot gost.

Dokazal njima je posebno sobico, kjer sta se stisnila v kot in lahko kramljala

po sobojem. Fanika je bila dobro razpoložena, saj videla je Anko s sobojim bratom in ledaj hoče pokazati danes, da si je vsaj ona osvojila njenega gospoda.

Minula je popoldanska služba božja, komaj so stopili proti ljudje iz cerkve, so že prifrčali godci za inštrumente in zagodili za lepo veselo koračnico, nato pa sladko zajbajoče valčke in tudi poskočne polke.

Fanika ni vzdržalo več v sopari sobi, zgrabila je Roberta na plesišče, tesno se mu je privila in zajbala sta se po gladkih tleh, da ju je bilo veselje gledati, kajti plesati je znala Fanika, to se ji mora reči, da ji ni bilo para.

Tudi Anka prišla je s svojim bratom Andrejem na jegnanje. Tonej videl ju je odhajati od doma in neka sila ga je vlekla za njima, saj videl je Anko še vedno rad in smilila se mu je v tem položaju, ko je vedel, da jo je zapeljal lajnjiv Robert in zapustil v sramoti.

Pomalii šla je Anka z bratom k krajnarju, da se malo okrepčata. Tonej se je priseel k njuni mizi. Nič ni bilo pravega razpoloženja in tistega veselja kakor nekdaj. Andreju smilila se je sestra. Tonej pa je mislil na nekdanje lepe dni in pozdaljeje stoječo, ko je videl, da so njegove nade uničene. Anka postala je nemirna, saj vedela je, da je Robert s Fanika tukaj. Hodeči jih zapazi skoz odprte duri, ko sta prišla

na plesišče. Kako se mu Fanika nasmehlja in nekaj šepeče, sedaj se je celo prezirljivo ozrla sem na njo, Robert pa se stiska k njej in oko mu žari od strasti. Kakor otrok mož presunil je Anko ta prizor, videlo je, da se ji je Robert izneveril in prepričana je sramoti. V teh mislih prevrilje Tonej Anko za plas in razumljivo je, da je odklonila. Tonej se je hotel namenoma plesati ~~pokazati~~ z Anko, da bi pokazal Robertu, da klub temu ni pozabil ~~Anke~~ in jo še spoštuje. Robert na duši odšel je iz sobe, da bi ~~pozabil~~ našel v prijatji utehe.

Medtem pa sta se sukala Robert in Fanika med drugimi plesalci, ne da bi izpustila kak ples. Po daljši godbi odnehali so godci, plesalci so si razgreti odhajali iz plesišča.

Ankin brat videl je, kako mučno položaju se nahaja njegova sestra. Kuhalo je v njem od jeze, zato je zavrtel naglo nekaj kozarcev vina v vase, da bi umiril razburjenost, a bilo je vse naprotno. Trepetal je na celem telesu in mislil ga je, da bi pošteno premikastil nogesteljnu Robertu kosti.

Vrtoglavost se je Kristalu pomudila. Fanika se razgreta, vsila se je Roberta in stopila nalasti v sobo, v kateri je bila Anka. Prezirljivo je pogledala ~~na Anko~~ in se porogljivo nasmejala. Robertu je bilo to neprijetno,

hotel je oditi hitro iz sobe, pri tem pa se zaletel v Andreja, ker se je spodtaknil ob stolu. Le-ta je nastavil ravno kupico, da jo izpraznil, vstal sunka podel je kozarec na tla, da se je razletel na drobne kosce, vino pa se je razlilo po celo novi obleki. To je bilo kakor ogenj v strehe. Kakor bi ga pičil gad, dvigne se ves razjarjen Andrej in stopi pred odhajajoči par, jima zastavi pot in strupeno pogleda Roberta.

„Kaj mi zastavljaš pot, ti kmetski tepec", zarohni nadnjim Robert ves rudec.

„Kaj me boš ti prosil, gorjanski škric, mlečno zobi fantalin", sikne Andrej, ves besen „glej, da ti ne polomim vseh kosti, gizdalin zelen".

Rekši stopi čisto pred njega in dvigne roke. Robert videč, da se norčuje, zakriči: „Pusti me na miru, s teboj nimam nič opraviti". Stem hoče oditi in potegne Fanika seboj, ki se je rogala Anki, ko je hotela svojega brata pomiriti.

Toda Andrej si ni dal nič reči. Ko ga sebe zapije!

„Kaj ti praviš, da nimaš z menoj nič opraviti, ti goljuf, zapeljivec, ki si spravil moje sestro s vranjoto, reda se pa delaš s to cigarico, prokleš majbe".

Robert hudiža razgreto od jaoštte pijače se od togote ne more več obvladati, hitro poreže po noj, odigne roko, da bi usmrtil Andreja v prsi. Anka strašno zakriči in pade onesveščena na tla. V tem trenutku zagrabi od zadaj Roberta za roko, v kateri je držal nož, Tonej, ki je prišel sliše prepir v sobotersmi izpil noj. Andrej vidoč, kaj je nameraval Robert, seni mogel več brzdati, z vso silo udaril je s sklenjeno pestjo izzjvalca v obraz, da so mu je poredila kri iz nosa. V tem trenutku priskoči Tonej in prične skupno z Andrejem Roberta in ga ~~skupno~~ tirata dol po stopnicah in godilo bi se mu še slabo, če bi ne posegel omos brajnar in odločno napravil mir.

Pisar Robert si popravi obleko in ozmaji lice, ve obrne proti Andreju ter Tonoju, ki sta stala v gruči drugih fantov pripravljenih za boj.

„To se bo vama še drago vrnilo, zapomnita si."

Reče in se obrne in izgine s Fanikom, ki je bila vsa razburjena, iz gostilne ter jo ubere po strmini proti Kapli. Glasno krokotanje vaških fantov za je spremljalo pisarja, ki je bil ves bled od jeze, a Anka bil je brez moči, a v srcu ji kopal je črne naklepe.

Tudi ga Anka ni bilo več vstanka,

šla sta z bratom domu. Tonej pa je še sedel v noči pri oknu, med potoma se še oglasil na Boštejevi pristavi, kjer so se studi sukali nekrudljivi plesalci. Ko je že luna zašla, vlegel se je k počitku, a zaspati še dolgo ni mogel.

Tako se je končalo reberško žegnanje leta 1786.

II

Na dan Šimanovega sejma.

Cerkvica bela ti na višavi
Kako prijazno mi tu stojiš
Sovetnikrup je pod tabo v mjavi
Tiho, pobožno v nebo moliš.

Pobožnost te je z veliko težavo
Zgradila tukaj blizu neba
Kraljici nebeški v čast in slavo
Ki bo je dete o naročju ima.

Skrbar

Kdo je ne pozna prijazno cerkvico
Device Marije v Trnju. Ko prideš iz zgodovinsko znane rotovške Tabre, odpre se ti ozka dolinica, pred seboj glodaš trg Kapla in koj ob vhodu na levi strani na griču znano romarsko cerkev.

S mnogoštevilnih stopnicah, vseh skupaj jih je 191, prideš do cerkve, odkoder se ti odpre prijazen pogled na trg in na razgibane vrhove s temnimi gozdovi pokritih gorá.

Ni posebno velika cerkev, a slovi daleč okoli kot romarska, saj v glavnem

oltarju je čudodelna podoba Device Marije.

Marijino obličje je kaj nežno, ljubezno so gleda božja mati s črnimi očesi tja v daljavo. Kip ima le desno roko, katera drži jezlo. Roka otideti je ožgana. Deca splah manjka od ramen naprej popolnoma in jezušček je natakjen na žebelj.

Pripovedka se povedati, da je bilo na mestu, kjer stoji sedaj cerkev, v starodavnih časih samo trije. Večkrat se je zgodilo, da so šli pastirjem ovce, našli so jih na prostoru sedanje cerkve, ko so tam klečale. Vsako mlado soboto prikazovala se je na tistem mestu Devica Marija v beli obleki, ki je hodila med brijem, a nihče je ni mogel prijeti. Ti dogodki so kazali na to, da je tu svet kraj in volja božja, da se na tem mestu časti Marija. Zidali so torej cerkev, ki so jo tudi kmalu dogotovili. Podamanjkala je pa prava Marijina podoba za oltar. Stari Boštej, katerega hiša je najstarejša v Kapli, imel je gostilno in vozil vino iz laške dežele. Ko so nekoč naložili Boštejevi vozniki vino na voz, pride neki neznani človek, ki položi na voz kip Device Marije in prosi voznike, da naj polože to podobo tja, kamor bodo hoteli konji sami peljati. Ko pridejo vozniki domu in odložijo vino, po-

kegljajo konji z vozom, na katerem je bil
marijin kip ter poljejo naravnost proti
cerkvi D. M. po stopnjicah. To je bilo znamenje, kam je namenjen ta kip. Kapelčani
pojamejo spoštljivo čudodelno podobo
in jo postavijo v oltar.

Kdaj so je zidala cerkev, se ne da ugotoviti. Iz listine z dne 19. oktobra 1386, katero je pisal oglejski patrijarh in kardinal franciscus lastničarno, ko je bival v Kapli, je povzeti, da je stala že tedaj cerkev, ker dobi odpustka, kdor sprejme na dan posvečenja cerkve pri D. M. v Trnju vsete zakramente. Brž kono je kardinal ta dan cerkev posvetil. ~~Dne 24 septembra~~

Dne 24 septembra 1473 prihrumeli so krvoločni Turki skoz Kokro in čez Gozdski ork in iz Selčave čez St. Lenart v Kapelo, katero so požgali. Kapelčani zbežali so v skalovje v Tabrih in od tam
odlili pečje na Turke in jih tako 17
ubili in zajeli 200 konj~~ev~~. Ker so Turki
opadali večkrat v te kraje, sklenili so
Korošci se zoperstati proti tem
roparjem. Sezidali so leta 1479 v
Kapelški soteski trdnjavo, ki se imenuje - tabri - Od teh trdnjav vidijo se
še sedaj na obeh straneh Bele na
skalnatih skalah razvaline. Trdnjavi
sta bile med seboj zvezani z dvižnim

jidovjem, ki je segalo čez Belo. Na cesti pa so bila železna vrata. Ko so dogotovili tabor, bili so ljudje tako veseli, da je nastala celo narodna pesem, od katere so znane le dve vrstici:

O ti preljuba Kranjica
Tisi naša zábranjica.

Narodna pripovedka se povedati, da so pridrli leta 1783 Turki sem od Podjunske doline. Njim na čelu bil je Ahmet-paša. Turki je je požgal Rebreco in:

Iz puiske doline če v Kaplo predreti
V cerkvi Marije hleo konjski imeti.

Toda Kapelčani zajezijo Belo v Fabrih, voda nastopa tako visoko, da stoji že do podnožja cerkve D. M. v Trnju. Paša stopi na goro v skalovje in ko zagleda od tod Kaplo in romarsko cerkev D. M., zagrozi se, da potopi Kapelčane v kri, cerkev pa spremeni v konjski hlev. Na nebeški zaji zasvetite Marijino ime, iz jasnega neba treščí strela, o turškega paša, slap grúši pečevje in skine podobo turške glave v skalo, jez se podere in poplavi Turke, ki se utopijo v Beli. Turški sultan nabije potem v globoki Turčiji železna písma, dane pride več v naše dnče, lapnjivo Solčavo in želejno Kaplo. Od tistega časa imenuje se Kapla železna, dnče označil je ustvojker so baje Turke ali sicolle, Solčavci pa so sovražnika ob gosti mogli zapeljati v

prepad „pekló“, kjer so se vsi pobili.

Do Matere božje v Frajh imelo je ljudstvo veliko zaupanje in ljubezen. Od daleč hodili so [redacted] sem na božjo pot v tolikem številu, da je bilo konecem 18 stoletja na binkoštni praznik 7000 ljudij pri obhajilu. Zgodilo se je tudi čudeži, kar kaže 25 votivnih podob iz prejšnega stoletja.

Tako je postala ta cerkev znana daleč okoli po Koroškem in tudi na Štajerskem mater do Gornjega grada. Vsako leto romali so verni ljudje k tej cerkvi, posebno pa na Veliko in Malo Gospojnico ter na praznik Marijinega imena.

A reforme cesarja Jožefa II tudi tej cerkvi niso zaprizanele in to je pogročilo bližnji razburjenja. Začetek pa je bil na dan Simanovega sejma v Kapli leta 1785.

Ta sejm je eden največjih, posebno že zaradi tega, ker je treba nakupiti različnih stvarij, ki se rabijo čez zimo.

Že okoli dnij prej dalje trški sodnik Hagen pri rotovškem oknu postavi leseno roko z mečem v roki v znamenje, da je od tega časa vsak, ki pride v občino tega, podvržen tem postavam in uživa tudi zaščito trške oblasti.

Že dan prod Sv. Simanom pripeljali so se trgovci iz daljnih krajev, tako iz Celovca, Velikovca, Šiberka. Po postilnah je že postalo življenje živahno, postiličarke

so potisnile kar po cela telesa in sonce v veliko peč, da drugi dan ni toliko dela.

Pri Božetju in Kocelnu so se že napolnili prostori in vsa prenočišča so bila že oddana. Trgovci in kramarji so sedeli po skupinah skupaj in se živahno pogovarjali, saj ostali 7 3 4 2 upal je, da proda drugi dan kolikor mogoče veliko blaga. Še dolgo v noč bilo je živahno življenje po gostilnah, posebno pri Mažarju, saj tamkaj bili večinoma mladi fantje; tudi je prišel slepi Gregoj, Mažarjev in razpogoval svojo harmonikо, da je hrešča-lo daleč na okrog, toda to ni motilo mladeljudij, da bi se ne zasukali z deklicami, ki so jih fantje kmalu privedli iz sosednih hiš.

Fanika se je veselo sukala med mladimi gosti, temu in onemu dala je prijazno besedo in ga malo podražila, saj da nes Roberta ni bilo, ker se je bal kreplih fantov, ki mu niso bili posebno naklonjeni, zlasti od tega časa ne, ko je imel prepir z Andrejem in Tonejem. Fanika se je tudi nekoliko zamislila, kajti posebno junaško se ni obnašal, popihal jo je kakor zajec in ona bi vendar tako rada pokazala njegovi prejšnji nesreči svoje zanimanje, ni jo še bolj trpinčila. Toda prosec ni mirela dati čutiti Roberta svoje ljubezni, saj drugače se piše izpovedi in škoda bi bilo za takega ženina.

Odbilo je že polnoči. Nočni čuvaj Nacek je že zatrobil dvanajsto uro in zaklical:

Lahko noč, lahko noč

Bog vam daj svojo pomoč.

Imel je staro trobento privezano na črnordeči trak, v eni roki pa je nosil staro helebardo, da je čisto garmjavelo. To je bil znak njegove oblasti. Imel je gledati, da se ni potikal noben sumljiv človek po trgu, iztotako je imel dolžnost paziti na to, da so bile vse gostilne o polnoči zaprte.

Danes se je malo nategnilo, saj duhovi so se vedno bolj razpomenali in težko je bilo pustiti sladko kapljico. Boštej in Kocl sta gledala nared, zato tam Nacek ni imel dosti opravka. Toda pri Majarju je bilo še vse v najboljšem razpoloženju. Ko je stopil Nacek v pivnico, vse zakajeno, da skoraj nobenega ni videl, se niti zmenili niso zanj. Fanika mu je hitro dala steklenček boljšega, saj je znala za njegove želodčne težave. To ga je potolažilo, da se je mirila mladina se nekaterikrat zasmukati. Toda spomnil se je nazadnje le na svojo službo, dopihnil je helebardo koščku in zapovedal, da je vsaj konec.

„Saj še ni čas", opisiko fantje, „na, Nacek, tu pij, pa za svojo staro študirnesi nekaj domu". In Nacek je še spraznil velik kozarec in staknil steklenico v žep napolnjen z vinom. Tako so zopet ukanili Necka, katerim se je nos danes že precej svetil, še

ga vzelo postkočnico.

Po vsaki stoarije konec in tako na tretji Nacekov opomin ni pomagalo nič, moral ko zapustiti gostilno in poiskati vsak svoje ležišče. Kmalu nastal je mir, le Nacetove korake si slišal po ulicah in opravljevanje posameznikov. Pri tem pa je postal le-ta žejen, pokregnil je steklenico in napravil iz nje nekaterikrat močne požirke in to je utemeljeval s tem, da njegova špela itak spi in sedaj tudi kakega okrepčila ne rabi.

Napočilo je jutro; še je bila tema in že se je slišalo od daleč škripanje težko obloženih vozov, klicanje voznikov, ki so pokali z biči.

Mežnar Jožef Probart odprl je že jutranico, najprej pri fari, potem pa še v cerkvi D. M. v Trnju. Nebo bilo je jasno in mrzel veter pihal je sem od Suhe skoz Fabre.

Na ~~Na~~ trgu je jutro. Od Jezerskega prignali so cele črede svac, velikih z dobelo volno pokritih, zajtam je posebna pasma in Jezerjani so na to ponosni. Razpostavili so jih v konec trga na rejnišču za živino; kmalu so se jim pridružili kmetje iz Kort in Obrskega, ki so prignali koze, male in velike, take z rogovi in tudi brez rogov. Iz polja pa so prignali živino, saj danes je prilika, da se spravi ~~živina~~ v denar, kar na dom itak ne pride nobeni kupec. Na glavnem trgu so razpostavili doli trgovci

sooje blago na stojalih, kijih imajo pripravljene za take prilike. Trgovci s sukjom so opili, ogdigovali blago, ga nategovali, hotec pokazati, kako je močno, da ga lahko nosi sedem let noč in dan. Zopet drugi so ponujali blago za ženske, predpasnike, ~~rokavcara~~, rute, od navadne do svilene, v vseh različnih barvah, različne trake za zarobljenje ženskih Kril. Kupci so radovedno gledali blago, ponujali dotti mauj kakor je zahtevali trgovce in se pogajali tako dolgo, da se je najadnje dosegla cena, ki je bila obema po volji, včasih pa se je zgodilo, da je kupca razbila cela kupčija, ker kupec nikakor ni hotel primakniti, prodajalec pa ne odnehati.

Tamje bila zopet velika gnječa ljudij, zamazan možakar pa ščuv obraz, peče je kostanje, ker hvalil svoje blago. Celi vrtec pečenega kostanja visel je na stojalu, poželjivo so gledali otroci in prosili svoje starše ali dobre sorodnike, da bi jim kupili vrtec takega kostanja ali pa fig in rožičev, ki jih je prodajal bližnji kramar Habnar.

Tu je zopet mož, ki ima v kletki kanarčke, baje prinesejo srečo, kdor plača dva krajcarja, potegne kanarček iz koritca listič, na katerem so številke, katere mora staviti v loterijo, gotovo je, da pridejo pri prihodnjem srečkanju vsemudeče in denarja je dosolj. Zviti lastnik takih vedeževalcev si misli:

Fajfas, ko do tega pride, sem že čez vse gore, denar je pa le v žepu, kdor nič ne zadene, ne bo letel za nama.

Ribničarji tudi niso manjkali s svojo suho robo, pomnjali so žuskam različno blago, ki se rabi v kuhinji.

In tako je bilo vse naprodaj, kar si je človek želel, od najpotrebnejšega pa do nepotrebnega, še krešilno gobo je prodajal stokov Fonej, ker tudi to se rabi za vžiganje na ognjišču, posebno pa so to potrebovali stari tobakarji, ki brez tega in krešilnega noža in kamna niso mogli živeti.

Množica ljudij pomikala se je gor in dol, počasno, saj vsak si je hotel ogledati razloženo blago.

Če je bilo živahno žolčenje na trgu, tako je bilo še bolj po gostilnah. Povsod je bilo vse nabito polno, vsak prišel je od daleč in čutil pojelenje zadostiti telesnim potrebam. Pri Kocljim zbrali so se odlični kmetje, mogočni Žegerjani, Štuler, Roblek, Mlinar, Makek, Anko, ki so napravili dobro kupčijo z ovcami, a nakupili za to marikaj, da bo doma veselje, ta in oni si je privoščil tedaj še veliko izpanrednost, da je prinesel kavo domov, katero bodo zavživali ne le v najožjem krogu, če drugače ne, pa v kleti, saj klapci in dekle kaj takega ne smejo okušati.

Iz Kort prišel je bogati Pristovnik, ki je

sedel za šprohko mizo. Bil je dobre volje, saj prodal je lepo število koz, zato je rad pozvenketal s srebrnim denarjem in naročil marsikateri bokal. Gostilničarja ga oči, češ, kako imeniten gost je in bogat in to mu je prijalo. Za vsako reč je imel pivce okoli sebe, ki so radi pili za stroj.

V drugi sobi sedel je Tomaž Vegl, tr Sodnika, ki je bil tedaj župan za belski okraj. Bil je mož mirne postave, resnega, odločnega obnašanja, tako, da je imel spoštovanje pred njim vsak, ki ga je poznal. Bil je brihtne glave in znal brati in pisati, imel je odkrito obnašanje in tudi pred gospodo se ni sramoval, ampak pogodal vsakemu resnico. Zato pa so mu tudi oni zaupali in njegov nasvet bil je odločilen. Že več let je županoval in vodil ta pogel v občno zadovoljnost. Bil je najbolj ugleden izmed vseh Kmetov in tudi župnik Brunner ga je tako spoštoval, da ni začel z božjim opravilom, dokler ni prijezdil Vegl, kakor je imel navado, v trg.

Poleg njega sedela sta Bankrazij Sadonik iz Kamnika in Jurij Pavlič iz Belega, kista bila tedaj cerkvena ključarja, in ne malo ponosna na to službo, saj od leta 1690 nista oči videli cerkvenih ključarjev iz srednje trgano, ampak samo iz vrednih Kmetov belskega okraja,

in ta okraj bil je velik in mnogo jih je bilo, ki bi radi imeli to čast, a le dva sta bila izvoljena.

K tem kmetom prišli so trgovci, svečar Karol Podgornik, ki je imel vsa do, da je šel dopoldne na malo pijačo k sosedu ali k Boštjanu ali pa h Kocelju. Istočasno prišli so mizar Joan Fleischhacker, mizar Jakob Brajnar in Krieber Matija, po poklicu krojač.

To je bila čveteroperesna deteljica, ki je bila vedno skupaj. Drajdli so se med seboj in smejali, ko so dogotovili svoje delo. Med njimi pa je hodil gostilničar Nikolaj Kocl, moj precejšnega obsega in židavih rok. Velika srebrna verižica segala je čez celo trebuh, na sredi je visel velik srebrnjak Marije Terezije in srebrni gumbi na telovniku vsega skupaj so napravili so se kakor solnce. Na glavi, ki je kazala sive, bolj redke lase, nosil je veliko čepico že precej oguljeno. Kocl velja 2 1 je za bogataša in je bil tudi najpoštenejši mož v trgu, zato je bil tudi proi sodnik in kedar je sodnik Hagen sodil, sedel je poleg njega in odločeval o usodi obtožencev. Zato pa so k njemu prihajali le odlični gostje, kar tam je bil red in kdor je hotel razgrajati, smuknil je kmalu čez

stopnice na cesto, da ni vedel, kako bi prej kmalu pobral vse kosti in jo krenil kam drugam, kjer mu ne odkrijejo tako hitro korajže.

Kot bilje dobre volje, saj gostov je imel veliko in kuhi strežajev zadosti, zato se on sam ni dosti trudil. Prišede k strežaju in nagovori Jakoba Biegajnar:

„No Jaka, že nekaj dnij te nisem videl, na Šmarnogo te je vendar priteklo veter, si pa bil na drgatoi v žitarvarni dosti nabral?"

„Da bil sem, pa se nič ne morem hvaliti, bilo je že precej, toda kislo je bolj, je pač tako kakor ga nam je Bog dal."

„Seve, seve, laniste ga pa sami pridelali," pravi on mesnar Fleischhaker, „kosti imeli tako dobro in sladko grojdje."

„Kdiš ga no, zamujali so se oni in kuhi Kmetje Kigel in tovariši pri drugi mizi.

„Še niti poskusiti nam nisi privoščil," podraži ga sosed Podgornik, „sedi na tvojih sodih kakor mačka na peči, še kapljice ga nam ne privoščiš."

„O ti stara čvedrasta," hudije se naprej Biegajnar, „čakaj, ko bo prišla tvoja žena v kratkem v tisti položaj, da ji bodo morali kukati jiko iz starih kurin bo zopet pestoval, ti podljeni čutaro lanskega, da ne opešaš in zaspiš

prizibanju, ko je moral šel Krifov pa še minuš mrtvi."

Glasenmeck je ndaril po robi in star Kocl se je smejal, da se je tresel okrogli trebušček.

„Da, da srečen tisti, kimna vinograd, imaše vsaj nekaj dohodkov," meni Krojač Krieber, „jaz pa moram obadati vedno iglo in gledati, kako si prislužim kak denar."

Nikar ne govori tako, tihi Komar," zasmeje se Podgoršek, „tebi tako ni treba pesti, ko si tako debel, da bi lahko zlezel skoz šjoankino uho."

„Ti pa tudi ne prideš v nebesa," odvrne mu Krojač, „ko stopiš pred Sv. Petra, boš moral pet kilo žakljev s srebrnjaki puntiti zunaj, ker nebeška vrata so zelo ozka."

Vsi zopet so zasmejali gostje na glas.

„Saj dobro, da pusti denar zunaj," oglasi se župan Vegl, ki se je rad pomešal med pogovor krjačev, „bomo vsaj laje plačevali davke, katere mani hočejo zopet naprtiti gosposka na naš hrbet."

„Da res," oglasi se Pavlič, „vedaj zopet mirijo okoli po Beli zemlji, tisti Švic, ki ga flegar toliko čisla, hodi že cel teden po mojem posestvu, gleda in gleda na tiste inštrumente, da bi mu zlodej prevrgel oce skupaj dol v grabo."

„Pa kako sitno je," pripomni Sadovnik iz Romunika, „zadnjič pride v moje hišo, ko smo ravno molili angeljsko češčenje, mislil, da se je ta pokveka gosposka odkril, stal je privratih s klobukom na glavi kakor bi imel vrabce pod njim in za poroglejbo smejal. Najrajši bi mu pripeljal takšno okli uho, da bi videl tri kolca."

„Že popolnoma brezoreč človek," pritrdi pošteno Kegljin potegne iz kozarca kropek požirek, „nikoli ga ne vidim v cerkvi, ne odkrije se pred duhovnikom, kjer le more, se norčuje iz božjih stvarij."

„In taka zraka naj vam meri grunte in določuje dače, trikrat medoceo, to pa je ne," razvname se Šaolič, „če še enkrat pride, mu zapečem ga s palico, da se bo kar kadilo za njim." Rekši udari na mizo, da odskočijo kozarci.

„No, no pusti," pomiri se, tolaži ga Kocl, „kmalu rad poloma v svoji hiši, „saj bo ta škrič že šel od tod, večno to nerjenje tudi ne bo trajalo."

„O, dober dan, častita gospoda," pozdravi zbrane pisce novodošli gost, ko še ni prav stopil v sobo.

„O duhej, kje pa ti hodiš, alirš se rodil prvi, na kateri se ima pripetega tovaja kaka, podraži ga Podgornik in mu pomudi napolnjen kozarec, da pije.

Lukoja je sicer malo pogrelo, a nikdo
si ije, pogoltni jego. Ko to je študirstvo,
naročil je velik kozarec napolnjen
z rudečim vinom in v treh požirkih
steklo je 2 1 vsa tekočina po grlu in je njegova
jega.

Bralec je gotovo radovedan, kdo je novi
gost, ki si tako praktično razlaga, kaj more
človek vse na svetu pogoltniti.

To je Ruski birič Lukoj Hudopivski
Nekdaj bil je Kolbajtarski sin blizu Kapele pri vojakih, kjer se je naučil študi malo nemščine ter bratic pisati. Ko je prišel domu, je raono imel prejšnji birič Bobej. Ker je imel Lukoj vojaški nastop in dobro nabrušen jezik, sprejel ga je ptujski sodnik v službo, da je klical ljudi k sodniji in izkrival kazni, zapiral obsojence in jim študi naštevat po neiprekljivem delu telesa v sodbi izrečeno število udarcev, da je marsikateri vriskal, a ne odveselja ni si želel, da bi birič ne bil tako močan.

Služba takega birča je bila v tistih časih važna. Bil je imenitna oseba in bal se ga je bolj kakor sodnika. Zato je pa študi skušal vsak biti z njim v dobrih odnošajih. Ko tako je sčasoma postal pijanček, kajti ta ali oni mu je dal piti, če je imel kaj opraviti pri sodniji. Ta Lukoj se ni branil.

Gu dostikrat je čudno zadišalo, če je ostopil v dvorano in sodnik Hagen je potegnil skozi svoj fini nos in resno pogledal Hudopiska izpod očali ter dvignil karajoče prst:

„Hudopisk, Hudopisk, pa vi že zopet pijete! Sto zlodejsko zganje, smrdite kakor dihur, poboljšaj se - ojeni se.“

Gu Hudopisk je stal ves skesan pred sodnikom in zadrjeval, da je to zadnjikrat ter dvignil tri prste, kakor bi hotel priseči pred sveduji, a vendar dobrim sodnikom.

„Bomo videli,“ meni dobrohotno sodnik, „a pravijo, da se pijance spreobrne, ko se v jamo zvrne.“

„O milostljivi gospod sodnik, nesodite me preostro, čisto gotovo portanem najtrezniji človek.“

Sodnik se je malo nasmehnil, ker vsako priseganje mu dosti dal, in imel je prav, še dostikrat je dišal Lukej Hudopisk po žganju in vinu in oči so se mu svetile kakor bi imel mrzlico.

A nazadnje se le našel zdravilo zoper to slabost. Nikogar nisem videl, ki bi gledal manj, obleka je bila pomočena in tista kapa, ki jo je nosil v spominje svoje službe, se je svetila kakor steklo in brke so mu visele navzdol kakor kakemu Kitajcu. Perilo mu je vzela Katra, ki je imela malo lesen bajtico blizu sodnije. Bila je suha in dolga kakor kak hmeljeva vranta

jo je so bili redki in dolgi kakor pri grabljah, v obraz pa pegasta, jezika pa ostrega, da se je vsak bal, vsled česar ni čuda, da je postala Katra garjavela deklica in bi tudi ostala, če bi ne prišel Lukej Hudopisk v njeno hišico.

Katra mu je osnažila perilo, mu zakrpala obleko, če je pri kaki lukji šilil preveč srak na prosto, dala mu je tudi kak mal prigrizek, ga pritoni pogledala prav prijazno in mu namignila, češ, kako bi se ji godilo dobro, če bi se oženil. Tudi Lukej, ki je bil drugače precej mehkega srca, je tako dolgo poslušal Katro, da je bil prepričan, da je najbolje, če vzame ta sladko-bridki križ na rame, in prosil je Katro nekega dne, naj mu ga pomaga nositi, v kar je tudi takoj privolila.

Tako je imel Lukej družico in stanu je bilo tudi njegovega nerednega življenja konec. Od sedaj je bil čedno opravljen, brke in lase je navihano in tudi s popivanjem ni bilo nič več; sodnik Hagen je bil vesel srečanj ko Lukej ni več dišal po spojinah duhovih. Težko je bilo sicer se odvaditi, saj navada je železna srajca, ter in tam padel je še v stari greh nazaj, če se je srečal s kakim dobrim prijateljem ali s kom drugim, ki je potreboval njen nasvet, kakšen paragraf je za to ali ono stvar najbolj ugoden.

2/1

Toda Katra vodila je strog regiment; če ni bil Luki točno dolna, šla je za njim in ga tudi našla, tedaj je Luki hitro utihnil, če je prej še tako poudarjal važnost svojega bitja, češ, da je on proti za sodnikom - Katra ga je samo pogledala, še pitimi hotela, in Luki je natančno vedel, kako kaže vremenski prerok, zato je hitro pobral svojo čepico, se poslovil, češ, mujno ga rabijo na sodniji in je odšel - zunaj sveta pa je brala Katra litanije, ki jih drugod še nikjer ni slišal in jih tudi v nobenih bukvah ni bral - gostje pa so se smejali, češ, itimora že na sodnijo, a ne tam, kjer je bratki sodnik, ampak tam, kjer Katra šraufa paragrafe in je v enem tudi zanna birič.

Danes na Šimanovo pa je bila zopet prilika, da je zdrknil malo h Kocelju, kerje vedel, da najde tam kakega prijatelja, da mu naroči že precej za sušeno grlo, saj Katra gotovo ne bo pogrešila in usta si bo že prej izumil, da njen občutni nos ne bo zavohal, s čim si je zmazal grlo.

„Tedaj si se vendar spomnil in prišel," pošali se tudi drugače resni Vegl, ki mu natoči poln kozarec in ponudi pol klobase ter kos kruha, „pa ne bo nekomu dolg čas po tebi?"

„E, bo že podtkala," pravi bolj tiho

Lukej, „včasih moram celo zvečer šeiti gledat, kaj delajo kazijenci."

„Da katra naj gre pogledat, saj je studi močna, še bolj kakor ti," podraži ga Podgornik.

„Ah služba je služba in jaz sem zaprisežen in cesarski," potrka se ponosno Lukej po prsih, „babe naj le doma komandirajo."

„To je res," potrdijo vsi z velikim smehom, da je postalo Lukeju vroče, ker se je nekoliko izdal, kdo nosi doma hlače.

Da se ogne tem neljubim pogovorom gačne pripovedovati, da je moral včeraj še pozno zvečer spraviti v zapor dva pokrpuha, ki sta hotela krasti blago. Na potu domu srečal[2] je župnika in mežnarja, ki sta šla po cesti od cerkve pri D. M. v Trnju. Zdelo se mu je čudno, saj ni slišal, da bi prej zvonilo kom na spred in studi boldu ni nihče in če že, ga gre po noči vendar gospod kaplan Loffan, ki je mlad in zdrav.

„To pa nekaj pomeni," pomežikne Kocl županu Vegl, ki mu prikima.

„Nekaj mora biti na tem," pravi Kocl, „pred doma[1] dnevi videl sem, da je prišel ženički birič in šel naravnost v župnišče. Popoldne sem imel opravke pri župniku, rabil sem namreč drobiž, zdelo se mi je čudno, da je bil župnik tako nemiren, studi mi je govoril, videl

sem, da mi je nekaj na srcu, a vendar si
ni upal povedati.

„Čudno, čudno, saj naš župnik so druga
če vedno dobre volje," pripomni krojač Krek.

V tem trenutku odpre nadloga vrata
Kolova žena Lena, ki je bila ves zagorela
v obraz in naglo sopla, kar nič bilo čuda, saj
bila je skoda, da bi ne lahko pisala skro-
gelnik.

„Veste kaj novega," začne govoriti ves
razburjena.

„Kaj takega," prašajo vsi radovedno.

Lena se enkrat globoko zajame, kar
se zbrše po čelu ter začne pripovedovati:

„Veniklič si, rabo prej je prišla
teta Mojca k meni in mi pripravila,
da je šla k mojstru Probarth, ker je
hotela imeti ključe od cerkve v Trnji,
da zamore spet rože na altar, kerbo pri-
hodnjo nedeljo kaj božje opravilo.
Mojstar se je nekaj časa obotavljal,
češ, da nima ključev prisebi, nazadnje
je pa le prignal, ko mu je obljubila
steklenico najboljšega vina, da ne sme
odpreti cerkve, kar sta po noči z žup-
nikom vzela raz kip D. M. oblačilo in
pobrala vse tablice, ker zamorela doma
v župnišče."

Kolovka sedla se je 1 Krilec 2 z rokami
in zapomaje 3 kar na stol, ki ga ji je po-
nudil fleischhacker, ker od razburjenja

nimogla več gospodariti.

„Kliče to nbogoče," začudijo se vsi, „kaj takega, da je pregreha."

„Pa kakšna," zgodihnila dena ter se pokrepča s požirkom vina, ki ga ji je ponudil Fleischhacker.

„Da moramo odpraviti, jaz greva k župniku, pravi Vegl, vesnidke v obraz."

„Jaz tudi," pripomni Kocl.

„Doma bodi," zadržuje ga žena, „kaj se bo vtikal v te stvari, se še zamerijo gospodu."

„Denič se ne boj," nagovarja Kocl in tudi Paličter Sadovnik kot cerkvena Ključarja se dogovorita, da greta takoj z drugimi v župnišče. —

Župnik Valentin Brunner se mi zmotil, ko je že na rebercikom žegnanju hrdil, da pričakuje tudi on odredbo, glasom katere mora odstopiti oblastvo raz kup D. M. Ravno dva dni pred Šimunovim je prinesel pošt iz Ženeka pismo od flegarja poslano od Komisarja Sauer iz Celovca, da se mora takoj pokoriti povelju zaradi odstopa oblastva in tablic.

Župnik Brunner bil je vesel, kaj vedel je, kake posledice bo to imelo. Župljani kaj takega ne pripustijo, povelje pa mora biti izpolnjeno, če ne, ima pričakovati hudo kazen. Premišljeval je sem

in tja, toda ni našel druge rešitve kakor da je poklical mežnarja in šel z njim po ključ v cerkev ter odložil oblačilo in tablice in vse skrbno zaklenil v župnišču v posebni sobi. Vedel je, da to ne ostane dolgo prikrito in miru varal.

Medtem se je razvedela že po celem trgu vest, kaj se je zgodilo z Marijinim kipom. V Boštejevi gostilni sedeli so kmetje iz vseh strani in živahno razpravljali najnovejšo novico. Hudovali so se nad goljufijo, zanimali pa tudi župniku, da se je tako hitro pokoril povelju, ne da bi prej kaj povedal svojim župljanom. Vedno bolj so postajali gostje razburjeni, saj strah, ki je prišel, sedel je kaj nocoj poredati.

V tem trenutku prišel je (2) v gostilno tudi pisar Robert Hubman. Prezirljivo pogledal je (2) po kmetih, se obrnil do natakarice Micke, jo pogladil po licu in si dal natočiti merico vina. Bil je očividno dobro razpoložen, zato ga opraša Micka po vzroku.

„E, zakaj bi ne bil vesel," pravi Robert, „saj so vendarle enkrat pobrali raztrgano leseno cokljo."

„Kar ne govorite tako," svari ga Micika, ki se je bala gostov, kjer je strah bili ali razburjeni.

„Ah, kaj moli na tem," nadaljuje žabno Robert, „čas je že bil, da so to zmako odpravili."

„E, škrbe moleči," zdigne se zdajci kmet

Kozanurček iz Obirskega, ki ga je imel malo v glavi, „tako se tu ne govori, to so bojje stvari."

„Kaj vas to briga, zasmeje se porogljivo Robert, „saj cela podoba ni nič drugega kakor kos prav nekusno obdelanega lesa in pa nekaj cunj, ki visijo na kipu. To ste malikovalci kakor stari pogani, morete, da hodite to podobo častit, raji bi šli delat."

„Molči, ti si pogan, vzkipi ves ogorčen Kmet Vivoda iz Dobrnika, ki pisarja tudi ni mogel videti, „nikdar ne greš v cerkev, samo Kriste znaš odirati, iz božjih stvarij se norčuješ, le čakaj ti škric, bos še rad molil, a tedaj bo prepozno.

„Odrji tooje nauke le zase, ti napaka jeni Kmetavsar, odvrne začudljivo pisar.

„Kaj bos ti pankertni capin mene svetil, glej, da se zgubiš, če ne - in Vivoda sklonjen pesti in hoče udariti pisarja, tudi drugi gostje so skočili kvišku in slabo bi predla pisarju, če bi ne vmaknil pridoma črez stopnice na prosto.

Vznemirjeni so bili vsi nad temi bogkletnimi besedami in 1 ne bi se 3 polegla 4 2 tako hitro razburjenost, ko bi ne zaklical gospodar Boštej:

„Glejte, glejte, zdaj grodo župan Vegl in cerkovni ključarji v župnišče, gotovo je to zaradi kipa D. M.

Mahoma so vsi gostje pri oknu, nekateri so
šli iz sobe, saj za imenovanimi dela je velika
množica, ki je kričala: Vsto obleko so ukradli, fajnošter jo imajo, bojda kazen fih za
zadeča, oblačilo mora priti nazaj.

Od vseh strani vrelišo ljudje pred župnišče.
Župan Vegl in cerkovna Ključarja so rešili
v župnišče, kocl je v zadnjem trenutku ostal
doma, češ, da ima mnjne opravke.-

Župnik Brunner bil je v svoji sobi, kodil
je nemirno gor in dol. Slišal je kričanje zunaj
pred župniščem, skoj okno zagrnil je mnogeg
ki je dvigala pesti proti hiši. Zdajci se
slišijo tujki koraki po stopnicah, nekdo po-
trka. Župnik se odzove. V sobo stopijo prej
imenovani. Bere se jim na obrazu raz-
burjenost, ne tako spoštljivo kakor drugače
gledajo svojega duhovnega pastirja, ne
da bi ga kakor običajno pozdravili.

Župnik Brunner stoji nekaj korakov na-
proti in praša z nekoliko razburjenim gla-
som, česa želijo.

„Mislim, da nitreba prašati," poozame
proi beseda župan Vegl ter gleda župnika,
ne da bi trenil z očmi.

„Če je tedaj tako, pa prepozname visso
odgovornost nase, meni bi bilo jako ljubo.

„To bi bilo lahko zvračati krivdo na drugega,
visto župnik in nemi, viste naš duhovni
pastir, vi bi morali braniti našo vero in
naše starešege, todavidimo, da nas ho-
čete izdati."

„Vegl, Vegl, pomislil, kaj govorijo," pravi župnik, ko se je od prvega razburjenja nekoliko pomiril, „krivico mi delate, ne morem si očitati, da bi zanemarjal svojo dolžnost."

„Pa sedaj ste jo," odvrne Vegl, „zakaj ste ubogali gosposko in sneli oblačilo ter pobrali tablo, kakor delajo luteranci in ovi jih posnemate."

„To moram slišati od vas, mojih župljanov, če bi bilo na meni, bi ostalo vse pri starem."

„Ne verjamemo - gosposka vam je ljubša kakor mi," reče Pavlič, „še vi hočete opolzati krivo vero."

„Sedaj mi je pa dosolj," gavne župnik s povdignjenim, odločnim glasom, „Bog mi je priča, da sem se branil kolikor sem mogel, a sili se moram ukloniti."

„Nič nas niste prašali," odvrne kroda Vegl, „mi imamo tudi pričeti govoriti."

„A odgovoren sem jaz in če mi sem storil prav, je Bog moj sodnik, a vi."

Odločen, samozavesten župnikov nastop je oplašil na župana in njegove spremljevalce. Videlo se, da delajo župniku krivico, zato pravi Vegl zbolj mirnim glasom:

„Kriv je sovraštvo, kajti gotovo se jim to delika pregreha, za vse silo zahtevajo, da se Marijini kipi zopet obesé in table razpesajo na prejšnem mestu."

„Kapucin to razburjenje," pritrdi župnik, „toda kajnaj počeni, ko protikomisar o celoveem vsem mogočim, če se mu ne pokorimo in flegar glada kakor divja zverina, na svoj plen, da se vse natančno izgode.

„Kaj nas briga gosposka, naša vera nam je več vredna, mi bomo tudi dajali enkrat odgovor Bogu in te skrunbe mi ne trpimo oblekarji tablice morajo nazaj, izročite jih na našo odgovornost," reče Vegl odločno.

„To se lahko zgodi, a križcem jaz, toda pretrpel sem marsikaj, bom že tudi to, naš stanjetajakim potrebno vedaj nas pritiskajo oblasti od vseh strani."

„Bodite mirni, mi smo z vami," rečejo vsibrije, „mi vas branimo."

Župnik Primor razjasnil se je prej razburjeni, žalostni obraz, vzel je mojem v roke in volja mu je zaigrala v očeh.

„Hvala vam vsem za zaupanje, v ostalem pa postopajte mirno, izročiti vam hočem vse."

Rekši odpre omaro in vzame iz nje obleko in tablice. Ob enem pokliče kaplana Foffana, da vse skupno z mojnarjem Sobarkom te vrče storimo nazaj v cerkev, njemu se naj za naš trpak pozel oprosti, ker itak ve, kakšen odgovor bo moral dajati zaradi tega pred gospsko.

Sadovnik stopil je med tem k mojnarju, ki je prinesel ključe od cerkve.

Hitro se je podelo med zbrano množico,

1 2 3 2 1

da se obleka in tablice zamenjajo nazaj. Zato se je zbralo še več ljudij: Odzvonilo je raovno opoldne, ko stopi iz vrat župnišča kaplan, ki nese v belem zavitku odpustnico.

Slišali so se veseli klici: Vegl, ta je moj, še župnika se ni bal, to so prvi moške, gorje, kdor to še enkrat stori. In množica se je pomikala po trgu proti cerkvi v Šmiju. Nekateri so se glasno razgovarjali, drugi so se zdrugili in molili, ženske je zbrala Boštanojca in začela glasno moliti stopajoč tik za kaplanom, pred katerim so šli župan Vegl in oba Ključarja ter nekoliko mož kih.

Župnik pa je gledal resno skozi okno naodhajajočo množico, in si mislil:

„Tako je ljudstvo, zdaj te hvali, za kakor se veter obrne, te napadajo in hočejo kamenjati, človeška narava je že taka, bilo je pred tisočimi leti tako in ostane tudi zdaj.

Žalostno se je na stol zakril roke in bridko zdihnil.

Počasno se je premikala procesija proti Šmiju, vedno višje in višje se je dolgala proti cerkvi, glasna molitev se je slišala dolina cesto, kjer je stal Robert, in se začeljivo razgledal. Iskal je pesti in gledal skrbno na cel sprevod.

Ljudje pa so gledali z napetostjo, ko je položil kaplan na Marijin kip prejšno obleko nazaj in dal razobesiti tablice. Ko počasno so zapuščali božji hram, kjer je

zaklenil sam župan Vegl, shranil ključ in šel naprej kaplanu, da jih ne izroči pred tremi dnevi, dokler se ne prepriča, da je podoba varna pred enakim oskrunjenjem. Ta naročilje še posebej bridko hudopisku, da paži na to, da se ne bližajo novem svetilnici človek cerkvi. Določil je deset mož iz kapelske okolice, ki so straži cerkev skozi tri dni in tri noči.

Porabimo to priliko, da se seznanimo z osebo Boete Mojce, ki igra v tej povesti svojo vlogo.

Mojeka Šober, kako je njeno pravo ime, bila je nekdaj brhko dekle iz Obirskega. Bila je vesele narave, a tudi precej gibčnega jezika. Starič zgubila je v zgodnji mladosti, zato je šla za dekle v Kaplo, kjer je doma brat prevzel domačijo. Bila je pridna in vsak gospodar je bil z njo zadovoljen. Mladi Foltej, čvrst fant, ki je imel malo hišico v bregu in si služil svoj kruh kot delavec v plavžu v Beli, kjer so topili železo in sovinec, je rad pogledal za njo in tudi ona ga ni nerada videla. Toda Po Veliki noči moral bi biti poroka. Toda prišlo je drugače. Nekega dne pozimi peljal je Foltej s težko naloženim vozom v fužine. Cesta bila je od leda gladka; ko je peljal po klancu, začel se je voz pomikati nazaj, ker konji niso mogli potegniti naprej. Foltej hoče voz zavreti,

a pri tem pride pod kolo in storil je nenadno smrt. Mojeka ostala je sama, na mojstrovo nimirila oče, ker svojega jenina ni mogla pozabiti. Dokler je še mogla delati, je še služila, nastarala pa se je šla k pripateljici Nejiki Kos stanovnica, kjer je pomagala pri delu. Ob dnevih, ko so prihajali romarji v Kapelo, pa je prodajala mleko, podobice in druge spominke, pridno je zahajala v cerkev, njeno največje veselje pa je bilo, da je krasila Marijin oltar z raznovrstnimi cvetlicami sukinji in svojimi. Njena posebna skrb je bila, da ni bilo obleka na Marijinem kipu zapravčena in prepro-jena s pajčevino. S koliko ljubeznijo izpolnjevala je to delo, pozabila je pri tem na svet, bila je zares srečna. Hudobni jezikí so si pridjali, da mojca in to je tako ostalo, vsa četka se je hudovala, a najadnje se je privadila hudi temu. Bila je dobra duša, komur je mogla, je pomagala, nikomur ni zamerila, le enega človeka ni mara-la in to je bil pisar Robert Hubman. Slišala je, kako se norčuje iz svetih stvari, in to ji je bilo preveč. Kedar ga je vi-dela, ga je ostro pogledala. Za prepričana je bila, da pride hudi še zanj božja kazen.

Mrogoštevilna množica se je zopet pomikala nazaj proti trgu. Trgovci so svoje robo blago prodali in ljudje so se hudi

je razhajali, vsaj noče je kmalu in v hribe je še dalec. Na trgu postalo je kmalu prazno, tembolj pa je bilo živahno po gostilnah, kajti tam in oni je napravil dobro kupčijo in tako nepodlične prilike se malo pozveliti trudimi kmalu. Poleh tega dal je današnji dogodek ljudem dosti novi za razpravljanje, nekateri so hvalili župana vegl, drugi so pomilovali župnika, ki se bo moral še zagovarjati.

Robert Hubman podal se je takoj drugi dan v ženeckin sporočil flegarju Bitrer, kaj se je zgodilo na dan šimanovega sejma, da ta je bil ves ~~ven~~ iz sebe, saj take uporsti in nepokorščine ni pričakoval. Bral je takoj dolgo pismo, v katerem je obširno poročal komisarju v Celovcu o celem dogodku in ga poslal sporočnim selom tja.

Tedaj bil je v Celovcu c. kr. okrožni komisar Bauer, ki je deloval čisto v duhu reform cesarja Jožefa II. Bil je silno natančen in strog uradnik in kdor ni izpolnjeval njegovih odredb, je padel pri njem v nemilost. Bil je velike suhe postave, bledega obraza, dosje strogih očij gledalo te je prodirajoče, tako da se ga je vsak bal. Imel je oster, rezek glas in če se je razburil, želel si je vsak, da bi bil daleč tam za goram.

Nikedaj ěnda, da se je silno razburil, ko je dobil flegarjevo pismo. Tes boxen je takoj odredil, da imajo odkorakati

vojaki v Kapelo, da opostavijo red. A poveljnik poredke je jasil, da ne more pogešatiscé kakor pet mož.

Drugi dan zjutraj moralisso odriniti proti Kapli, flogarjuposlal je komisar Sauer pisimo, da se ob enem poda v trg in zahteva, da se najhujši krivci kaznujejo.

Kapelčani so gledali zaudarno, ko so prikorakali vojaki v trg. Nastanilisso se pri Božeju in Kocmu. Drugi dan prijezdi tudi na vse zgodaj flogar iz Ženroka in se poda takoj k krčkemu sodniku Hagen. Pokaže mu pismo in zahteva prod vsem, da se kaznuje župan Vegl.

Sodnik Hagen se dvigne iz svojega sedeža, pogleda flogarja gori in doli in praví mu z resnim glasom:

„Kogavoli jaz kapitoval, razsodim jaz sam, zaprisedovati si ga ne dam od nobenega, najmanj pa od vas.

„Kako govorite vi, kibi imeli čuvati postave," odbesni flogar in postane ves rudeč v obraju, „viništre sodnik, viste sam pustar."

„Oho, flogar, ne tako naglo, alije storil župan Vegl kaj krivega se morase le preiskati, nobene sodbe ni, ne da bi se krivca prej zaslišalo."

„Ko so priti izgovori, čemu dolgo zaslišavanje, župan se je pregrešil zoper cesarske odredbe, zato zasluži kazen."

„To lahko govorite vi, ki ne poznate pravice,

odločno mirno križi, rodnik, „jaz pa imam svojo vest in seznam sebi strog rodnik."

„Ki podpirate to puntarje," zakriči flegar in skače po sobi gor in dol.

„Ljudje, imajo svojo vero in svoj globoko prepričanje o cerkvi ali in tega moramo upoštevati, s tega stališča je presojevati celo ravnanje. Odredba Komisarja Pomorni pravočna, kerje o protislovju s posebno odločbo, kakor sem je enkrat dokazal in zato ni najti krivde."

„To je vaše modrovanje," vikne ves jezen flegar, „a kakajte, ne vaše filozofiranje vam nič pomaga, glejdalbom, da se vam odvzame rodna oblast, župnik in drugi puntarji pa zapadejo strogi kazni."

„Zato ima še čas," odvrne rodnik, a prazica je še vedno gnagala in bobnela."

Flegar vidoč, da ne more rodniku do živega, pograbi jezen klobuk, ki ga je prej položil na stol, in hitro zapusti rodnikovo dvorano. Sklenil pa je, da se o priliki maščuje nad možem, ki mu nikol po volji, ker se je vedno ustavljal njegovim namenom.

III

Pisarjevo maščevanje

Kam bisc jim fanti skrili
Da jih ne bi polovili?
Kam se koli skrijejo
Fanu njim o roke pridejo
narodna

Preoblečeni so
Na vojsko grodó
Nazaj jih nikol očne bó.
narodna.

V Hribernikovi hišici ni bilo mirne veselja. Mati Klara bila je tiha, saj videla je nevrčo sovje hčere. Tudi Andrej ni kazal ob tistega razpoloženja kakor nekdaj, saj šlo mu je po glavi, da se more pisar le na kak način maščevati. Tonej ni prišel več bliži, saj opazil je, da Anka vendar le ljubi onega zapeljivca, saj to je pokazala dostikrat na veberščkem zeglanju. Najbolj potrta pa je bila Anka sama. Do cela to se ji odprle oči, da je pisarja popolnoma omrežila gizdava Krčmarjeva hčerka, in da je prepuščena sodaj sama sebi v zmoti.

Bilo je začetkom meseca novembra. Mrzla burja pihala je čez skoz Tabre in vrhove gorà. Belil je že sneg. Anka je

videla, da je šel pisar zjutraj proti Birkenu, odkar se je od daleč njene hiše. Rada bi še govorila enkrat z njim, ga prosila da ji reši sramoto, ker se ji da njena mati, ki je postajala vedno bolj slaboten, umre od žalosti. Vedela je, da se vrne proti večeru po isti poti. Vzela je jerbašček, da bi zgledalo, kakor bi šla k sosedovi. Obstala je za vasjo, kjer bi je Robert ne videl.

Kmalu je zašlo solnce in že se je polegal prvi mrak na zemljo, ko prikoraka po poti Robert. Ko ga zagleda Anka, zaune ji srce biti hitreje, bila je razburjena, a vsaj je prilika, zato se opogumi, stopi nekaj korakov naproj in že stoji pred Robertom. Le-ta preblisči in hoče iti naproj, ne da bi pozdravil.

Anka se vstavi, stopi pred Roberta, ga prosečе pogleda in praví: „Robert, trenutek postoj in poslušaj me."

„Proč od mene, hinavka, zarohni nadnjo Robert ozlovoljen in v vidni zadregi.

„Kaj sem ti storila, ali me misliš zapeljal v sramoto, če imaš srce, usmili se me."

„Haha, tebe usmiliti, idi k tistemu ljubemu Tomoju, ki si mu proj vsela na vratu."

„To nisem, le tebi sem bila vdana in na te sem zaupala."

„Kako sladko se dela, na drugi strani pa tvoj brat napada in tvoj prejšnji ljubimček, s tako rodrgo se najpajdaši."

„Saj nisem jaz kriva, brat je storil v razburjenosti, oprosti mu."

„Jaz odpustiti, nikdar, to plača kroa-so, kar je storil meni in tudi onemu fantalinu nepravičnemu, ki je pomagal mene pasrano odati."

„Robert, ne uniči nas, poglej kako sem nesrečna, vrni mi čast, spolni svojo obljubo, da dobi otrok poštenо ime."

In Anka pade na kolena in dolge roke proti Robertu. Solze zabliščijo ji v očeh.

A Robert se obrne s strani in hoče nadaljevati svojo pot. Anka se ga hoče oklepiti pa obupana, a Robert jo potisne od sebe, se pakrohoče in reče:

„Le idi k onemu, ki ti je poročil, jaz imam boljšo nevesto, kakor si ti."

„Robert," vzklikne Anka v silni bolesti, „zapomni si, morebiti ti bo še žal, a prepozno bo - srečen ne najdeš."

„Vem, da mi ne želiš kaj dobrega, le hodi svoja pota, jaz pa svoja."

In res odide, saj ga je prizadel (1) in (2) je (3) uničen. Čutil je (4) toliko (5) v sebi, da si je moral sam priznati, da je Anka (6) nesrečna, a pred očmi (7) mu je drugo lice, zato pa proč od tod, da

ne sliši glasu, ki mu obuja slabo vest.

Anka je polagoma dojmila, od sile ne boli bila je sva snovčena, počasno je stopala nazaj proti domu. Tiho je šumel bistri potok, kako so poskakovali valčki in hiteli naprej v globok prepad, kakšno sabili nesrečno dekle, češ, pridi k nam, tu je mir, tu se shladi tvoje srce, tu se neha vse trpljenje.

Ne, ne, to ne sme biti, dolžna sem žrtvovati stroku, ki ga nosim pod srcem zajeti mi bo utekel, sem prestala toliko gorja, bom še trdila to.

Od cerkve Device Marije v Trnju zadonel je zdajci večerni zvon. Tako milo je pel, kakor srce zagajevče, Anka se je nekaj bila, globoko vzdihnila in solza se ji stopila v oči. O hvala ti, bojja mati, ti mene kličeš, ki si tako dobrega srca, ti me ne zavržeš; in poklekniila je in iskreno molila. Čutila je v sebi moč nov, notranji glas ji je rekel: Zaupaj, vse minne.

In pozrila je proti koraka in hitro je bila doma. Mati Klara se je že podala k počitku, saj zadnje čase je vidno pešala, zvedela so filbca in iz dnij v dan slabela ji je zavest, ki mnči materino srce, ko vidi, da njen otrok trpi.

In Anka je vstopila, a nosila je proti gorje mirno. Poiskala je svoje ležišče,

a neumirno se je premetavala sem in tja, saj vedela je, daje vsega konec, moliti mora sama sso lejo nesreče. Ko glasno ji bodilo Robertove besede, s katerimi se je zagrozil glede njenega brata. Kaj mu li vendar s tem, kakšen narav ima? Ki dosti, da je upropastil njo, ali najmilejše brata?

Da, in tudi to je moralo priti.

Robert nimogel pozabiti, da ga je Andrej udaril in zasramoval. Nevkrotljivi srd nosil je v sovjem srcu in iskal je priložnosti, da se maščuje, toda Andrejeva ponosna ljubezen je tudi bil tem v poti, ni mogel blizu, če sta bila v družbi, se mu je pal, kaj vedel je, da ima dosti dobrih tovarišev in lahko bi še hujše skupil kakor zadnjokrat. Čakal je na ugodno priliko in ta se mu je tudi ponudila. —

Nekaj let bil je po celi deržavi mir. A je že tako, da koristuje ena deržava z drugo, vsaka gleda na dobrobit svoje podanike in iz tega izvirajo se spori, ki so privedli že dostikrat do krvave vojske.

Tako je bilo tudi sedaj.

Velika vojska hrvatski in avstrijski trgovini bilo je to, da avstrijske ladje niso smele dalje voziti nego do Rid ma. Kdor je hotel potovati sovje blago dalje, moral ga je pretovoriti turškim ba darjem, do katerih pa nihče ni imel

dosti zaupanja, kajti kljub visokemu pla-
čilu blago nadaljno ni došlo na določeno
mesto. Da pride temu v okom, zahteval je
cesar Jožef II., da najmu prepustijo Turki
celi desni breg Save, za njegovim ljudem
dovolijo vožnjo po celej Donavi do Črnega
morja. Ko niti Turki niso hoteli uslišati pri-
še, pride ob enem z ruske cesarico Katarino
napovedal vojsko. Za to pa je treba pred
vsem denarja, kakor je rekel nekdaj vojsko-
vodja Montecuccoli.

Koroška dalaje za to vojsko celiko žitol
in raznih letnih prispevkov še 433.811 goldinarjev
poleg posebnih vojnih daćkih. Krut pri-
tiskala je gosposka na ubogo kmeta, jemala
so mu živino, zrnje in karje bilo. Kdor je
imel kak prihranjen krajcar, moral
ga je nesti gospodki v pisarno, kajti za-
grozile so se najhuje kazni. A hujši kakor
to je bil kroni daćek.

V tedanjih časih še nibila splošna vo-
jaška obveznost. Do Marije Terezije je bila
navada nabirati vojake kot prostovolj-
ce. Gosposke so v svojih krogih razglaševale
patente, s katerimi so vabili imenitne
vojaški poveljniki krepke mladeniče
pod svoje zastave in jim dajali zato
stalno plačo. Od tod ime Söldner - Söld-
ner - še le cesarica Marija Terezija uvedla
je prvi vojaški nabor. Vsaki dopeli in vsa-
kemu okraju je bilo predpisanih toli-

in toliko vojakov, ki so jih morali postaviti
v cesarsko službo. Za tedanjo pritoj odloč-
bo je služil popis duš, ki se je vršil prod
leta 1770. Vojna služba je trajala tudi
redajše celo življenje. Vendar jih je bilo
mnogo oprošcenih. Tako duhovniki, urad-
niki, zdravniki, trgovci, meščani, rudarji,
Vsak posiljtski gospod imel je pravico
oprošcati od vojaštva in je to svojo pra-
vico mnogokrat zlorabljal, ker je oprošce-
val plemiče in bogatine, siromašnim
stanjem pa cesto jemal edine sinove,
ker je mnogo, da so se skušali
na razne načine odtegniti vojaški slaj-
bi.

Tudi ženoška gosposka dobila je od
okrajnega komisarja Pauer, da mora
spraviti skupaj sto mož. V tudi zadregi
bil je flegar Reitrer, ko je bral ta ukaz.
Kje opti vojake, ko žitak primanjkuje
mladih ljudij. Dal je najstrojše odred-
be svojim podrejenim uradnikom,
da najskušajo dobiti kolikor mogoče
veliko število fantov, kajti zahtevano
število mora biti polno in čejih se
oči spravijo skupaj, tem bolje, dobi
jato gotovo potrebno zahvalo.

Ravno tisti dan prišel je v Ženek
pisar Robert in se zelo zanimal zato,
kako bi se dalo dobiti zahtevano število
vojakov. Vsedel se je takoj pri pisalni
mizi in pregledoval sezname vseh duš

ženitke govorke.

Kakorbi ga nekdo pičkil z igle, skočimaen krat koški, se zagrabi za glavo in vsklikne: Ha, sedaj vaju imam.

Flegar ga pogleda in praša, kaj mu je.

Pisar vzame seznam in pokaže na imena: Andrej Hribernik in Tomaž Piskernik in praví:

„To sta dva fanta, ki sta sposobna za vojaka, nobenega vzroka ni, da bi se jih oprostilo, ta dva mora v vojsko, ha, ha, tako se jaz maščujem, brata se pomnila ~~name~~ Kosta me napadla in zasmehovala."

Flegar prikima pisarju in je sam veselo, da se je bil mladenčev, posebno Andreja, ker vedno se je bal, da ta ne prizadene Roberta kaj hudega, ko je zapustil njegovo sestro v zmoti.

„Pa vendar ne bo šlo tako gladko," mumlegar in se zamisli, „zdi se mi, da sta oba nadarja, ki pa vso vojaščino opravičeni."

„A kaj to, si bo še dolal tajko vest," prvi Robertovčetu, katerega je tikal, če stabila sama, „vzroka imaš dovolj, kar cesar jabi vojako, lastniku rudnikov Kumpošu pa že lahko pove, da naj oba kratkomalo odslovi iz službe, če bi bila kaka sitnosti."

„Pa vendar brihtan faut, kako si si ne dobro premislil," pohvali ga oče, „še danes spovčim Kumpošu, da naj mi stori to usluge, saj je dosti dolžan ženitki

gosposki in sitnosti nu lahko dolamo he, he- vse gre dobro.

Ta zadovoljno se nasmeje in hodi veselo gor in dol po sobi. Naenkrat zmrači obraz in pravi:

„Za nappej jih moraš učiti," ~~zavrne~~ ~~pl~~ ~~Kakor~~.

„Prepusti še to meni, ta dva tičkama ne vidita."

„Dobro, dobro moj sin, verjamem ti, da si prekan in zvit, le paz, da ti ne doseka za vlgoo kak spomin."

„Tako neprevideni ne bom, da bi šel blizu, saj imamo grajske klapce, njih bukice so bolj trde, če se postavita moja nasprotnika v bran."

Storjen je bil poklonski sklep in stem je bila tudi zapečatena usoda obeh fantov.

Kakor blisk razmesla se je vest, da je napovedal cesar vojsko in gosposka naših vojake. To je nastal strah med mladimi ljudmi. Kdor se ni mogel odkupiti, ali drugače najti kakega izroka, je pustil svoj dom in se skril v gore, kjer je delal pri kakem kmetu kot drvar visoko v planini. Iz bolskega okraja (Kakor) so fantje navadno čez Ld. Lovart na Stajersko v Solčavo in druge samotne kraje, da so se rešili vojaščine. Skrivali so se kakor so se mogli, kajti gorje, kogar so dobili, ~~nevsmiljeno~~ je moral vojakom (2) (1) (2) in oditi v daljne kraje, odkoder se je

vrnil po dolgih letih ali pa študi nikdar več.

Andrej in Jernej ostala sta doma, kajti bila sta rudarja, in se zanašala, da sta prosta vojaščine. A kaj to je bila njuna pogiba. Flegar Reitter pisal je imovitelju rudnika v Kompoši, da mujno rabi vojake, vsled česar naj odpustijo iz službe oba rudarja Andreja in Jerneja, kista se študi progrešila zoper postave vsled nasilnega postopanja napram pisarju Hubmanu. Flegar je še pripomnil, da se nadeja izpolnitve te želje, ker gre študi ječeška gosposka mnenja roko. Ako ni v treh dneh odgovora, se smatra, da Kompoš s to pridobi in flegar je dobro vedel, da odpovedi ne bo, kajti prosečja bil Kompoš zadolžen pri grofu Rosenberg. Kakor je bilo temu koncu težko, zgubiti dva dobra, zanesljiva delavca, tako se je moral vkloniti. Nikdar odgovora, a študi rudarjev ni odpustil, mislil si je, naj se stori stvar kakor hoče.

Bilo je neko soboto na predvečer praznika sv. Barbare. Rudarji prišli so 1/2 ure domu, za drugi dan imajo na Roberei, kakor je od nekdaj, slavnostno božje opravilo v cerkvi s pridigo, potem mašo in darovanjem okoli altarja, kajti v glavnem altarju je med drugimi svetniki študi kip sv. Barbare,

kije zaščitnika rudarjev. V tovarno imajo vsi rudarji prosto in dobijo mezdo, da jadostijo svoji dolžnosti, kakor je to bilo od nekdaj.

Andrej in Tonej prišla sta studi domu. Tonej se je odločil, da gre drugi dan na Reberco, Andrej pa je že med potom zvedel, da mu je mati hudo zbolela, vsled česar ostane doma, v ponedeljek pa gresta zopet na delo. Zvedela sta tudi, da bojijo fantek vojaku, prostno sta se prestrašila, a bila sta takoj mirna, saj jima kot rudarjem nič ne morejo.

Andrejeva mati Klara se ni mogla več ustavljati svoji hudi rudarski usodi, ki so jo zadeli v zadnjem času. Že prej slabotnega zdravja, se je v jeseni pri opravljanju poljskih pridelkov prehladila, začela je pokašljevati, nikar se mogla več vzdržati, leči je morala v postelj, katere ni zapustila več.

Andrej sedaj je ob postelji in stregel svoji materi, jo tolažil in skušal s tem in onim razvedriti. Žalostno gledala ga je skrbna mati, saj slišala je o vojski in da iščejo vojake. Bala se je za sina, kajti slutila je, da pisar nebo miroval. Anka pripravljala je v kuhinji večerjo, nič kaj ji ni šlo od rok, prevec je imela skrbi. Postopna misli so ji napolnjevale glavo in pritožile srce. Rado je šla pripravljeno večerjo, da jo postavi

namizo, ko odpre nagloma vrata birič Hudopisk in zaloti Anko, ko hoče ravno iti iz sobe.

„Dober večer Anka, vrčno naključje, da te najdem tu."

„Kaj pa je, praša Anka preplašena, ker nič dobrega ni slutila.

„Ali je Andrej doma?"

Ko Anka to pokrdi, nadaljuje Lukej:

„Recimo, najtakoj zbeži, ako bi ga hoteli med vojake.

„Tako to več, praša Anka in se od strahu spotoči in nasloni vsa bleda na zid.

„Bil sem kramutek pri hajarju, več na en frakeljček tistega zelenega, ki človeku tako dušo pogreje, ko sišiš v drugi sobi smeh in godovanje. Bila sta Robert in Fanika. Prvi se je krohotal in rekel: Sedaj imam ta dva ptička, sedaj grejta k vojakom, ta sholi Andrej in njegov špan, sedaj jima pokažem, kaj sta storila meni, še jutre sta na vrsti; in zasmejal se je škodoželjno, Fanika pa z njim. Hitro sem smuknil iz sobe, ker, pomislati timoram, saj tebe in Andreja sem imel vedno rad, tvojim bratom sva spila marsikatero merico vina in tudi tisti mi sošila marsikatero srajco, zato te svarim, a molči! sajbeč, jaz sem mirada vsebaj molčati moram drugače kakor grob, a to sem tako slišal, izpremisli - zato pa ti lahko

poveni.

Rekši je umikne pri vratih ven v temno noč.

Andrej, ki je sedel v sobi in slišal nekoga govoriti, odpre hčeri in zagazi Anko, ki je vsa trepetala. Povedala mu je takoj, kar ji je ravnokar sporočil birič Hudopisk in ga milo prosila, da naj se skrije, ker prelika nevarnost mu preti.

Na prošnjo sestre se je Andrej nazadnje udal, da se poda drugi dan zgodaj od doma in se skrije za en dan v turških šancah v Tabru, drugo noč pa zbeži čez gore v Solčavo. Kar prečakata tako dolgo, da umanejo ulice in je zapovedano število, vojaško dopolnjeno. Tiho je zapustil sobo skromno večerjo, nobedenkrat nigovoril nič, saj pred materjo, ki je bila vedno bolj slaba, sibrat in sestra nista mpala nič omeniti, da bi se preveč ne razburila.

Po večerji se je tiho splazil iz sobe in šel k Tonetu, da mu pove o previdnosti.

„Ne bojim se ničesar," zatrdi Tonej, „nobena peklenska sila mi ne more prav nič, čim pa se postave, jaz sem vedar in se ničesar ne bojim, naj le pridejo, pa jim pokažem, kaj je moja pest."

„Če te pa le premagajo, kaj pa potem," opozori ga Andrej.

„Ah, kaj, če me prisilijo, pač rečem, saj moja vrečaje tako zvezala, mi nadaj

nič več kaj iskati tukaj."

Vse prigovarjajo Andreja, da bi bežal z njimi čez gore, bilo so zastonj, tonkoj ostalje pri tem, da grejo tri na Reberco in se po božji službi razpeljo v kroge tovarišev kakor je bilo vsako leto.

Ko pa pride Andrej domu in se vleže k počitku, saj treba je, da se odpočije telo za prihodnje dni, kar dosti bo truda, preje da najde varno zavetje. Toda nemirno je bilo njegovo spanje, zdelo se mu je, kakor bi letel po poti, biriči pa za njim, že so gadohajali, zdajci in zdajci ga primejo, že se je stegnil eden za njim, ga dudi prijel, mu škodi kakor škotki v velik prepad. Že ga drže, a on se jih strese in skoči v globočino. Z glasnim krikom se prebudi in vse na celem životu. Ni mogel več zaspati, ko se je vse mu vsitalo, poklical se je oddaleč in je naročil, naj reče materi, da gre na Reberco in mu to naznani na obir. Ruka mu je dala še nekaj jedil in toplo obleko seboj, da tam lažje prebije čez dan med mrzlimi zidovjem turških šanc. –

Na Reberci zbrali so se vsi dan bo. Barbare ozi rudarji, kolikor jih je bilo na Obirju, na Šoštarci in pod Štokom.

V opisanih besedah slikal je komandator Rohrmeister tajaško stan rudarjev in jih opominjal na njih zaščitnico, katero so prišli danes častit. Med peto mašo ali so vsi rudarji okoli oltarja, njim na čelu nadzornik Jaka Kolar, ki je položil doneseni venec na oltar in še posebni dar, ki ga je dal imovitelj Kompoš. Nato so sledili drugi in dali vsak po svojih močeh prispevek za opravilo slavnostne božje službe.

Kakor običajno, podali so se rudarji po slavnosti v gostilno k Janezu Praunseisu, drugi so jo pa zavili k sosednemu gostilničarju Kodaču, kjer se je dobil tudi tobak, po čemur je marsikateri rudar danes že hrepenel.

Pridno so nosili na mizo pijačo, saj danes je dovoljena mezda – in takšen dan se mora slaviti, kerdo vedaj stella so je v rudokopih vse srečno in vedno so našli še novo žilo solnčene rude, kar sobota že naslednji zaslužek.

Ko razgovorili so se rudarji in začeli pravičiti eden drugemu, kaj je kdo in ovi dozdevel.

Zagrov Honzej vedel je povedati, kako ga je nekdaj vodilo neko sobotno popoldne, da ni mogel najti doma. Hodil je po različnih potih, a prave steze v dolino pa le ni našel. Trdil je, da ga je vodil

hudi duh. Šele, ko je odzvonilo v Klančah poldnevnico, se je zavedel in zapazil vrh Stare gore.

Brunnikoo Zaka pa je nekdaj slišal v vasi, kako je kljukal gorski škratelj na gotovem mestu in ras, ko so tam kopali, odprla se jim je močna sovražena žila.

Božerovo Jurij pa je šel nekikoaterni petek zvečer v jamo na delo, na ovinku sreča vražak ga je imel možiček z dolgo sivo brado, ki je nosil malo rdečkilko. Bil je v zelenih oblekci in nosil je dolge, rujave čevljčke. Ko je hotel iti Jurij dalje, postavil se je možiček pred njega in mu kazal, naj čaka. A Jurju se je mudilo in hoče preriniti možiclja na stran. V tem trenutku zapazi slišči se iz jame v katero je bil Jurij namenjen, močen ropot. Ko prižge luč in pride na lice mesta, vidi, da se je odrla velika skala, ki bi ga gotovo za vedno pokopala. Rešil ga je ovi skočlazi možiclj.

„Da mora je še le pravila, praši Kocarjeo Tinej, ko je končal Božerovo Jurij svojo povest.

„No kako pa je bilo, sprašajo ga vsi

radovednо.

Do danes nobenemu miru nič ome-
nil, a sedaj pa povsem. Ko smo lani
ostali brez bojčne prage pri Kostanjevi
v rudarski koči pod Stolom in se po-
dali na noči počet k počitku, miru
nisem mogel zaspati. Vetar je tulil, da je poka-
lo po celem kraniku šipe so šklebetale
ura odbila je nasteni raono edinajst,
ko slišim, kako nekdo prihaja semtja
jame. Mislim si, kako pa to, saj danes
vendar ni nobenega na delu. Na enkrat
se odprejo vežna vrata, kisem fih za-
klenil in od znotraj zapahnil. To pa ni
nič ene, si mislim, in bilo mi je že ma-
lo strah. Položil sem se, da mogoče
dela veter kakšen polom, toda zdaj slišim
zanesljivo mrmranje v veži, tajke korake,
kise bližajo sobi. Puh - naredilo je na-
enkrat in vrata se odprejo samood
sebe. Tu je groza, v sobo stopijo trije se-
liki možje, že sivih las, črno oblečeni.
Bili so silno resnega obraza in stoje.
Pristopili so k mizi, postavili na njo
luč, kiso jo prinesli seboj, ter se za-
čeli pomenkovati, kazali so eden proti
drugemu, a razumel nisem ničesar,
eden od njih stopi k omari in vzame
iz nje, če tudi je bila zaklenjena,
knjigo, v katero se zapisuje natančno
koliko je delal ta in ali rudar na dan.

Odprli so knjigo, gledali, listali, zmajevali z glavami, kazali na številko in grozili eden drugemu, kakor bi hoteli reči, tisi krivo, da je krivično zapisano. Oblila me je kurja polt, skril sem se pod odejo in gledal skoz luknjo čudne opolzoče gosto. Zdajci ozame eden ~~katerako~~ svetilko. in pokrati proti meni, mislil sem si, sedaj je po meni in priporočil sem se Devici Mariji v Brujah ter sv. Barbari, da me rešijo. Tu glej, naenkrat pije mu doamajst. Bri zadnji udarci zaprejo moje knjige, ~~zapnejo~~ Eden jo položijo nazaj v omaro ter odidejo kakor so prišli. Slišal sem samo težke korake proti jami in globok vzdih kakor bi moje hoteli reči: sedaj moramo zopet nazaj v trpljenje, še ni rešitve.

Rudarji poslušali so vsi tiho in ta strahovanju so se zjokali laspe.

„To morajo biti pogubljene duše tistih, ki so zapisovali nekdaj rudarjem v njih škodo druge številke", praví Kuretov Lokaj, „kar so s temi prigoljufali, pa so sami obdržali, sedaj pa hodijo nazaj, da bi jih kdo odrešil.

Med takimi in sličnimi pogovori minul je hitro čas, solnce se je že davno skrilo za Staro goro.

Pikerničkov Tonej je bil nekaj časa pri kajnarju, odšel pa nato h Kovačevi, kerje bil tam nekaj tovarišev iz Kapele.

„No kje pa tičiš," pozdravijo gavsi in mu ukažejo piti, „ali se mogoče skriješ pred biriči, ki lovijo vojake."

„Meni malo mar za biriče, najle pridejo, jim že pokažem, se maš meje Tonej in vrže k vsem pivcem, ki so ravno začeli prepevati ono narodno:

Neč bom več vina pil,
Bom v črni zemlji gnil,
Tam bom vsé svoje hudo
Tam bom vsé svoje hudo

Pili so že prav dobro, Brunnikov Jaka pel je naprej, Bukovnikov Paolej je pomagal z basom, Plešovnikov Ričan pa je pel srej, Markočev Hanej je pa zraven pomagal.

Ravno so hoteli zapeti drugo kitico, ko se odpre vrata in v sobo zakajeno od dima, da se je komaj videlo do vrat, vstopi Kozamurnik, ki je bil proti za županom Vegl, v štirimi klapci iz Žumeka.

„Ho, kaj pa to pomeni," pravi gostilničar Kovač, „koga pa iščete tukaj, saj ni nobenega, ki bi bil za vojaka, rajši se vsedite pa pijte, saj ste gotovo žejni."

„Moramo storiti svojo dolžnost,

postavam se moramo pokoriti," praví Kozjanušnik, „kakor sem zvedel, je tukaj Tomaj Viskernik, ki je določen za vojaka.

„Kaj jaz," zakriči Tomaj in skoči izza mize. Hlapci postavijo se k durem, ker so slutili, da jim misli pobegniti.

„Dobro, dasi tukaj," veli Kozjanušnik, „greš kar z mano, jutri pa v Celovec, cesar rabi mnogo vojake proti Turkom."

„Do mene nimate pravice," pravi Tomaj ves razjarjen, „jaz sem rudar in s tem sem oproščen."

„To je bilo nekdaj, a sedaj nisi oščuden."

„Kako to, praša Tomaj ves prepaden.

In Kozjanušnik prisleče pismo iz notranjega žepa, ga odpre in pravi: „Tu je pisano od ženeškega flegarja, da se je Kompoš odstopil kot rudarja in hodi kovačega špana Andreja Hribernik, vidva sta sedaj sedaj brez posla in ker sta močna, sta poklicana k vojakom, sedaj ne brani se!

„O peklenski flegar, tega nihče drugi ni kriv kakor tisti pisar, ki maje tovaraši, a nimate se nič!"

Rekši dvigne stol, skoči k durem in hoče udariti po hlapcih, a ti se urno ognejo in zagrabijo Tomaja, ga vržejo na tla, zvežejo ter odvedejo pred hišo. Nič ni pomagalo Tomaja

besnenje in preklinjanje, nadatira se je moral sili. Tudi tovariši mu niso mogli pomagati, saj so delali, da lahko tudi njim zadene ista usoda, če se postavijo na Tonejevo stran. Da ta je korakal med štirimi klapci z zopanimi roka-mi, sedaj mu je bilo žal, da mu je bogal Andreja, a bilo je prepozno.

Andrej je srečno priplezal po strmih pečinah k razpalinam nekdanjih turških šanc na lesenem bregu Bele. Za en dan bo zadostovalo, si je mislil, in se skrivil v kot, narezal si je nekaj smrekovih vej, da ne bo ležal na trdih tleh, do večera že prestrpi. Gledal je skozi odprtino dol na cesto in videl, kako so šli štirje možki, ki so nosili nekaj v roki, spredaj pa je stopal nekdo boljše oblečen človek.

„Aha, to so gotovo birči, ki lovijo vojake, le poskusite svojo srečo, mene ne dobite. Tu zadovoljno se je nasmejal sam sebi in vzel iz zavite rute različno jedila, ki mu jih dala za pot sestra Anka.

Tako so tekle ure, koncaj je že čakal Andrej, da bi se znračilo. Sem od cerkve Device Marije zadonel je večerni zvon, mrak je pel in stožno. Andreju postalo je tesno pri srcu, saj kolikokrat je slišal ta ~~pesem~~ mili glas, ko se je še kot otrok igral pred hramom

in pozneje, ko je že odrasel, vedno mu je bil ogenj edina zadovoljnost in miru. Tudi danes nadarjajo glasovi na njegovo uho, a kako je vse drugače, kot je na svet bolna prišel po tihu, on sam pa mora bežati po skrivnih potih v temni noči. Neprijetna bol polastila se je njegovega srca, nekaj tajno hrepenenja ga je vleklo domu. Še enkrat videti mater, ji pogledati v oči, jo objeti, saj ve, da je ne vidi nikdar več. Kaj ga brigajo vse nevarnosti, saj vendar po noči ne pridejo ljudje ga loviti, samo trenutek se hoče pomuditi pri materi, da ozame sloo, potem pa odbrne. Ta vstal je ter zapustil sobo skrivališče.

Previdno se je plazil po pečinah, počasno je stopal v ravnino po poti, bližal se je domu, nič sar sumljivega ni bilo zapaziti. Še enkrat se ogleda na vse strani, hitro stopi v sobo, kjer je ležala mati, pravi mu pa je stala Anka vsa objokana.

Preplašeno pogleda brata, ki je naenkrat vstopil v sobo.

„Andrej, beži, beži, nevarnost je velika, po duhovi so te že iskali."

„Samo enkrat še hočem videti mater, potem pa grem."

Ta urahlo stopi k postelji in z najnižjim glasom pokliče mater.

„O Andrej, ali si prišel," reče mati s tihim glasom in se mu nasmehlja, „toda pazi, nevarnost je za te, Anka mi je vse povedala."

„Nič se ne bojte, samo poslušati se že hočem, mati blagoslovite me."

In težko bolna mati dvigne oslonko in jo položi na sina Andreja, ki kleči pred njo. S trepetajočim glasom pravi: Bog te obvari moj sin, bodi srečen, ne zapusti Anke in spomni se tudi moje matere.

Andrej sklonil se je k materi, ki se je trgala od slabosti, jo poljubil, še en iskren pogled in mimo zapustil sobo, ni mogel več spregovoriti, bilo mu je, kakor bi ga nekdo prijel za grlo. Stopil v sosedno, kjer se poslovi od Anke, kateri naroči, naj skrbi za mater, dokler se ne vrne.

„Srečno Andrej - Bog te obvari, a sedaj idi, takoj se bojim, da bi se ne pripetila nesreča."

Andrej odpre hišna vrata in stopi na prosto, toda ne more iti dalje v temno noč.

Troje v temi trenutku zagrabijo ga od obeh strani močne pesti.

„Prosti mene," zakriči, „nimate pravice do mene."

In z vso močjo svojega krepkega telesa se napne, da bi se otresel napadalcev, a pretrdo so ga držali trije hlapci, v trenutku so ga zvezali in bil je ujet.

Anka, ki je še bila v veži, slišala je bratov krik, takoj je vedela, kaj to pomeni. S strašnim vikom skoči k bratu, a surovi hlapci jo pahnejo od njega.

„Andrej, Andrej, kako so te njali, umiljenje, pustite ga!“ stoka Anka in vije od bolesti roke.

A govorila je gluhim ušesom, s surovo silo tirali so ženičke hlapci Andreja od hiše proti trgu.

„Z Bogom mati, Anka,“ zakliče Andrej bolestno v temno noč, „ne vidimo se nikdar več!“

Bile so zadnje besede, ki jih je še slišala Anka, nato pa se je zgrudila nezavestna v veži na tla.

Pa kako je prišlo vse to?

Pisar imel je svoje oglednike. Ko so se vrnili hlapci po dveh, ne da bi ulovili Andreja, dal je opazovati od daleč, če se Andrej le ne vrne. In res, ogledun je spoznal, ko je ta stopil v hišo, hitro je skočil po svoja tovariša, ki sta bila skrita v bližnji stari kolibi, in prišli so naenkrat pred hišo, ko je stopil Andrej iz hiše.

Tako je bil Andrej ujet. Še tisti večer zvedel je pisar, da so oba polovili in imel je svoje satansko veselje, da se mu je njegov naklep tako posrečil.

Žalostno sta se pogledala Andrej in Tonej, ko sta prišla skupaj v zapor, kjer bi morala ostati čez noč, dokler ju ne odvedejo dalje v Celovec. Bilo je še več drugih fantov, ki so jih tudi zasačili in odvedli med vojake.

Nič niso vriskali drugi dan, ko so stali na trgu pred hišo. Zbralo se je več ljudij, ki so gledali mlade, krepke fante in jih pomilovali.

Zdajci pride flegar in z njim pisar Robert. Prinesel je pooljnik in vedel, da nastopijo pot proti Celovcu. Pisar stal je ob strani in se porogljivo smejal proti Andreju in Tonetu.

„Zdaj sta na varnem, da nesposta nimata toliko korajže kakor zadnjič," je zbadal in se samozavestno smejal pred njima, „nažuškam se vama že ponižkri."

„Prokleti bodi," vzklikne Andrej v silnem srdu, „tudi tebe zadene kazen, spomnil se še boš, kar si storil mojim sestri in meni."

Še je hotel govoriti, a surovo klapce gamodari po obrazu in hajdi, odkoračali so po trgu. Ljudje so šli še za njimi nekaj časa, potem pa obstali in gledali za odhajajočimi. Vsi so bili tiho, le eden je zavriskal, a čuti je bilo, da je bilo le prisiljeno, in ko ta je hitro utihnil, ko je zadonela iz zvonika romarske cerkve v Trnju mrtvaški zvon. Zapel je Andrejevi materi

Klari, ki je v mirni noči zatisnila oči za vedno. Žetak slabotna, je je strašna novica, da je sin njen, popolnoma potrla.

Tako je vzel Andrej slovo od doma, ki ga je videl danes zadnjokrat.

V jeguitski vojašnici, ki je bila po razpustu tega reda za to določena, našla sta naša gmica iz Kaple dosti drugih tovarišev. Živahno življenje bilo je na dvorišču in po sobanah. Z mrzlično naglostjo pripravljalo se je za odhod proti Turkom. Novo došlim vojakom dali so hitro vojaško obleko in orožja, s katerim so se morali vaditi.

Dan dnij pomoja zapustil je Celovec koroški regiment, ki je moril tedaj ime Alvinczi. Štirnajst dnij so rabili, da so prišli do Sedmograškega.

Andrej in Tomaj bila sta vedno skupaj in njima je bilo že v tolažbo.

Dospelo so do rimskih ruševin pri mestu Pešanji. Vojaško je bilo vse polno, da je kar mrgolelo daleč na okrog. Bilo je pa tudi potrebno, saj Turk dovajal je vedno več krdelov iz vseh stranij. Oglodnikom ugotovili, da se pripravljajo Turki na napad. Bilo je letanje sem in tja, slišalo se je podobno na posamezno postojanke, zadaj pa so vlekli konjiteljko oglove s strelivom. Peščico so razpršili v večjih oddelkih v smeri, kjer so stale avstrijske čete.

Bilje nekaj topel večer. Solnce je že davno zašlo, rudeča zarja pokazala se je na zapadu in se razširila visoko na nebo, da je bilo vse kakor v kroi.

Tonejin Andrej bila sta v svojem šotoru. Kadela sta rudeče nebo, dolgo sta ga gledala ne da bi bila sprego govorila. Bila sta oba zatopljena v misli na milodomačino.

„No Andrej, kaj si takotih", prekine molk Tonej, ki se je rano pripraolfal k počitku.

„A, vesel človek ne more biti", meni Andrej, „saj veš, da na skrbi, kako je doma, o ta prokleti pisar, ta je vsega kriv."

„Bo tudi dobil svoje plačilo, le čakaj", tolaži ga Tonej, „če je še Bog v nebesih, mora sprejeti ta hudobnej zaslužено kazen."

„Kaj mi to pomaga, pravi žalostno Andrej, „ko moram biti tukaj in slutnjo imam, da se ne vrnem."

„Pojdimo, kaj si boš tam belil glavo, jaz ne mislim na to, če je krogljа name-njena za me, najbo, dokler me pa še ni pogeptala, si pa ne bom delal tej kega vreda."

„Fizelakko smejo, a ja me je drugač, pripomni Andrej.

„Le počakaj, vse mine in tudi tega bo konec, Turki naklestimo, potem pa hajdi domov Kaplo in vse bo dobro."

„Da bile bilo, a nekaj mi pravi v srcu,

da bo drugače. Sanjalo se mu je, da sam hodil po mokri obali in trgal ob brogu zrele modre slive – into pomoči sem.

„Beži, beži, sanje so sanje, jaz nič ne verjamem ali na to, ženi kdaj nisem zadel v loteriji, če sem stavil na kako številko, o kateri se mi je sanjalo."

„Tako sta se pomenkovala oba prijatelja.

Noč razprostrla je svoja krila na prostrano taborišče, kjer je spalo toliko vojakov, mogoče to noč zadnjokrat, saj kajali so vsi znaki, da pride jutri do odločilne bitke. Kmalu je potihnilo vse, le korakanje straže bilo je slišati v tihih nočnih urah.

Minula je noč. Zutranja zarja prikazala se je na obzhodu, dolgi krvavi žarki segali so vedno dalje in dalje na nebo. Že se je zdelikalo in sem je nastalo tudi v taborju življenje. Glasno trobentanje obudilo je vojake iz trdnega spanja, ta in oni mel si je zaspane oči, počasno se je oprav ljal z orožjem. Raporstili so se po četah in Kradcih in Kmalu so bili pripravljeni na boj.

Vojnemu oddelku Korošcev poveljeval je fmc grof Rosenberg sedanji ženovški župan. Vojaki imeli so ga radi, saj bil je dobrosrčen poveljnik, ki je ljubil svoje vojake. Bil je samohraber in seni bal

nobeno nevarnosti. Vzpodbujal je svoje vojake, da naj se pogumno, naoduševalno so klicali: Na greno z veseljem v boj.

Tudi v turškem taboru postalo je kmalu vse živo. Pelje, bobni in slišalo se je od daleč kričanje in ropotanje vozov.

Kakor je bilo pričakovati, so res nadarili Turki na avstrijsko čete. Grof Rosenberg stal je s svojim krdelom ob rimski strobi. Kmalu se je tresla zemlja, ko so dirjali Turki na čilih, vrlih konjih proti strobi. Bili so že čisto blizu in Avstrijcem godilo bi se slabo, kajti Turkov je bilo kakor listja in trave.

Topovi so grmeli, krogle so žvigale, tu in tam je padla granata in razmesarila, kar je bilo blizu. Tu je padel vojak zadel od granate krogle, tam so dirjali konji brez jezdeca, glasno hrzkali in begali čez trupla mrtvih vojakov in tudi še napol živih, ki so stokali od strašnih bolečin. Bilo je kmalu klanje, ker so bili potisnjeni Avstrijci tesno v zagato, še trenutek in zgubljeni bi bili vsi, nemudoma bi jih poklali in postrelili Turki. Toda enej, naenkrat zadonijo od strani izza nekega hribčka bobenke, z veliko silo nadirajo husarji grofa Aichelburg pečeni na pomoč. S tolikim

krikom se zapičnejo med prodirajoče Turke, neusmiljeno sekajo po turbanih, da so padale glave kakor biseral mak. Turki obstali so prestrašeni, avstrijska pest se so se mogle oddahniti in se začele umikati proti taboru po prvej ozki poti, ob kateri pa so bila močvirnata tla. Tod spazilo je krdelo turških jezdecev. Hitro se odcepijo od glavne čete ter dirjajo za bežečimi Avstrijci. Med temi pešci bila sta tudi Tonej in Andrej. Hrabro sta se borila ves čas, marsikaterega Turku sta upihnila luč življenja, stala sta vedno v prvih vrstah, kjer so najbolj žvigale krogle. Ko je došla pomoč, bežala sta z drugimi tovariši po ozki poti.

„Tonej, to je naša nesreča," pravi Andrej, „Turki nas potiskajo v močvirje."

„Boga hvala, da sedaj srečno odmeva pete, jih bova že tudi zanaprej," tolaži ga počasi Tonej.

„Neka tenka slutnja me nagovarja, ozrimo se, da najdemo tudi svoj konec, pogleda Andrej in bodi ji zadnjikrat, saj je sedaj sirota."

„Andrej, ne skrbi za me, saj veš, da sva si bila vedno dobra in tudi Anko sem ljubil."

„Bog te obvari," reče še Andrej, o tem

kronistka nastane strašen krik. Turki na
vrtih konjih dohiteli so bežeče Avstrijce, kiso
se gnetli naprej po ozki cesti. Žalajoči so pri-
li Turki med nje in sekali na vse strani.
Da se Avstrijci rešijo, kreníli so v stran, a
so pobilanjih prodira. Vlod močvirnih
tal so se začeli pogrezati, vedno bolj globoko
legli so v zemljo. Turki to videč, so jezdeč
na konjih sekali po nesrečnih vojakih.

Tomaž bežal je naprej in se srečno pre-
ril na suho, od koder je mogel zbežati
proti taboru. V tem zgubil je Andreja
iz pred oči. Ravnokar so pridrveli štirje
jezdeci za grič, o kateri je bil Andrej.
Rešitve ni bilo drugače kakor skočiti v stran.
Tako je storil tudi Andrej, a gorje, ni mo-
gel dalje, komaj je hotel dohiteti dese-
nogo, pogreznil se je z levo tem bolj glo-
boko. Vihtel je z rokami, da bi se dohitel
iz močvirja, toda nikamor se ni mogel
ganiti. V tem pridirja Turk blizu njega.
Andrej se mu postavi naproti in hoče
nastaviti puško v obrambo, a preglobokoje
tičal v močvirju in se ni mogel hitro kre-
tati. Bliskoma zavihti Turk meč ter udari
Andreja po glavi, da se skloni z ozkikom:
Jezus, Marija ves okrvavljen na tla in v
kratkem trpljenju oči za vedno.

Tako je našel Andrej smrt daleč od to-
je domovine in ljubljene sestre kot
žrtev pisarjevega naročevanja.

Preprosto je prišla je tam vojaková pomoč. Ko so se skoraj že vsi pogreznili v močvirje, in jim je prekali Turki neusmiljeno glasbo, so še le pognali topničarji Turke v beg.

Cesar Jožef, ki je imel v bližini svoj tabor, moral je vse to gledati. Silno vznemirjen vsled tega poraza in bolehen vrnil se je na Dunaj.

Le nepatrno število je bilo onih, ki so odnesli srečno pete pred ljutim Turkom. Med temi bil je tudi naš Tonej. Vesel, da se je rešil z bolečine, je bil vendar potrt, ker je zgubil najljubšega prijatelja; ni imel nobenega veselja več in tako mu je prišlo čisto prav, da so bili še boji proti Turku.

Cesar Jožef imenoval je (tedaj) privojaki toliko priljubljenega generala Laudona za vrhovnega poveljnika cele vojske, ker je videl, da je le on pravi mož za turško vojsko. Nastalo je silno navdušenje med vojaki, vriskali so veselja in se objemali. Tudi koroški polk je odkorakal h glavni vojski ob Donavi, kajti Laudon je imel namen zavzeti Beligrad.

Vojna sreča se je tudi res obrnila na bolje; meseca septembra 1789 zavzel je Laudon imenitni Beligrad in med tistimi, ki so korakali v zavzeto mesto, bil je tudi Tonej. Veselo so prepevali pesmi, posebno o Laudonu, katero je zložil vesel narodni pevec takoj, ko je

bila zaupna znanca trdnjava.

Stoji, stoji tam Beligrad,

Daleč po svetu prišel je Tonej, pozneje še kot vojak, v tihih urah je mislil na svojo domovino in Anko, katero je še vedno ljubil, in sinil, ali jo še vidi kedaj.

Pol leta po Andrejevi žalostni smrti sprejela je Anka pismo od Tonija, v katerem ji sporoči o usodi ljubljenega brata. Neizmerna je bila njena žalost, saj vedela je, da je vse to zakrivila ona sama vsled razmerja s pisarjem. V tolažbo bil ji je edino le mali Bogdanček, ki je zaglodal med tem časom luč sveta. Veliko ur sedela je ob njegovi zibelki in tkala bridke solze, saj bila je tako osamljena le, če se je nasmehljalo dete in prožilo nežne ročice proti njej, zaigral je lahek smehljaj okoli njenih ustnic.

Bilo to solnčni trenutki sredi temnih dnij.

IV

Pri Komisarju v Celovcu.

Po vodih tresel gaje moraj,
Od joje bil mu blod obraz.
Jenko.

Minulo je doc leti od Šimanovega sejma. Prvotno razburjenje se je poleglo. Ljudje se niso zmenili dosti za cesarske odredbe, zdele so se jim pretirane, nekatere naravnost smešne. Stara ukoreninjena navada pri kmetskih prebivalcih se ni dala odpraviti. Tako so hodili zopet s procesijami po bližnjih župnijah. Kakor nekdaj: Obiščani bili so na jegnanje v daljnih delah, kjer so praznovali farnega patrona sv. Urha, iz šel so prišli zopet romarji v Žitarovas na petek D. M. sedem žalosti. Iz Kapla in Rebercele je procesija in že prav mnogoštevilna na dan Najdenja sv. Križa v Žitarovas. Kapelčani so kakor navadno prišli na Križevo srodo na Reberco. Jezerjani so se tudi ojunačili, češ stare procesije se morajo obdržati in

župnik Martin Wiser, kir je dozodaj bal zamero pri oblastih, se je udal poveljništvu, a obenem verniki Jezerjanom. Tako se je zbrala na dan Sv. Ane leta 1787 mnogobrojna množica ter šla čez jezerski vrh v Kapelo častit Sv. Ano, ki je imela v poseb. kapelici svoj oltar. Zato pa so zopet Kapelčani vrnili jezerjanom procesijo na dan Sv. Ožbolta, ko je bilo žegnanje na Jezerskem, kamor je došel tudi župnik iz Kokre.

Kakor vsako leto obhajali so Kapelčani tudi leto slovesno cerkvovanje pri podružnici Sv. Marjete v Remšeniku. Mnogo župljanov prišlo je od vseh strani. Kaplan Toffan je kaj ganljivo govoril iz srca vsem in slovesna je bila pèta maša. Za je bilo tudi nekaj lepega. Iz jasnega neba sijalo je zlato solnce in ogrevalo mater zemljo, ki se je kazala v najlepšem poletnem sijaju. Tisočero pestrih cvetlic bilo je razprostranih po sočnatih travnikih in po lipah bilo je veselo žuborenje pridnih čebelic, ki so srkale sladek med iz bujno cvetočega lipovega cvetja, ki je razširjal daleč na okrog opojen duh. Iz pevci iz Kapele pod spretnim Haderlapovim vodstvom peli so tako lepo, mirno in ubrano, da bi moral imeti srce iz kamna, da bi ne čutil tiste miline, ki te navdaja ob tako svečanih trenutkih, ko gre slavo

vsemogočnega stvarnika.

Ljudje so bili dobro razpoloženi. Ker je bil prvi dan, so le prehitro potrošili sodčke, ki so jih pripeljali Boštej in Kocl in jih stožili pri Mojzarju, ki je tudi kar kot običajno postregel kaplanu z dobrim zajterkom. Zato pa so 30 findarili ositisti, ki so še čutili žejo, dol k Kupicu, kjer je bila že tedaj gostilna. Zasedli so kmalu ves prostor v sobi in tudi zunaj na travi so bile kmalu vse mize polne.

Kmetje zbrali so se v sobi pri dolgi mizi. Tam je sedel Vegl s svojo ženo Krščo in sinom Francetom. Tudi cerkovna Klinčarja Matevž Makej in Simon Kipus sta prisedla. V tej družbi bil je tudi Krbar Skorbir, ki je prišel kot 84 letni starček še sam s svojim prijateljem Antonom Rapotnik, ki je imel že tudi osem križev na svojem hrbtu. Tudi krojač Anton Brandeis se je prisedel, ko je proj pri marjeti rasprodal svoje blago, saj za poličnina bo vendar še veglo. 17

Že se je razvilo veselo življenje, zunaj na travi zapeli so 1 cerkovni 2 pevci 3 nekaj prav lepih narodnih pesmij in še kaplan je pomagal s svojim lepim glasom.

Toda glej, kdo prihaja ravno iz gozda, ali ni to flegar?

Vsi gostje pogledajo naenkrat v tisto smer, postalo je vse tiho, le pol

glasno šepetanje je šlo od ust do ust. „Kaj išče ta človek danes tukaj, najbrž ostal raztrgo žensko in nezvohal tukaj okrog."

Flegar se ni zmenil za radovedne Kapelčane, nikomur odzdravil na spoštljiv pozdrav mojških, ki so snemali vsefe široke klobuke in jih držali v rokah, dokler ni zginil flegar v notranje prostore Kupičeve hiše.

Šele so se pogledali Vegelin ostali drugi gostje, ko je stopil nasmejan flegar v sobo. Kupičeva žena že v najboljših letih, po imenu Barka, je takoj pripravila prostor ob oknu primali mizi in flegar se je usedel ter brisal čelo, kajti vroče je bilo in hitro je stopal.

Prej živahen pogovor je zastal, saj nikdo ni pričakoval tega obiska.

„No Vegl, kaj delaš tukaj," nagovori flegar ponosnega kmeta iz Dobrnika, „pa toliko ljudij je danes zbranih, kaj pa to pomeni?"

Vegl zarudi, saj vedel je, da flegar samo nalašč tako praša, doigne nekoliko klobuk in praoi:

„Gospod flegar, pri Sv. Marjeti smo bili na žegnanju kakor vsako leto."

„Tako, tako, pa ste šli s procesijo?"

„Kaj pak, pa še koliko ljudij je bilo," odgovori Vegl prodrzno, „pa je bilo tudi

lepo, tako imenitnega žegnanja je davno nismo imeli."

Flegar se nemirno gibље na svojem sedežu in sučе kozarec med prsti, kajti predrzen odgovor ponosnega kmeta ga je razjezil, zato pravi:

„Pa ne verte, da je to prepovedano od cerkve."

„Ni se držimo tega, kar nam gospod župnik v cerkvi ukazujo, to je cerkvena stvar in tega se ne držimo."

Gu Vegl pogledal je po bližnjih gostih, njegove poguntne besede so opazile tudi druge in glasno so začeli pritrjevati.

„Res je tako," povzame besedo stari Urban Skorbir, „veliko let sem že dožil, a bilo je vedno tako in mislim, da ostane stari Bog, novega pa ne maramo."

„Glej, glej starca," razhudi se flegar, „misliraši na smrt."

„Gospod, zame se ni treba bati, le glejte, da bo vaša srečna."

Glasno pritrjevanje slišalo se je od vseh strani in razdraoljalo je starcu Urbanu, ces, iz srca si nam vsem povedal.

„To je cel puntarski duh v vas," vzkrikne jezno flegar, „dobro je bilo, da vem, kakšnega mišljenja ste."

„Kar je pravično, se nam vedno povedati," reče Vegl čisto mirno, „in Boga častiti nam nihče ne more braniti, kajti on je naš zaščitnik."

Flegar se prepirljivo zasmeje in porogljivo pravi:

„Da, Bog, tega kličete, ko ste na varnem in vas oblast ščiti, kdaj vas je pa todaj branil, ko so prišli Turki čez Št. Lenart in Jezerski vrh, ali niso bili vitezi, ki so se postavili Turkom v bran, ali jih ni že ženički Joan Ungnad leto dnij prej zadrževal skupno z vitezom Viljemom Ostrovharskim, da niso že tedaj pridrveli v naše kraje, ko ste vsi že mirno spali, he, he - to ste brž kone že pozabili."

„O dobro to vemo," pravi Vegl, „a kaj bi počeli vitezi sami, če bi ne bilo kmetov, ki so vendar najvoči bili, dosti pa je bilo takih plemenitašev, ki so se skrivali za zidovjem."

„To je laž," razhudi se flegar.

„No le poglejte viteza Št. Jurija v Mlinšatu, saj sami bral v zgodovini, za zidovjem ko na varnem gledali, kako so Turki pustošili po okolici in ropali blago ter morili uboge prebivalce".

Flegar je pogledal dlje, saj Vegl povedal je resnico, videl je, da nimi nikos, ker vsi so proti njemu, zato zagrabi klobuk, izpije hlastno ostanek

sina in gre proti dvorišču, se še enkrat obrne proti Veglu in pravi:

„Le zapomni si, ti napihnjen kmetavzar, kar si danes doživel!"

„To si le ti zapomni, ti in tvoji drugi skrbi, odvrne Vegl vsi rudeč v obraz.

Glasovi so mu sledili po tem boreda.

Flegar je pa zaloputnil dvorišna vrata za seboj in pohitel po poti ob hladnem potoku proti Kapli. Sram ga je bilo nekoliko in pihal je od tega, da se moral tako odkriti. A kar je zameriral, to je dosegel. Komisar Bauer mu je namreč sporočil, da naj postopa, kakor mu je naročeno, da se dati strogo kazen, če bi se ne ravnali po tem, kar hoče imeti. Flegar hotel se je na last ne več prepirati, ali se res še vršijo procesije, zato je šel danes sem. Kaj je videl in slišal, smo razumeli kar sproti. Bilo mu je prav dobro, da takoj spočetka v celoti.

Ves dopoldan prišel je v vas stanovanje pri Trbuški, kamor je ob istem času došel sodni pisar Robert.

„Kako prav, da si tukaj," pravi Flegar še ves razburjen, „usedi se tu pri mizi."

Robert pogleda svojega očeta, ki je bil ves razgret, ogarnil pero in papir, kakor

nupe narokoval flegar.

Pismo bilo je dolgo, popisano je bilo vse, kako Napoleonci in sploh vsi zapljani osnalovo zapisejo cesarske odredbe, kip D. M. je še vedno kakor prej v oltarju, romarji prihajajo zopet od daleč kakor nekdaj in še bolj častijo ta okinčani les, kadi procesije se vršijo kakor prej. Kriv tem je župnik, ki noče tega ljudem prepovedati, ampak se uda njih volji, kadi krški sodnik ga podpira. Namesto, da bi kaznoval vse te, ki se pregrešijo proti odredbam, jih še zagovarja in sam hodi na take procesije. Med prebivalci širi se puntarski duh in skrajni čas je, da se uporabi vsa strogost ter nemirneže in puntarje kaznuje.

Globoko se je oddahnil flegar, ko je končal to poročilo.

„Tako sedaj sem gotov", meni flegar, takoj započati pismo in ga poslati po zanesljivem klapcu v Celovec k komisarju, da bo tam puntarjem posvetil, sem prepričan".

„Mislim da", pritrdi pisar, „treba bi bilo enkrat podrugniti v to zalego, ni dosti, da smo jih priščrnili pri daskih, še ne dajo miru in so vedno bolj predrzni".

Tako sta si pritrjevala oče in sin, saj bila sta oba istega mišljenja in to je

ugajalo flegarju, saj čutil je, sramljenega, ker vedel je, da ima vse prebivalce zoper sebe.

Posledice pisma, ki ga je sprejel komisar Bauer, od flegarja, so se kmalu pokazale. Bilo je že pozno v jeseni, listje je padalo od dreves in mrzla sapa je pihala sem od severa. Župnik Brumer sedel je v svoji sobi pri peči ter se pripravljal za pridigo za prihodnjo nedeljo. Prijetna toplota razširjala se je po sobi. Župnik odložil je knjigo in se zamislil v pretekle dni. Misli se zopet vladal v tegi in po celi župniji, tisto razburjenje, ki je nastalo na dan štirinajstega sejma pred dvema letoma, se je poleglo, zopet je on tisti, katerega župljani nad vse spoštujejo in ljubijo. Uvideli so, da je bil vedno z njimi, in da se je le vsled sile moral udeležiti komisarjevih odredbah. Bil je sam s seboj zadovoljen in želel ni je, da bi ostalo tako.

S tako tedaj, ko je vse mirno, nastane naenkrat vihar in začne se novo divjanje.

Tako je bilo tudi tedaj.

Po stopnicah udarjajo težki koraki, ki se bližajo vratam, slišijo se, kakor nekdo pokašljuje, nato potrka. Ko se župnik odzove, stopi v sobo klapec Jurij, ki je prišel iz Žuneka. Go

dostojnom pozdravu izroči župniku, ki začudeno pogleda debelo zapečateno pismo z naročilom, da mu je naročil flegar izročiti to pismo kapelščkemu župniku. Hlapec Jurij se skorno pokloni in odide.

Župnik Brunner nič dobrega slutečo pre hlastno pismo, stopi k oknu in čita. A dalje ko je bral, bolj so se mu trese roke in tem bolj je postajal blod. Nazadnje odloži pismo, ga položi na mizo in se na stoli na stol.

„Tako sodaj, komisar Bauer ne miruje, se mi je sanjalo, da nekaj pride. Zopet zahteva, da se mora odvzeti Marijinemu Kipu oblačilo in tudi srce procesije se morajo ustaviti; mrliču ne smemo pokopavati več v lesenih rakvah, ampak jih položiti v platneno vreče. Ali je to pametno? Truna se začno križev pot!

Globoko vzdihne ter stopa po sobi gor in dol. Pogladi si nekaterikrat visoko čelo, kiso ga zakrivali že nekoliko sivi lasje. Niti ni slišal, da je nekdo že dostikrat potrkal, še le na tretji klic se župnik odzove. V sobo stopi lje sodnik Hagen.

„O Bog te sprimi, dragi prijatelj!“ pozdravi ga župnik, „kaj mi gre naproti ter stisne roko, „ravno prav si prišel.“

„No, kaj pa takega,“ praša sodnik, „kaj pa se je pripetilo tako nevsega?“

„Velelega pač nič, več pa žalostnega, zato je dobro, da te nikoli vprašati za razvoj."

„To ni jenoo," začudi se sodnik in pogleda župnika ter takoj spozna na resnem obrazu, da ima ta nekaj več.

„Tu vidiš," nadaljuje župnik in pokaže sodniku novo kar došlo pismo.

Sodnik ga ogarne hlad v roko, ga pazno čita, nato odloži in pravi:

„Za tem tiči ženski flegar, zato je imel zadnji čas povod sodnos, če je šla kam kaka procesija, tudi pa zen dobil pismo, da naj bolj gledam na red in se ne mitarljam z cerarskim narodbam."

„Pa kaj storiti," meni župnik, „če se pokoriti, bo zopet ogenj v strehi, ker župljani bodo vsi po konci, če pa ne, pa zopet višjim oblastnim ne bo prav."

„To se da že pojasniti," tolaži sodnik, „poročaj konsistarju Bauer, da se kratko malo ne upaš izpesti tega poselja, ker lahko prideš v navstno nesoglasnost zgubiš ljubezen vseh župljanov in si nakoplješ sovraštvo."

„To imaš prav," pritrdi župnik, „ljudje so že itak razburjeni, branijo se že dajati kolekturo, ces, če hočete odpraviti vero, tudi kolekture ni treba, zato se je resno bati upora."

„Sporočal bi še dalje," nadaljuje sodnik, „da naj bi oblast, če bi se jo odstranile tablice, pustila kip D. M. oblečen, kerše ni dodelan."

„Prav," razgovori se župnik, „kip ima samo glavo, vrat in roke, kar mi je za lepa oblačila, brez tega pa bi nastalo pohujšanje med župljani in precej ljudi, da bi ti kaj takega ne pripustili."

„Vidiš, to je eden najtehtnejših vzrokov, in temu se tudi komisar Bauer ne more upirati."

„Kako se mi ti hočeš, da mi greš s tako dobrim naročilom naroke, ne je ves razpuščen od teh skrbij."

Tako sta se pogovarjala oba prijatelja in delala sklepe, katere je župnik tudi izpodel. Takoj drugi dan pisal je obširno pismo komisarju Bauer. Misli je najbolje in zaradi tega vse to omenjeno podpri z dokazi. Toda komisar Bauer je bil duh za vse te opozorilo, njegova volja se mora spoluniti. Takoj je pisal ostro pismo ~~komisarju Bauer~~ župniku Brunner, v katerem ga je pozval, da mora priti dne 22 grudna v Celovec zaradi zaslišanja. Pripeljati mora seboj tudi dva krščana in deset krstnov. Sodnika Hagen naslovil je pismo z odločnim naročilom, da mora

priti določeni dan in vzeti seboj tudi pisarja Roberta Hubmana.

„Čakajta vidva puntarja.“ tako je govoril komisar sam s seboj in hodil sem dol po sobici gor in dol, da je sluga strahoma poslušal zunaj v predsobi, kaj to pomeni.

„Vama že to pokažem, kaj vsem vaj, kar je izdumaja odrejeno, to se mora izvršiti in če bi bilo treba, da teče voda nazgor.“

Ko zapečatil je vse pisma, pozvonil sluga ter mu naročil, da jih takoj odpravi zanesljivim potom. Sluga se trepetaje pokloni in gleda, da je kitro pri vratih zunaj, kakti danes je njegov predstojnik kakor črn oblak pred nevihto, iz katerega se kar kliče strela. Zato je bolje se spraviti pravočasno na varno in to je tudi najboljša prilika, da se med potoma ~~prevaje~~ pri „zlatem medvedu“ s kupico dobrega vina zasušeno grlo.

Kakor strela iz jasnega neba prišlo je to pismo za župnika in rodnika. Preprečana sta bila, da se ne oženijo tekmi oroki, a vse zastonj.

Hitro se je zvedelo po selu, kaj je zaukazal strogi komisar. Župan Vegl bil je naravno rano na nogo,

ko je prejel župnik pismo od komisarja. Proščenim je bilo razburjeno srce in prevdaljeto Koclju, ta pa sosji župni in tako je vedel zato kmalu cel trg.

Bilo je ravno na god sv. Lucije. Precej ljudij bilo je tedaj v cerkvi, saj to svetnico častijo ljudje kot pomočnico, če kdo zboli zoper slabost na očeh.

Že med potom iz cerkve so oovirali ljudje s najrazvajenim pogledu, da zopet nameravajo odvzeti marijinemu Kipu oblačilo. Sam na trgu pri vodnjaku zbrali so se možje pred vsem Vegl, cerkvenik Ključarja Sadovnik ter Paolič. Okoli njih pa so ostopili še drugi rezni Kmetje ter poslušali Vegla, ki je vedel na tanko povedati, kdaj morata župnik in sodnik v Celovec.

„Tudi deset župljanov bo imeti komisar v Celovec, zato je ravno prav, da smo skupaj, toda tukaj ni primeren prostor za posvetovanje in mislo je tudi, gremo rajši h Kocelju, bom dalja za en bokal, da se lažje zmenimo."

„Vrlo dobro," pritrdijo Kmetje, si drgnejo roke in copetajo z nogami ob tla, kakor bi jih res prav zeblo. Bilpa je to le pogovod, da so stem potrdili, kako prav ima Vegl, da je pri bokalu vina boljše kakor tu zunaj pri sfudenem, kisodaj ne da nobene toplote.

Prijetna gorkota pahnila je vsem nogo-

došlim gostom v obraz, ko so ostopili v Kocjo
vo gostilno.

Vegl in Ključarji vsedli so se kakor navado
na dolgo mizo, drugi Kmetje pa po vrsti
kakor so prišli.

„Primeri nam bokal ali doa dobrega, da
nas malo pogreje," veli Vegl in si pomenca
roke.

„Se ve se, to dvojo moramo čaščiti," meni
Ključar, „da bomo vedno jasno videli."

„Posebno pa ti, da ne boš namesto vina
ulival vodo v sod," podraži ga Vegl.

„Glej ga šmenta, moja klet še nikoli ni
videla vode."

„Čisto je ne, samo ni vino jo pokusili".

Glasovi smeh se je razlegal po sobi.
Gostilničar je zginil v klet po vino.

„Vedaj deset Kmetov koščurnetimo-
gočni Komisar Bauer pred se v Coloce,
da nam bere pridigo, kakor je še nismo
slišali. Kdor ima kaj, naj se zglasi".

„Ti Vegl, ti moraš iti, kot prvi, ti si
naš poslanik," praši Sadovnik.

„Meni kar ne tiščite naprej, ven
že tako počrnjen dovolj pri gospodi
kakor kakšen zamorec."

„Še že Bauer opere, da boš zopet bel,"
podraži ga Šalič.

„Pa mi bo dolgo umival," zamrmlje se
Vegl in natoči kozarčem v veliko kupico

odvina, ki ga je postavil Kocl raunokar na mizo. Krčilo in ni najdravili!

„Ostane pri tem," rečejo kmetje, ko so si prvokrat privezali z dobrim požirkom duše, da boš ti Kegl naš odličelj."

„Dobro, saj grem rad, da povem komisarju, kar mu gre, vedaj je pa še treba deset drugih moj, mislim, Ključarja že moramo iti, vedaj ti Sadovnik in Paliče kaj ne!"

„Seveda, seveda" pritrdijo vsi."

„Vedaj trije smo že, ali kje je ostalih sedem?"

Vedaj so postali pivci vsi tiho, kajti z goreko nobeden nikoli radopraskal, posebno so se bali komisarja Sancer kakor hudič križa.

„Kaj pa s teboj, Miklav franco iz Lepena, ti imaš dober jezik!"

„A moj jezik je okoren" brani se imenovani, vrstici pa ga je bil ostrah, posebno kaj bo rekla žena!

„Simon Gašper in vdova Štefan in Martinek iz Bele, vedaj nas je že šest."

„Nikoga, imena predalec" ugovarja Sancer nazadnje imenovana kmeta, „pa prave bleke studi nimamo!"

„Ce bosta pa hotela v nebesa, pa ne bo predalec, glej jih strakopetneže" pravi samozavestno Kegl, „za boyjo stvar se mora se pretrpeti."

In pritrdili so kmetje in zopet

dojmili kozarce, da požabijo. Veglovo razpoloženje še za en bokal, ki ga je tadal štiri kaj prinesti.

„Sedaj šest, še štirje manjkajo," pravi Vegl, „aha, glej ga, tam v kotu se stiska, čakaj ptiček, moj sosed Vrbnik, ti mi ne uideš."

„Pusti me ob strani," brani se imenovani.

„Lepe, seve, misliš, ker pri tebi stanuje flegar, se moraš izmuzniti, iz tega ne bo nič, z mano pojdeš."

„Kdo pa drugi," zglasijo se že izbrani, ti boš raj bolj koraje imel in raš že bolj z gospo Kimi govoriti."

„Sedaj sedem, šteje Vegl in moli še tri prste leve roke kvišku.

„Kaj bomo dolgo preminjevali in ugibali," mrmli nazadnje Vegl, „koprik iz kopena, padijo ter furjove iz kemižnika boste šli."

Ni bilo ugovora, ker sedeli so, Veglu se ustavljati je ravno toliko kakor bi meral bob v steno.

„Sedaj deset nas je," pravi Vegl ter pogleda zadovoljno po zbranih mojih, „na to papijmo, koraje velja."

In dobro je prišel ostem ta pojv ter vrlo in kropko so se mu odzvali, tako, da je moral smuknuti Kocel zopet v klet.

„Kdo pa gre iz trga," praša sedaj Vegl Vrbnik, želeči si, da pride v njih družbo kak vplivnejši mož."

„To naj odloči bitki sodnik," meni Vogl „sicer pa ne bo dolgo prerekljeval, kdo bo drugi kakor Kocelj pa Finci."

„O to pa že ne," ugovarja Kocel, ki postaci pelin bokal na mizo in piha od zore, „saj vidiš, da je že star, pa naduhovnan."

„A glej ga junaka, sino pa znaš moliti iz kleti, kdor ni z vami, je proti nam," izpači oblastno Vegl.

Kocla pograska za ušesi, saj stoar nikka lahka, dopreki se noče zameriti, pa tudi dobrih piscev bi ne zgubil rad.

„Ta bi mogoče Boštej šel," predlaga Kocel.

„Ti si starejši, pa tudi proi socetovalce, to kaj zaleže, kar ti rečeš," poudigne ga Vegl.

„Seve, Kocel je moj na mestu," pritrdijo mu vsi kmetje, upajoč, da se že tudi za najde kaka prilika za bokal boljšega.

„Kaj pa s Škopnikom?"

„He, he, ta bi bil praoi," zasmeje se Kvirik, „ta drži z goropško, kogla ne napravimo za vrtnarja."

„Tako bo najboljše, kakor sem rekel," meni Vegl, „še danes govorim z gorodom županikom in sodnikom."

In tako so tudi Kocel vzeli iz omare eno svojo kupico, katero je imel vedno pripravljeno, čemu je bilo prevoč vroče ter je šel z Veglom in drugimi kmeti.

„Tako je prav," veli Vegl, „Kocel je naš naš."

Stem je bilo zaključeno govorjenje,

določili so, da se snidejo na dan Sv. Tomaža zgodaj po maši pri Kocljunu in vsak tam podajo v Colovec, kjer drugi dan morajo pred Komisarja.

Šenčarički, kakor je rotmal na mizo, in tako se je zgodilo, da bi bil rabil ta imovni res pravo ključ, da bi našel domu.

Vegl se je malo proj, da je pozabil opldne podal k župniku Krumer, kjer je našel studi vodnika in razpoloženje, kakor ravno prej sklenili pri Kocljunu.

„Vegl, tiši praviuoj", pohvali ga župnik, „tiše vraj ne ostraši gorpodke?"

„Praviga moja so si izbrali", prikdi vodnik, „velja tadaj, Finčič in Kocl greta iz krga, pisar Hubman pa tako ve, kar mu je to flegar sporočil."

„Saman šenčanjka", moni župnik, „to je zopet flegarjevo mnelo."

„Kaj pak, nekoga mora imeti za ogledniha."

„Mi že še prišknimo jezik, če bo prevbla-tou, ta nepridipravo", pripomni Vegl.

Vsi sklenejo, da odpotujejo na dan Sv. Tomaža v Colovec; Vegl ostal je še pri župniku, ki ga je povabil na kosilo in tako so določili vsi tri še vse potrebno, kako bodo govorili pred strogim Komisarjem. —

Bilo je na dan Sv. Tomaža. Temno

je bilo nebo in lahke snežinke so padale na zrzladla. Pred župnišču stale so štiri sani, dve so bile bolj gosposke, druge dve pa navadne. Pred poslopjem zbralo se je nekaj radovednežev, ki so gledali, kaj to pomeni.

Kdaj pa se odprejo vrata, iz njih stopijo trški sodnik, župnik ter Vegl mato Kocen Ančej, za njimi pride ~~ostalih~~ ostalih nam že iz Kočevske gostilne znanih deset Kmetov.

Župnik in sodnik vsedla sta se v prve sani, Vegl je prisedel k Ančejun Kocenu, ostalih so se razvrstili na obeh sanch kakor je bilo kavno prostora. Glasno so zvonjali zvonički, ko so potegnili konji in dirjali po gladkem zamrznem kozjeku dalje po cesti proti Fabrau.

„Kdaj gredo v Čolovec", meni trzan Škopnik, „mrzlo jim je sedaj, a tam jim bo zakuri komisar".

„E, kaj ti veš", praoi mojnar, „za naše praovice se gre"

„Čemu se puntajo, zdaj pa imajo od tega, še zaprejo jih v Čolovec".

„Ko bi vsec ti najrajši videl", reče mu Haderlap, ki je prišel kavno gracen, „ti držiš s flegarjam, ker ti večkrat ~~piti~~ plača, delat tako ne moreš, ker imaš pod pazduho steklino".

In ljudje so se smejali, da je bilo Škopnika sram, zato se je podal hitro

v sosjhrani, mnogica pa se je studirazšla. –

Bilo je mrzlo jutro dne 22 decembra 1787. Sodarne megle vlačile so se po celovških ulicah in nebo bilo je zastrto s temnimi oblaki. Bil je eden tistih zimskih dnij, ki dajo čutiti človeku vso strogost kontinentalnega podnebja pozno v sled vrbovega jezera.

To vreme vplivalo je še bolj na naše popotnike iz Kapele. Toćno so bili vsi po konci, ko je davno pred deseto uro, na katero so bili pozvani, zbrali se na dvorišču deželnega dvorca, kjer so bili prostori c. kr. okrožnega urada. Ura bila je tri četrt na deset, otožno so zazvenele udarci in razpubljali v neprodirni megli. Pravdajoči podali so se v določeno čakalnico, kjer je bil že pisar Hubman. Mrko so se pogledali, nedabi spregovorili kako besedo.

Pripeči sedel je sluga Damijan, ki je takoj zaznamil, da so ravno došli tisti, katere je poklical komisar na odgovor. Predno jih je pogledal, češ, čejih gospod komisar štefe za grešnike, tudi o tem pomišljeval ni več veden, ker sluga mora biti vedno na strani svojega gospoda.

Ura odbila je deset. V stranski sobi slišali so se koraki, zdajci pozvoni, znamenje, da naj pride sluga, kar je ta tudi

kakoj storil.

Mirno čakali so poklicani, kaj vedeli so, da se ne obeta nič dobrega. Kmalu vrne se sluga in pokaže z roko, da naj stopijo. Župnik bil je prvi, za njim učitelj je zadnik, nato Vegl, ostali so obdili počasno.

Postavili so se po vrsti in čakali na prihod komisarja iz njegove pisarne. Kmalu se odpro vrata in v dvorano stopi komisar Bauer. Blako so pogledali kmetje na visoko, rdeče postavo, župnik in zadnik bila sta do cela mirna, samo Vegl nikapal najmanjšega razburjenja.

Komisar Bauer postavi se pred zbrano množe, pik nekaj časa gleda strogo skozi veliko zlata očala ter nato pravi:

„Kje ste kaplan župnik Valentin Brunner in vi zadnik Kaspar?"

„Da gospod komisar," odgovori sta oba mirno.

„Kdo so drugi," praša komisar strogim glasom.

Župnik se obrne proti ostalim in pik imenuje po vrsti kažoč na vsakega posamezno s prstom.

Komisar gleda nekaj časa, nato vzame razmizo tiskano listo in pravi počasno, a odločno:

„Kakajšem vas klical, vam mora biti znano, kar ne morem doseči z lepim, moram storiti na šamačku, ako vam

nitozgarne cesarske odredbe in njih novele zapomniti, pročitani jih jaz ne bodem, da jih sodaj temeljito spoznate.

Reksi pogleda ose od župnika naprej noter do Miklava, kije stal na koncu. Kmetje so spreminjevali barvo, bilo je tiho, da bi slišal miš škrobotati.

Komisar vzame listine v roke in začne čitati ose cesarske odredbe tako ono z dne 29 aprila 1784 in 10 septembra 1784, ki so namenjale na odstranitev tablic in oblačenje Marijinih kipov in podob svetnikov.

Počasno je čital Komisar in vsako važno določbo posebno poudarjal. Ko je končal, pogleda strogo župnika in sodnika.

„To so določbe, katere bi vi gospod župnik morali že davno vedeti in spolnjevati, a dosedaj še niti najmanjšega niste storili. Ali vam nisem dal strogega povelja, da se ima opeti Marijinemu kipu oblačilo in tudi ostiona tablice morajo zginiti, ali ste to storili?"

„Oprostite gospod Komisar," pravi župnik mirno, počasno, „storil sem svojo dolžnost, a župljani so hoteli imeti tako kakorsje bilo poprej.

„In vi ste to trpeli, seve, to je vam prišlo kakor nalašč, samo hlinite se, v srcu pa ste dali ljudem prav."

„Gospod Komisar!

„Tiho, nobenega nepokora, vas je popravil, vibi lahko dosegli s svojim uplivom, da bi se izpolnjevale cesarske naredbe, za tega nočete. Ki ste ravno tako pustar kakor drugi."

„Kričeo mi delate," reče župnik s povzdignjenim, samozavestnim glasom, „spoštoval sem vedno božje in posvetne zapovedi; a kjer je sila ljudstva, se me more upirati."

„To je ravno slabost, ki morate pripomagati temu odredbam do veljave, ker pa ste popustljivi, se ljudje vse upajo."

„Kapacino ne rodite, gospod komisar."

„Molčite, z ljudstvom ste, a le čakajte, moč postave vam dam čutiti."

Rekši, obrne se do rodnika, ga gleda nekaj časa in reče:

„Ti studio ti tički rodnik, ki bi imeli gledati nared v trgu, dajete potuho ljudem in različnim hudobijam, da še niti nočete kaznovati ljudij, ki se pregrešijo proti odredbam."

„Gospod komisar," odvrne rodnik mirno, „jaz rodim po svoji vesti in postopam tedaj, kedar mislim za potrebno."

„Tiče vesti nimate praviti, izpolniti imate to, kar se vam ukaže," zarohni komisar.

„Kdgar moji nimo ničesar zapovedati, v trgu sem jaz rodnik!"

„Tako govorite, to je predrzno, ki se

ravno tako pustate kakor drugi.[3]

„Gospod komisar, blagovolite pošteovati, da sem zaprisegel cesarju in te prisege ne bom prelomil, zatorej ravnajte, kakor vam drago, silite pa na udani, kričite po pogrnji."[4]

Odločne sodnikove besede so še bolj razkačile komisarja, ker nimogel nič odvrniti na to. Vsled tega se obrne do nadaljnih mož, ktrogo jih meri s svojim pogledom kakor bi jih hotel prebosti in pravi:

„Vi se štejete za katoličane, ali vaše, kaj se to pravi, brž kono ste pozabili, da vi morate biti in se zgibati Krive vere; a namesto tega ugajate malikovalstvo, lepotičite tisti lesorilkip, obešate tablice po steni in blebetate s čudežih, zaslepljeni ste, nevorniki ste postali; pogani se vam zagaduje, če boste imeli tako vero; in kje je pokorščina, ali se pravi tako spoštovati cesarske naredbe, ko slovnike v cerkev kakor razbojniki in jamičnjake naše cesarju protovitlemu cesarju v posmeh prejdne naredbe. Hudodelci ste, ki zaslužite najstrožjo kazen. Tako vam govorim in to z odločnostjo in strogostjo zaukazam. Volja cesarjeva je, da se Marijina podoba zlomi, zdaj pojdite, ali se temu pokorite."[2]

Nastopila je trenutna tihota, toda

naenkrat se zgane Tomaž Vogl in praví s pozdigujočim glasom:

„Milostni gospod Komisar, zabranite mi nemorno, da se Marijini podobi ogenj oblačilo, a prisoliti trudi me."

Izrekel je te besede s trdim naglasom, čutiti je bilo, kako je vrelo v njem.

Strogo ga pogleda Komisar, kajti tega odgovora ni pričakoval, bil je ves iz sebe, zato zakriči:

„Cesar ne potrebuje vašega prisoljenja, vise morate pokoriti, če ne z lepa, pa z silo."

Komisar se obrne trepetajočim celom telesu in si nemirno gladi lase. Sedaj stopi pred župnika in praví:

„Kakor hitro pridete domu, se zna moje povelje takoj izpršiti brez vsakega odloga."

„Milost gospod Komisar," prosi župnik, „vzemite vendar, da so božični prazniki pred durmi, ljudje bi bili v svojem verskem čutu silno užaljeni in ne morem jamčiti za mir, ako se že odredbe, naj se izvedejo tako, da ne nastane vsled tega še hujše zlo."

Komisar se zamisli, gleda nekaj časa proti oknu, nato se obrne in reče:

„Zaradi velikega praznika dovolim, da ostane vse tako, če trdi je to zoper moje čut, a odločno zahtevam, da se

ima odvzeti oblačilo do srede pomočem letu, česar, poročam to naravnost na Dunaj in potem vam gorje. S temi se odpravljam, oči pa ptičar Hubman sporočite gospodu flegarju Reitrer, dami takoj povrnali se je izpuščilo moje pooblje, zato vas napravim odgovornega.

Komisar se obrne, ne da bi dalje kaj izpregovoril in stopi v svojo pisarno. Odločeni se že nekaj časa gledajo, nato pa zapustijo dvorano kakor so prišli. Bilo še ni pod stropom razočaranih beredajo, zato tudi nihče ni dalje kaj govoril. Pisar je takoj zunaj pri durih krenil na drugo stran, kjer je vedel, da ga ovi pisarno gledajo.

Niso se dolgo mudili v Colovcu. Vedli so se zopet na zanjinje polfali domu, medpotoma nič dosti govorili, zakaj prvak je imel svoje misli. Odpovnilo je pa večernico, ko so dospeli v Kapelo, prvak hitel je na svoj dom.

V

V Silvestrovi noči.

Danganec, kmalu gozde noč mi vodi
V prid nocoj.

Levstik

Med župljani se je kmalu razvela
vest, da oblast ne odneha od izvršitve
svoje odredbe glede Marijinega kipa.
Nastalo je zopet razburjenje, nekateriso
dalji
kadali župnika, da je on vse to pozro-
čil, drugi so zopet pripisovali krivdo fle-
garju in pisarju. Preoladalo je zadnje
mnenje, posebno ko je Vegl razložil naj-
bolj razparjenim, da je bil pisar naroči,
kdinga v vseh teh poročati flegarju.

„Za pisarski škric in vohun se naj
še kdaj kje prikaže," rekli so kmetje na
Božičnii večer, ko so šli od božje službe,
„prenikastimo mu kosti, da bo pom-
nil do zadnega dne."

Župnik Prunner bil je v velikih skrbeh,
kako bi dopovedali ljudem, kervodel
je, da nastane zopet nemir; in vendar se mora to storiti.

Bilo je na praznik Sv. Stefana. Mnogo
župljanov zbralo se je tedaj v župnijski
cerkvi. Pozno prideigo imel je župnik

sam. Govoril je o prvem mučeniku, katerega god dneva slavijo in polagoma spravil govor na cesarsko odredbo, ki zahteva odstranitev oblake in table. Sklenil je svoje pridige, da je dolžnost vernih župljanov biti pokorni cesarju. Tako pomnijo najlepše mučenika Štefana, če govori o stvareh druge vrste. Na ta način skažejo se kot najboljše podanike, ako se odajo v cesarjevo volje.

Glasno kašljanje se je začelo po celi cerkvi, nastal je nemir in župnik je hitro končal, ker vedel je, da tudi s tega mesta ne more prepričati župljanov, da se morajo pokoriti svjetni odredbam.

Težke ure prestal je blagi, zapuščen od svojih župljanov toliko, da župnik Pregelbo ko je bilo skoro sam v župnišču prepričan je, da mora ostati v cerkvi vse tako kakor je bilo nekdaj in da tam nima nikdo druga odločevati kakor župnik sam in duhovna oblast. Kdor je tedaj mislil, da bo moral storiti to, kar zahteva druga oblast.

Na Silvestrovo poklical je po maši mežnarja k sebi in mu naročil, da pride gotovo do naznanil, ako se vrši kaki cesarjev ukaz v vrsto po novem letu

7
gato najvišje mojstvo v Silvestrovi noči oblako in tablice, tako, da je vse končano, ko pride določeni dan in tako je vsaj hrupa in razburjenja.

Pisar Hubman 2 1 prišel je prav dobre volje domu, saj je bil prišel, kako je očetoval komisar njemu milostne gospode, to se bo flegar razveselil, ko je to novico. Podal se je naravnost v žepek in posedal vse svojemu očetu.

„Dobro, izvrstno, moj sin", rekel je flegar in hodil zadovoljno po sobi gor in dol, „sedaj imam tudi pustarja v oblasti, gorje njima, če se ne pokorita"

„Bo vsaj enkrat konec tem 2 praznim gla-rijinim kipom", pripomni Robert, „ljudje so že res kakor prismojeni, najbolje bi bilo, da bi jih naganjali z bičem, kodar hodijo poklekovat pred to leseno podobo."

„Ti bi bil že prav, da bi napravil red" pobrali flegar svojega sina, „futre greš zopet najaj v kapelo in nadzoruj natanko, kakor se izvede komisarjev ukaz."

Veselega srca 3 1 2 vrnil se je Robert v kapelo. Bil je priča, kako je pridigal župnik, razlagal si je cel govor po svoje, kakor bi hotel reči, da so župljani nemški, ker se morajo pokoriti cesarskim odredbam, sedaj zopet le kujkanje in ne pomirjevanje.

Prišel je Silvestrov večer. Pri Kodrnu in Boštjanu bilo je večerjano, ki so prišli

kakor običajno skupaj, da počakajo na novo leto.

Robert bil je nekaj časa pri Boštjanu, a nimu nič ugajalo, kajti hrzali gledali so ga po strani. Šel je tedaj k Majarju, da govori zopet s Fanïko.

Bilo je le malo gostov tam, kar je bilo Robertu tem ljubše. Sedel je v posebni sobi, Fanïka pri njem, zunaj stregla je mati. Oče šel je že spat, ker se ni počutil dobrega.

„Kje pa si hodil ves čas," praša Fanïka in sedela kakor bi bila užaljena.

„Saj si vendar slišala, da sem bil v Celovcu."

„Si res pa že zagledal v katero Celovčanko, da te ni bilo nič bližu."

„O kako me moreš tako sumničiti, vajno vse sem imel, zato nisem imel časa."

„Možki imate vedno kak izgovor, nič pravo ne verjamem," pravi Fanïka, in napravi hudo lice in sedela, kakor bi ji bilo na jok.

„Saj sem vedno mislil nate."

„O da, še o Božiču nisi nič prišel k nam, si res pa mogoče pri Anki mislil pomagal prestovati, le čakaj."

Robert je imel slabo vest, saj res nič bil pri Majarju, o tem sam ni mogel govoriti. Izgovarjal se je, da je bil vreden

zadržan, v resnici pa se je nekoliko bal, da bi ga ne napadli ljudje, ker se je zvedelo, da je studijon bil v Celovcu in da je nekaki vohun.

„V Celovcu si bil, pa še nič časar mi nisi primesel," karo ga Fanika, „nič me nečeš ljubiti, zakaj si mi obljubil, pa še prstana mi nočeš dati, da bi ga pokazala ljudem kot tvoja nevesta."

„Zaj ti vendar besseda zadostuje," meni Robert v zadregi.

„Nikar se ne igraj z mano, misliš, da sitiedini, če voc šumbeo reči imela, pred nekaj dnevi je bil celo lastnik kislega vrelca v Beli Krajini in se zanimal za me, ta ima denarja dovolj in prstane je kupil."

„Fanika moja," vskipi Robert, „kaj takega ne pripustim,

„le počasi, drage moj, najprej ti dokaži, da imaš resnico, prinesi mi prstan in daj mi ga kot nevesti, drugače, zaveš, lahko pridem na mojo poroko, a ne kot ženin."

In pogledala ga je nagajivo in napol resno, da je bil Robert vesel.

„In kaj je potem, če ti dam prstan," praša Robert vesel razpoloženja.

„Potem drage moj, sem tvoja nevesta, potem dobiš oblast nad mano in mojim premoženjem."

„Ali res Fanika?"

„Res, dragi Robert, na tebi je, ako me imaš rad."

„Zakje naj ozaman prstan redaj?"

„To se že zdobi, pa lep mora biti, saj si gosposki," pravi Fanika in položi roko Robertu okoli vratu, „kaj nasadnega ne maram, ponašati se s tvojim darilom."

„Ko bi le vedel, kakšen prstan bi ti najbolj ugajal," pravi Robert res v zadregi.

„Bo že našel pravega, vidiš, takšen bi bil lep kakor ga nosi M. D. v Trstu na roki, tisti se zdi, kaj takega si želim in nazadnje je že vse eno, če mi tistega prineseš."

In Fanika se prikupi s svojim koketnim Robertu, ga pogladi po licu in pogleda zapeljivo s svojimi svetlimi očmi. Robert je res razburjen, prime Fanikko za roko in jo stisne, ona mu je ne umakne, ampak ga gleda še bolj žareče.

„In ščeti ga danes prinesem?" reče Robert res razposet.

„Jedaj seveda še danes tvoja."

„Robert bo res prevzet od strasti hoče zapeljivko objeti, a ona se mu spretno umakne in mu kaže, češ, prinesi prstan potem ti perjanca."

Robert izpije res razburjen vino, pograbi klobuk in stisne Fanikki roko ter pravi:

„Kmalu se vrnem, čakaj me."

„Čakam te dragec, če mi izpolniš mojo željo."

„Izpolnim Fanika," vzklikne Robert ves vznemirjen in je je zunaj pred hišo. Nemirno mu je bilo srce, strast ga je omamila, nivedel prav, kaj dela in kam gre. Ura odbila je že enajst. V ulicah bilo je temno, samo iz prej odprtih gostiln svetila se je luč.

Ta večer bil je študi mežnar Probart v velikih skrbeh, saj v tej noči moral bi izvršiti župnikovo povelje glede odvzetja oblačila in tablic. Nemirno hodil je po sobi gor in dol, se zopet vsedel in nemirno čakal, da pride pozna ura. Ravno je odbila ura deset, ko bo je bilo napol jasno, luna se je že skrila za gore. Zdajci ozame cerkovno ključe ter zapusti svoj hram, v katerem je bival kot samec, previdno se ogleda na vse kraje ter stopa mato po najtemnejšem kraju proti cerkvi v Trnju. Hitro je po stopnicah na vrhu, še enkrat se ogleda, mato odpre hitro vrata in vtakne ključ k sebi. Grobna tišina bila je v cerkvi, le večna luč je medlo razsvetljevala glavni oltar in okolico. Sključno pokleče mežnar, mato primese malo lestvico in po postavi od zadaj na oltar. Strepetajočimi rokami dotakne se Marijinega kipa in mu odzame dragoceno obleko in namesto tega obesi drugo navadno.

Ustil pa je na rokidragocenii pritar, češ, to bi bil rop, ki bi se izpršil na vseti podobi.

„Bog mi odpusti greh in Devica Marija bodi mi milostna, tako na pol tiho govori s seboj, „jaz nisem kriv, ampak tisti, ki mi je to ukazal."

Prevideno stopa po lestovici dol in pobere v naglici še vse tablice, ki so visele na steni blizu oltarja.

Ker se je bal, da bi ga nekdo medpotoma zasačil z večjo butaro, je spravil vse v zakristijo v posebem predalu in ga zaklenil. Kakor je prišel, tako je zopet odšel. Že je bliz glavnih dverij, tu se mu zdi, kakor bi nekdo hodil zunaj. Četudi je možnar bil kraber in po noči dostikrat v cerkvi, ga je vendar spreletel strah, misleč si, da ga je morebiti kdo zalezoval in sedaj opazoval. Zato skoči hitro k dverim, jih odpre in gre dol po stopnjicah, ne da bi se spomnil zakleniti vrata. Stopra, ko je bil že dol na cesti, se je ogledal, a videl ni nikogar. Prevideno kakor je prišel, vrnil se je domu. Še le sedaj se je spomnil, da ni zaklenil cerkovnih vrat, a nisc upal se vrniti, tolažil se je, da itak zgodaj ostane, ko gre juterni zvonit, tačas pa vendar nikdo ne pride v božji hram. —

Oskar Robert je vedno imel v mislih

Faničine besede, nevkrotljivo poželenje se gaje polastilo, bíl je brez vsake ~~sramežljivosti~~ volje. Predočnii in lice je lepo lice, oči in postavo, po ušesih je čutil sladke besede, ~~ki~~ je čutil dih na svojem licu.

„Pristan hoče imeti, in potem mu tvoja sreča, da Fanička, za te storim vse, samo da se mi neizneveriš, sedaj je ugodna prilika, da greva v cerkev, samo Marijin pristan ji hočem prinesti, to bo pelo največje veselje, Lesenemu Kipu v cerkvi je itak nepotreben."

Od veselja in razburjenja pospeši korake. A med potjo ima pride na misel, da je cerkev zaklenjena. Nič ne de, saj ima doma dovolj ključev, z enim ji odklene vrata, če ne, pa jih odpre s silo. Hitro stopi domu in vzame ključe, jih vtakne v žep ter stopa ob hišah proti cerkvi. Že je v njeni bližini, ob desni in levi so grobovi, debel sneg pokriva posamezne hribčke, a Robert ne gleda na nobeno stran, nekako mrzlo ma je pri srcu, stopa mimo naprej. Zdajci obstoji - ali ni nekdo zaprl cerkvena vrata, sedaj stopa dol po stopnicah. Toda nacinkral je oseh tiho; saj ni nič, nič ni pri sebi, strahopetnoj si, sedaj je prilika, le hitro, Fanička drugače nestrpno čaka.

Le nekaj korakov še, sedaj stoji pred

cerkovnimi vrati. Hlastno zoče po ključih, priloče najočjega, ga pomerja, toda ne prime, ogarne drugega, tudi ni prav, seže po tretjem, poskuša – a duri se ne odklenejo. Ves razburjen pritisne na ključavnico, in glej, vrata se odprejo. Kako je to, si misli Robert, toda kmalu se pomiri, češ, mežnar je pozabil zakleniti duri. Polagama stopa v cerkev, vse je mirno, mračno in samljivega. Nekaj let brli pred oltarjem, v slabem soju vidi Robert Marijin obraz, resno ga gleda, karajoče, in zdi se mu, kakor bi kazala z roko: Ne dotakni se me, hudobnež, tvoja nesreča je in še nekoga. Toda Robert si zatisne oči za trenutek, noče gledati tega obraza, on ima oprte oči le na prstan, katerega kamnji se svetijo v odsevu večne luči. Zdajci ogarne lestvico, jo postavi h kipu in stopa po njej navzgor.

Kaj zapaži – Marijin kip nima več svojega prejšnega oblačila, najnovejše bele obleke nosi – tako sodaj, čuprnik je zopet raznal na svojo pest. Kar na prvo, kdor je vzel obleko, smel je tudi prstan, si je mislil.

Hitro stegne roko po prstanu, da bi ga snel, toda trdno se je držal prsta.

„Stoj," pravi mu neki tajinstveni glas, „še je čas, da odnehaš od svetnice,

zapusti božji hram, reši se."

„Le ogovi, vedaj imaš priložnost, po-
tem je ni nikoli več, kdo ve, da sitio zgol
ta prstan, ščepčem mi nekdo od druge
strani.

„Božje stvari kradeš, mihnje Kapnikakor je to, odvrocuclati bodo roko, zgubljen
si."

„Ničnopreničljiv, zgrabi, potegni, ka-
kor so bo vesolila tvoja ženo ljenka, raz-
prostrla bo roke in v njenem objemu
boš srečen.

Strašno prosjanje Roberta, še enkrat
segne roko, čuti, kakor bi ga nekaj oklo
nazaj, zopet od druge strani ga tišči
bližje.

Vdajal se zaroceti prstan, tako je lep,
nimogoče ga pustiti, Janika bo vsa
izpremenjena in za ta dar dobi nje.

Hlastno zagrabi prstan in ga po-
tegne raz roko, vedaj ga ima med
prsti.

„Gorje tebi," sliši Robert iz višin, „pro-
klet si."

Naglo stopi po cerkvici dol, ne upa
si pogledati v kip, ~~vzame~~ hitro ga zapusti cer-
kev teče ~~tekoč~~ mimo mimo med grobovi.
Neka tajna groza ga obsuje, vse se
~~tiho~~ mimo, vdajal udari polnoči, otožno
razlegajoče udarci po tihi noči, mimo
stopa Robert naprej, ne upa si pogledati

ne na desno in levo in ne nazaj. Toda tam pred izhodom vidi grob, še je svež, ne pokriva ga sneg, kaj je to, ali se ne dviga nekaj iz groba, vedno višje in višje, bela postava, ki stegа roko vedno dalje proti njemu in mu grozi.

„Beži," pravi mu neki glas, „ukradel si Marijin prstan, mrtvi ostajajo, da se zaslediјejo, kajti strašenje ta zločin."

In iz groba se dviga cela postava in zdi se Robertu, kakor bi stopala proti njemu. Dotiše ga strah, naglo zbeži čez grobove in pri sprodnjih popolnoma odprtih vratih na cesto. Trepetal je na celem telesu, nikar upal pogledati nazaj. Krčevito držal je prstan v žepu in naglo stopal po stranskih potih domačarja.

„Lepec si bil, da si se tako bal," tolaži se Robert, „mislil si, da je bela postava, ali se nisi mogel spomniti, da je nad grobom orba, ki jo pokriva sneg, in to si imel za strah."

In globoko se je oddahnil, saj res ni bilo nič. Prstan pa le ima, o kako je lep, le verno k nevesti, lepo plačilo se čaka.

Kmalu je pri hiši, v Fanitini sobi je še luč. Rahlo potrka, nemirno mu bije srce, nekdo se zgane v sobi, sliši korake, odklepanje dveri, ki se rahlo odpro.

Medtem pogleda Faniko zavito v bolečino, da se odrisano njen drago oko obraz.

„Princesa ti prstan", zašepeče vesela.

„Res Robert, tedaj me res ljubiš."

In objela ga je in tiho sta stopala proti njeni sobi. Faniko odloži nato in stopi k knjigi, Robert vzame iz žepa prstan in ga pokaže radovedni Faniki.

„Kako je lep," vzklikne, „kaj takega še nisem videla, kje si ga dobil?"

„Ne prašaj, saj veš, kaj si mi rekla."

„Tedaj si ga vzel deviči Mariji v cerkvi?"

„Tako je, kajbi ga ona novila, tebi se poda, tiščal bo tvojo roko, tam pa je mrtev les."

„O Robert, nisem mislila tako, a se dajem, da si storegal vse za me, je kako krasno se bleskota, toliko je žlahtnih kamnov."

In Robert prime Faniko za levo roko, vzame prstan in ji ga nataknejo na mali bleščeči prstan. Vsa razburjena gleda Faniko na lepi dar, in se čuti je kot ženka pisarja Robert.

Toda kaj je to, naenkrat preblodi, v srcu jo je zabodlo, neskončno bolečino čuti v prsih, preblodi v obraz, vse se ji zavrti okoli nje. Z rokami krili, kakor bi se hotela nje deti, a ne najde opore, opoteka se sem in tja, nazadnje pade na ognjak.

Robert se prestraši, vidi Faniki

bledi obraz in poslušá težko hropenje.

„Kaj ti je Fanika“, praša Robert ves prestrašen.

„Bojí, nesrečnej, oh kako to peče na prsih, odlepnili, oh, kake pošasti grabijo po meni, proč, proč od mene, kako me slačijo za roko, ta prstan hočejo imeti, oh, to skeli“.

Robert stalje ves preplašen pred Faniko, ki se je zvijala od hudih bolečin, stopile so jí pene iz ust in blazno je gledala.

„Pomagaj“, prstan me žge, o te pošasti“.

Robert se skloni k Faniki ter ogame njeno roko, na kateri je imela prstan, ga vrne snaine, hiti z njim k Roku, ga odpre in hlastno vrže dodepolno, slarilo v potok, ki je delal tamo pri hramu precejšen prepad.

Fanika obleži, nejavestna na tleh, težko hropenje prihaja iz njenih prs, vedno bolj pojema sapa, krčevito stiska roke, zavija oči, nacenkrat se strese po celem životu, in bila je mrtva.

Robert gleda kakor okamenel ta prizor, čutil je kakor bi ga držala nevidna roka za grlo. Ves prestrašen gleda nekaj časa v mrtev obraz, ki postaja vedno bolj črn, ne more

več vzdržati v tem prostoru, hlastno pograbi klobuk in zapusti sobo ter pdirja domu. Vrže se na postelj, a pred seboj ima vedno mrtvi, strašni obraz. Tako leži dalje časa, dokler od prestalega strahu in vsled velike utrujenosti ne zaspi.

Novo leto 1788 je nastopilo. Pri Boštjanu in Kocinu so ga dočakali, vršila so se običajno voščila in zatrdila prijateljstva ter sporazumna, potem pa so se gostje porazgubili domu, in marsikateri je dolgo spal tja v prvi dan novega leta in nazadnje ostal s težko glavo.

Kako pa je tem prej ostala hčerka Mojca Bidala je v zadnjem času pri naši gnanki Anki, ki je bila čisto zapuščena po smrti svoje matere. Vesela je bila Mojca, ki ji je pomagala pri vseh, ker vanja vsled tega, da je morala negovati bolnega Bogdana, ni mogla skajati.

Mojca je vstala ob času, ko bi imelo zvoniti jutrnico ter šla po navadi v cerkev in sicer v Trnju, kjer bi imel imeti kaplan jutranjo mašo. Hitela je cerkvi nepokončno. Ko je bila tema, stopila je bližje k oltarju, da bi opravila tam svojo pobožnost. Ko tako moli, dvigne oči proti Marijinemu kipu. Naenkrat glasno zakriči, kajti zapazila je, da ima kip drugo obleko.

Skoro ni mogla verjeti, da bi to bilo mogoče, zato stopi čisto bližu, zdajci zapazi lestvico. V razburjenosti stopi na njo, in v sobo še veče zaščodenje nagotovi, da manjka trdi prstan. Ta zbegana od tega dogodka greš takoj iz cerkve, samo pred vratmi pa sreča možnarja, ki je prišel šele sedaj, ker je utrujen od noči pozno zaspal in ga nihče ni zbudil. Takoj mu pove, kaj je zapazila. Možnar se zdela, kakor bi nič ne vedel, da je manjkal trdi prstan, bilo mu je vse popolnoma novo.

„Kako bi to mogel storiti," praša Mojca vsa zaskrbljena.

„Bog ve," reče možnar in gre v cerkev, da pogleda, kaj se je zgodilo.

Mojca gre mirno dol po stopnicah takoj v sobo stanovanje. Anka je sama ostala in se pripravljala na pot v cerkev. Ta razburjena pripoveduje ji prigodbico, kaj je sama videla.

„Premišljevala sem že sem in tja, kako bi mogel to izpovrtti, a nimam nobenega pojma," reče Mojca vsa razburjena.

„Biti je moral nekdo, ki je vedel, da se odpove v kratkem obleka," pravi Anka, „da je vse pri tem opel trdi prstan, ko je prosno zločinstvo."

„O, ti hudič zabita," vzklikne naenkrat Mojca in skoči iz svojega sedeža,

„Alissem tako kratkovidna, – kolo pa je vedel o vseh tem, kakor oni brezverni škrbe, ki je toliko zasramoval vse, kar je božjega."

„Mogoče imaš prav," pritrdi Anka, „toda ne vodi, če nimaš dokazov."

„O ti zaslepljenka, da še zagovarjaš, ko ti je pogrnil toliko gorja, kaj rabiš dokazov, on je bil in nikče drugi, pa le čakaj, vsedaj mu pokažem tem pokvekljakom, da se bo spomnil."

„Bodi pametna in previdna," svari jo Anka.

Toda Mojca je nič več poslušala, bila je že zunaj na cesti; njena najbližja pot bila je k prijateljici Luciji Štopar, ki je prebivala v sosji majhnični skupno z Nejo Krobelnik, v naglici jima je pogodala, kaj je danes gimnaj doživela. Obe ženski sta sklepale roke in tarnale, češ, kaj tako strašnega se še ni zgodilo.

„Kaj tarnate," napomene se Mojca, „preden nad pisarja in ga prisilimo, da vrne obleko in prstan."

„To je predrzno, pomisli Mojca," pravi Neja, „on je gospodski, lahko nas zaprejo."

„Kaj mene briga ta škrbe, bo zastar pregrozo," hudije se Mojca in prigovarja tako dolgo obema prijateljicama, da se nazadnje odajo in

grodo z mojco. Le-ta skoči nad potoma
še h Kozamurickovi hiši in potrudi ga
nje seboj.

„Pisarjevo stanovanje gremo," na-
vede mojca, „in tega zlobnica zaleče-
mo v cerkev, da popravi svojo hudo-
bijo."

In vsi so korakale proti pisarjevemu
stanovanju. -

Robert Hubman imel je hudo,
lažko srajco. Bil je na nekem hribu,
samo skalovje je bilo okoli njega, ne-
daleč od njega zijal je prepad, iz njega pa so stegovale velike
kače svoje strupene glave, ni se
mogel ganiti od mesta. Zdajci pri-
dejo štiri pošasti iz tega brezna,
vse gorele kakor ogenj. Strašno ga
pogledajo, nato pa se vržejo s sil-
nim krikom nanj, ga zagrabijo
za roke in noge in ga zlečejo proti
prepadu. Vedno bolj se bližajo brezni
krič otroka se brani Robert, a ne more
se iztrgati, pošasti so močne, že
je na robu, že stegnejo kače glave
proti njemu, zdi se mu, kakor bi se
hotela ena kača že obiti njegovega
telesa. V tem trenutku grozno zakri-
čijo in se prikažejo zbudi.

„Ali te je prav nič, hudopelec, tat,"
kriči mojca nad pisarjem, ki so

ga raono proj opisane štiri ženske napadle v postelji, ko je spal in v spanju mahal z rokami okoli sebe.

Robert si menca, oči in še le zdaj vidi ženske pred sebo.

„Kaj hočete, zakriči in se mrtvo doigne, „Kakšno pravico imate me tu napasti, proč, stare babe, sodnije šemarje!"

„Kaj, ti niaš se pujes, zgaga brezbožna, zarohni Mojca in sune pisarja, da se je opotekel in udaril z glavo ob zid.

„A tako, vi ste cele razbojnice.

Rekši vzame raj njijo nož in hoče napasti Mojco, a ženske bile so hitreje, mrtvo primo krobelnik Neža pisarja za roko, Lucija Stopar pa mu izbije nož in ga vrže pod posteljo.

„Sedaj te imamo, tiserckoni tat, ki si ukradel Mariji obleko in prstan, sedaj popdeš z nami, da popraviš krivico, hajdi, le mrtvo."

In prijele so ga za roke in noge in ga odkle iz sobe po stopnicah v pritličje ter na ulico. Velik šumder, ki je nastal vsled tega, privabil je več radovednežev. Pisar kričal je na pomoč. V tem trenutku pride pater Kopriivk, ki je slišal polom, videč, kaj se godi, skočil je takoj po Kocina in vojake, ki so bili še vedno v Kapli na straži. Poklicani so takoj došli na lice mesta, kjer so ženske raono pisarja še trdno držale

in ga tirale po cesti dalje. Mnoţici je ta prizor ugajal, kajti nihče ni maral pisarja, ki je zavračoval vero in se obnašal prodrzno. Zato študi nihče ni hotel kaj storiti v njegovo obrambo. Pisarju bi se ne godilo dobro, ko bi ne prišla v tem trenutku pomoč.

Kod skoči Krajarjevim ţenskam terjim zapove, obrachati od tega ravnanja, a proseč so se razpocele, tako da niti uglednega trţana niso poslušale. Stoprav, ko so priskočili vojaki in iztrgali pisarja iz rok razbrijenih ţenk, bil je še le konec prvega položaja, v katerem se je nahajal.

Ves opraskan in krvav vrnil se je o spremstvu vojakov v svoje stanovanje. Ljudje pa so se krohotali na glas in zasmehovali pisarja, kateremu so prišteli, da so ga ţenske tako premlatile.

Kmalu se je razpocela vest, da so ţenske napadle pisarja, ker so ga one mile, da je on zapel oblačilo in prstan ter pobral se tablice.

To zvedel je tudi ţupnik Brunner. Videč, da se more zgoditi še kaj hujega, poklical je k sebi takoj Kodrna in mu poročal, da je dal on obleko in tablice odloţiti, ker se je bal

nemirno, če bi se vršilo vse tako kakor je zahteval komisar.

A zato, da je dal klicati župnik tako nagla kočija, dalo je ljudstvu povod, da se je razvesela vest: župnik je dal po noči odložiti obleko in tablice, mogoče si je še on privoščil prstan. Šlo je to od ust do ust, vsak je vedel povedati več. Posebno Škopnik se je repenčil pred svojim hramom.

„Saj vemo, da je to storil župnik sam pa sodrača krivdo na pisarja, katerega so po nedolžnem napadli in pretepali.

„Bože tako," pripomni bližje stoječi Knez Riepl, „saj je zadnjo krat tudi on dal odzeti obleko."

„Na prižnici je oznanjeval, da moramo biti mirni," nadaljuje Škopnik, „od komisarja je imel dovoljenje, da smo šele v vrsto izpričati njegovo povelje, storil je pa to je to noč, ko je še le nedelja, kaj pravite k temu župljani?"

„da župnik je," zakričijo okoli stoječi „mi mu ne verjamemo, pro mora od tod."

Zbirala se je vedno večja množica pred župniščem. Že so se slišali grozilni klici in bilo je tako kakor pro krat na dan Slamnatega sejma.

Župnik je gledal iz svoje sobe na

razjarjeno množico. Videl je, da se župljani ne dajo pomiriti, in da se je bati še hujših nemirov. Zato pošlje po mojnarja in mu naroči, naj gre skrivoma v cerkev ter spravi obleko in tablice na prejšnje mesto. A ljudje so zapazili, da odhaja mojnar od doma, bali so se, da mogoče ukrene še kaj drugega, zato ga opazujejo s svojo vredo, mu vzamejo ključ, ki jih je imel skrite pod suknjo in drvijo proti cerkvi v Trnju, kjer je moral mojnar odpreti zakristijo in vrniti oblačilo ter tablice. Pomirjeni so bili šele potem, ko so videli, da se je mojnar res odstranil. Rotili so mojnarja, da celo noč ne bi nikjer več prestajal

ter mahali z rokami in si pripovedovali eden drugemu, kaj se je zgodilo.

Zjutraj, ko je ostala Majarka in pogledala, kakor po navadi po prostorih v hiši, našla je vrata v sobo, kjer je hčerka odprta, kakor tudi okno. Sredi sobe pa je ležala Fanika mrtva, vsa črna v obraju, leva roka bila je tudi vsa počrnela, cel obraj mrtve kazal je izraz človeka, ki je silno prestrašen in trpel grozne muke.

Tako so vedeli povedati ljudje in strah jih je obšel, zgoditi se je moralo nekaj posebnega. A nikdo ni vedel povedati resnice — le eden bil je v tem, katerega je bilo znano vse, a on je molčal.

Tretji dan peljejo stopno gospodi, ko so spremljali Fanko na pokopališče, v Trnju. Bilo je slovesti ljudij, a pisarja ni bilo. Zginil je takoj prvo noč v Zenek, kaj v Kapli mu za vedaj ni bilo več obstanka.

Prstan pa je zginil v valovih dere Bele, nikdo ni vedel, da je bil vržen v ta potok, zato tudi nihče ni iskal po njem in tako je prišel v gnilo za vedno.

VI

Kapelčani se ne udajo.

V skalnji niši tu stojiš
V naročju Jezusa deržiš
Miliši nas uboge,
Ker reši nas nadloge.
Skrbar

Neka posebna prikazen tedanjih časov bili so puščavniki. Bili so to možje, ki so se oddaljili hrupnemu žitju sveta in se podali v samoto. V revnih kočicah na samotnih krajih ali pa tudi v bližini cerkva in kapelic živeli so in se posvetili pobožnemu življenju. Za in ob kočice malo njiv so imeli, ali travnik, drugje izpreval malo obrt, tako so pleteli jerbase, lovili ptice, ali pa opravljali službo mežnarja in celo pomožnega učitelja. Nekateri so zopet potovali okoli po deželi in pobirali miloščinio. Hodili so kalje kakor menihi s škapulirjem in pasom, čez to nosili so črn plašč iz sukna volne. Bilo jih je nazadnje toliko, da so se združili v

društvo pod škofovim nadzorstvom izpolili so si študi starosto za naučnika in prijmali frančiškanom nekako pravico nadzorstva. Ta pušavnikova bilo je 42. Bili so v Zihpoljah, na malem otoku srbskega jezera, v Staremu dvoru, na Kosposvetski gori in med drugimi kraji študi v Kapeli.

Na vzhodni strani cerkve v Trnju stoji na pokopališču hišica, ki je namenjena sedaj za mrtvašnico. Zidal jo je z lastno roko pušavnik Kristijan Miller in jo prodal z vrtom vred, ki je sedaj pokopališče, pisarju Petru Drobiti za 168 gld. Ta jo je daroval z 132 gld. vred cerkvi v Trnju z namenom, da bi gorela večnalučpred podobo matere božje. Njegov naslednik v tej celici bil je pušavnik Matija Dobričkar, ki je bil sprejet v Rimu med pušavnike. Kmalu nato povrnil je svoje obljube v Celovcu in prišel za pušavnika k D. M. v Trnju. Živel je od dela svojih rok, izrejal cvetje in delal matematične instrumente. Umes poduševal je študi stroke v branju in pisanju, zato pa so mu prinašali kruha in drugih živil, kolko da je mogel shajati. —

Kapelčani so bili osled tega, da je dal župnik že dokrat odvzeti

oblačilo in tablice brez njih vednosti razburjeni do skrajnosti. Da se kaj takega nezgodi več, podal se je župan vedel krušaveški Dobničar je ter ga prosil, da naj gleda po noči na to, da bi ne prišel kdo neopažen in zopet hotel odnesti obleko in tablice.

„Tako rad ustrezem vaši volji, naj reče bližnji cerkve, prav pušavnik, „naj vam zato zaupam, da ostane vse tako kakor je bilo prej."

„Vidim, da mi ponagajate, imam vsaj zanesljivega človeka, ki pazi, da se ne izvrši zopet kaka tatvina, zato bomo že gledali, da ne boste trpeli pomanjkanja."

„Za božjo čast rad vse storim," odgovori pušavnik ponižno, vedel se poslovi in zapusti skromno pušavnikovo celico.

Med tem je bil župnik Brunner v težkih skrbeh. Spoznal je, da župljani ne odnehajo, hočejo imeti vse tako kakor je bilo prej, vsaki novotariji pa se odločno upirajo. Vsled izpričeval komisarjevih naredb se je župljanom zanovič zgodilo trpi duhovno pastirstvo. Župljani že nočejo več priti v cerkev, razen kedar imajo opravilo božjo, v cerkvo, razen kedar imajo opravilo božjo,

ali pa ostanejo doma. Brez vernih dobrih kristjanov, ga gledajo po strani, češ, tudi oni se na stran ljudij, ki ne verujejo nič časa in hočejo še druge prav oviti ob vero.

V takem duševnem položaju se vsedem in pišem komisarju Bauerju dolgo pismo, v katerem mu sporočim vse dogodke zadnjih dnij. Z opiranjem na vse to sklenem pismo z iskreno prošnjo, da naj oblast prekliče vse te naredbe, ker se ljudstvo nočе pokoriti in se je bati le še hujšega zla.

Toda komisar Bauer deloval je 2 1 popolnoma v duhu sedanjega časa, z železno voljo hotel je pripomagati cesarjevim odredbam do moči, zato je bil nepopustljiv. Izdan ukaz se mora izvršiti čeprav tri pri vsled tega mir. Silno se je razsrdil, ko je dobil pismo župnika Brunnerja.

„Kaj ta puntar se mi upa pisati kaj takega, videl bom, ali me uklonim nesramnega ljudstva cesarskim odredbam, mora se pokoriti in če gre tudi do skrajnega."

Tako govori sam s seboj, hodi nekaj časa razburjen po sobi gor in dol, nato vsede in piše župniku, da mora takoj zakleniti cerkev in ne sme več opravljati v njej božja služba, dokler ne pride vojaška pomoč.

„Tako sedaj," pravi župnik Brunner, ves potrpežljivi Vegli, ki je prišel po opravkih v župnišče, „to imate sedaj, na zadnje so nam še cerkev zaprli."

„Kaj takega ne pripustimo," reče odločno Vegl, „cerkev je naša last in samo mi jamo pravico do nje".

„To je lahko govoriti, a oblast ima moč in nazadnje doseže to s silo."

„Naj poskusi," vzklikne Vegl z povzdignjenim glasom, „rajši se damo zapreti kakor bi izročili cerkev kljuc Kozinarju."

„Treba je biti previden," opozarja župnik, „z lepim se da več doseči."

„To smo videli do sedaj," odvrne Vegl nekolikorazburjen, „prevec ste bili popustljivi, ne smemo se več tako."

„Potem pa imejte odgovornost si vsi župljani, jaz sem s svojimi možmi pri kraju."

Župnik se vsede na stol, si podpre glavo in molči.

Nekaj časa gleda Vegl župnika, ki del je, da trpi blagi pastir, zato stopi k njemu in pravi:

„Ne bojte se gospod župnik, vse se stvar dobro, ne damo ne more oblast, dokler zahtevamo naše pravice."

„Da bile bilo tako," pravi župnik stoječ

in se dolgne.

Dogovorila stare, da zaklene mojmar vrata, Ključe pa izroči Vegli, kijih hrani do tega časa, ko pride naprodaja vojaška pomoč. Tedaj bo govoril on in poskušal vse, da se upostavi zopet prejšni red, on prevzame vso odgovornost, župnik naj bo čisto miren.

Blagemu pastirju razjasnilo se je 1 2 lice, besedo je podal Vegli roko, kimu jo je ta sprostljivo poljubil. Tako sta se poslovila. Vegl je šel, ko je dobil ključe od cerkve, samozavestno po trgu.

Naj le pridejo iz Celovca, ne ustrašimo se jih ~~ne~~, čtudi nimamo puške, a imamo trde pesti in tedine-kaj zalegajo!

Ljudje so sicer murmurali, ko je odšla cerkev zaklenjena, a Vegl s svojim spleteno ogledljivo je kmalu potolažil, češ, to je le kratko časa, potem pa je zopet vse tako kakor je bilo nekdaj. —

Bilo je ravno neki ponedeljek pred praznikom Svečnice leta 1788. Kakor vsako leto zbrali so se okrog popoldne pri farni cerkvi. Vsak je imel na-praljeno iz papirja malo cerkvico, katero je nosil pritrjeno na mali palčici. Eden proti drugemu

skušal je imeti lepšo cerkovco kakor drugaj. To je bil duri vsakdaj, kajti otroci letali so sem in tja, se vozili in smejali ter drajšili. Obhajali so spomin na veliko poooden; ki je pred dvanajsimi leti nenadoma nesrečna požarna katastrofa vzela. Velike množine prej padlega snega so se začele tajati, voda je tekla od vseh strani, potok Bela je vedno bolj naraščal. Kmalu je stopila čez breg in se polila skoz trg. Vsa je cerkovca bilo je sedaj v vodi in deroči potok je celo razril grobove in odnašal krste. Veliko je bilo razburjenje med ljudmi. Vsi so se zaobljubili trjani k D. M. v Trnju, šli so v cerkev, iskreno molili, spredaj pa so šli otroci z malimi cerkvicami, katere so zmetali v vodo, ki je segala do vznožja stopnic, po katerih se pride k vhodu cerkvi. Zunaj je vihar penil, naskočil je mraz, bilo je ravno dan pred Svečnico in povodenj je bila konec. Vsi srečni so bili trjani. O spomin na to skrivila se je procesija, ki se je pomikala od cerkve D. M. v Trnju skoz trg do mostu, ki vodi čez Belo na koncu trga proti jugu. Ta procesija se je nazadnje opustila, ostal je le še navaden spomin.

Že so se zbrali v veliko gručo, fantje

šligo spredaj, deklice pa zadaj, med smehom in kričanjem pomikala se je nikadaj po cesti naprej do potoka Bela. Tu so obstali, najstarejši deček, ~~bil je~~ Boštjan Poldej, postavil se je na most, in začel svečano izgovarjati besede:

Ante pante popolore,
Kocki vrata cojdelore.

Za stari orgel je cerkovico v vodo, zdajci so pomočili tudi drugi otroci te besede in med oričem pometali vsak svojo cerkovico v vodo. Gledali so, kako so plavale bele hišice po valovih, ta in ona se je že potopila, druga se je zopet obdržala na površju. Otroci so kričali, češ, moja cerkovca je najbolj trdna, moja se ni potopila. Ante pante popolore kričali so vse krivem.

Sveo niso razumeli teh besed, ki so latinskega izvira. Kedar je duhovnik vodil procesijo, molil je molitve, ki so navadne na praznik Svečnice pri obhodu po cerkvi, ko se blagoslovijo sveče. Med temi je tudi besedilo: Quod parasti ante faciem omnium populorum.

Ljudem se je otisnilo vse to v spomin, seveda so te besede pretovorili po svojem. Koje neko leto šla procesija

po trgu je v naglici zapel Kocbijeva vrata, ko se je naenkrat mimo njegove hiše pomikal sprevod. Pri teh vratah mogočno zacvilila, ker že dolgo niso bila tečajmazana. Neki hudomušnež je k prvim besedam: Ante panta - prišepal še dalje od Kocbijevih vrat in to je tudi ostalo.

Kmalu se vračali otroci proti trgu, ko se zaslišijo od daleč glasno trobentanje. To je bilo nekaj nenavadnega. Otroci letijo v diru proti farni cerkvi in še dalje, že so bili izven trga pod cerkvijo v Kruju, ko zagledajo na cesti, kako so korakali vojaki, njihova čelna patrulja je jezdil častnik na konju. Med temi pa so leteli Kapelčani od vseh strani skupaj.

Birič Hudopisk bil je namreč po poslih v topilnici za sinco, kjer je imel izročiti Kompoču pismo od sodnije. V tem videl je pred Boštejevo pristavo celo vzdelo vojakov, ki so se tam kregali. Takoj je izvohal, kaj to pomeni, telkaj je, kar se je dalo, skoz Fabrc in tako razbobnal po celem trgu, kdo pridaja. Tako so bili vsi pravočasno obveščeni.

„Vsaki pridejo, cerkev Device Marije hočejo podreti in Marijin kip sežgati", tako so kričali nekateri po trgu. Ver-

jetno je, da je nastalo veliko razburjenje.
Vegl bil je 1 2 radno pri Kolenu, s katerim je imel nekopraške, ko sliši ta krik. Ta-
koj se poda proti Trnju in veli ljudem, naj
se zberejo v šoli cerkve. Radovoljno
so se udali temu povelju, saj vedeli so,
da velja ta prikol vojaško v cerkvah v Trnju.
V kratkem zbrala se je mnogobrojna mno-
žica v šoli cerkve, bilo je glasno govorjenje,
klicanje, opitje. -

Komisar Bauer je sedaj nadaljeval s
prihodom vojaške poročil izpolnil.
Kakor hitro je bilo mogoče, zbral je edi-
nadvajset vojakov ter povedal vodstvo plemi-
nitaši Hauslaib, katerim je naročil, da
se podaja v Kapelo, zaredo cerkev, ki ostane
tako dolgo zaprta, dokler Kapelčani ne
opustijo plandanja.

Plemenitaš Hauslaib bil je mož velike postave, dolgih črnih brk, temnega
obraza. Bil je že dosti po svetu, v mar-
sikateri vojni. Dobil je poškodbo na lavi
roki, radi česar 1 nubil oče sposobnost za vojsko.
Kako je ostal v Colovcu ter povelje vojaštvu, ki je bilo tam zbrano. Nadaljeval
1 2 3 4
ral je komisar Bauer za sposobnega, da
napravi red.

Mirno sedel 2 1 je Hauslaib na svojem
konju, ko je jezdil proti Kapli. Vojaki
bili so že utrujeni od dolgega pota,
zato je zahteval trobentač, da bi lažje
stopali.

Toda glej, kaj je tam pri cerkvi, vse črno, vse polno ljudij. Hauslaib obstoji s konjem ter pozorno gleda, vedno več ljudij se zbira, glasno govorjenje, kričanje. Kaj najti pomeni?

Hauslaib je že dosti skusil po svetu, bil je v ognju, ko so švigale krogle okoli njegove glave, zato je previden in se ni podal v nevarnost, kjer mi bilo treba. Tedelje po vseh pokrajinah, da so župljani razburjeni, znano mu je bilo tudi, da se kričeče drže stavih odlokov. Čemu jih tedaj še bolj provocirjevati?

Zato sedi obzakonu, da korakajo po cesti naprej v trg. Počasno jezdi Hauslaib naprej, ne dabi se dosti brigal za mnogiko zbrano zgoraj pri cerkvi, ki je radovedno gledala na novo došle vojake.

Še le pred sodnikovo hišo so se ustavili. Hauslaib stopi k sodniku ter mu poroči, da gaje poslal komisar, da preišče celo zadevo in jo uredi.

Sodnik Hagen ga je pripazno vprejel in mu vse razložil, Hauslaib pokaže pismo, ki ga je pisal flegar Komisarju, v katerem ta priporoča, da je eden najhujših rogoviležev župan Vegl, ki vživa vsled svojega vpliva ves župljane za se. Za tega se naj strogo kaznuje, kakor sodišče štiri ženske, ki so

napadle pisarja v šiloastroši noči.

Sodnik je mrajal z glavo, Hauslaib je to razumel in se poročniku nasmehnil.

„Dabise z ženskami prepral, mseni prišel sem," praši Hauslaib, „ko vojak se z ženskami ne bom vojskoval, hočem pa videti Kegelna, zato naj pride zjutraj k meni."

Rakšise pooljnik poslovi in odide k Boštetju, kjer je bilo zanj pripravljeno stanovanje, vojake pa so razdelili po hišah, tudi v župnišču sta bila dva.

Pri Kocinu so se tisti večer zbrali naši stari prijatelji Podgornik, Fleischhaker, Bicajnar ter Kriebar. Pa zakaj tudi ne, saj danes bilo je pravega dobrega, ker kajstakega kapla še ni dožjvela.

„To je kakor v vojski," pozdravi besedo Fleischhaker in si z mokrim pozirkom popleski grlo, „če bi še Turki tukodili, bi človek v prvi vrsti misliu na nje."

„Sedaj bomo tedaj pod vojaškim nadzorstvom," meni Kriebar, „ko bomo hodili v cerkev, pravo bedarija!"

„Zapaziti bomo morali na ženske, dajih ne bodo zalezovali ti brezbožneži, le sedej Podgornik, da ti kdo ne bo skakal v zelje," podraži Bicajnar soseda.

„Ti pa tvojo staro pokrij s pokrovom,

pa se gor vsedi, da ti na mide," zajezi se naviden pio Podgornik.

„Sa te videli povelj'nika, kako se je nosil na konju skoz trg," pravi Fleischhaker.

„No, to bo letala Boštejeva," omenja se Tacnova, ki je bila huda, da se povelj'nik ni ustavil pri njih, „to sebo morala ukati, Bog ve, če mu bo znala pobreči."

„Da sidni so ti gorpodje, posebno če so iz plemenitaškega rodu," pritrdi Podgornik.

V tem stopi Vegl, ki ga vsi z veseljem pozdravijo. A ta danes nič ni vesel, molče se vsede in naroči merico vina.

„No Vegl, kaj pa tako tih," ogovori ga Kocl, „ali se ti je kaj zgodilo?"

„Zgodilo nič, a joj me je ta komedija," meni Vegl ogorčeno, „kmalu je bil mir, pa se že zopet z nova začne razburjenje."

„Fištroški bodo veliki, toliko vojaško moramo oskrbovati," pravi Kocl in se popraska za ušesi.

„Ti kdo je kriv," reče Bicajnar.

„Kdo drugi kakor flegar in pa tisti suhi škric, ki so ga ženske napadle, da bi mu vse lase izpulile," jezi se Vegl, „Bog ve, kaj se še izcimi iz tega."

„O, dober večer, slavna gospoda

to pa je jako prav, da sem prišel sem," pozdravi birič Hudopisk, ki je ravno stopil

„No, to je Katra spustila zopet kaj verige," podraži ga Podgornik.

„Ah, za mene ni nobene tako močne verige, da bi me držala, če jaz hočem, o hišni sem jaz gospodar," razlumbi se Hudopisk.

„Sedaj že, a doma igraš ploho muzikanta, kaj ne, podraži ga Fleischhaker in ni pomodi piti, česar se Hudopisk ne brani.

„Danes sem hudiča oseba, gospoda, z mano se ni šaliti."

„Oho, čujmo, čujmo, kaj pa takega," prašajo vsi.

„To je hudiča tajnost," pravi Hudopisk in napravi resen obraz.

„Ti pa in tvoja tajnost, to je davno vrabci čivkajo na sodniji, kar mislil, da mi nekaj novega vedeti, ne napihuj se kakor kaka žaba ob mlaki."

„Pa je tako," meni Hudopisk, „ravno gospoda župana Vegla iščem."

„Kaj pa zopet imajo z mano," reče Vegl nekoliko presenečen.

„Gospod sodnik so mi naročili, da morate priti jutri ob desetih h gospodu Komandanta na sodnijo, imajo nekaj govoriti z vami, ker ste bajeoi

glavni kolovodja celega upora."

„Še je zajčje," pravi Vegl in ponudi biričku piti, ta hlastno izpraprši kozarec in se poslovi, češ, da mora iti še k svoti moji, ki jo hoče tudi komandant jutre videti. Rekši zgine pri durih.

„No, pa pravi ta šema biričeva, da varuje vrabčo tajnost, sedaj pa tako se delo," pošali se Podgoršek, izpije kupico tar se poslovi, češ, večerja je že pripravljena. Vrnivši pa gaje gnalo domu, da pove svoji ženki, kaj je zvedel novega. Tudi ostali gostje so se kmalu porazgubili vsak na svoj dom.

Drugi dan bilje praznik, bila je nedelica. Od vseh strani privrele so župljani, kajti zvedelo se je kakor blisk hitro daleč na okrog, da so prišli vojaki, ki hočejo s silo odpeljati Kip. Device Marije in zaklenitki cerkev.

Take govorice so ljudi zelo še bolj razburile. Vse je vrelo k cerkvi D. M., da je zgledalo, kakor bi se pirala tam cela vojska.

Podčastnik Hauslaib se je kaj že podal v prostore sodnije, vojaki pa so se postavili spredaj pred hodnik. Vegl je že bil tam, ko je prišel podčastnik, tudi Mojca Šoberje stala v kotu. Pred vhodom v dvorano

stopal po bdrič Hudopisk. Danes bil je čisto zagret od važnosti svojega poklica, ni se nič pozna lo, da ga je sinoči ostela Katra, ko je zopet dišal po vinu.

Zdajci se odpreje vrata, povelj nik Hauslaib veli biriču, da pokliče Vegla, stato pa Mojco Šober.

Samozavestno stopil je Vegl v sobo, se dostojno poklonil in stal pred orjaškim poveljnikom.

„Kistetedaj oni Vegl," praoi Hauslaib, „Kistebaje vodja vseh župljanov in jih zapeljuje k nepokorščini."

„Jo nirès," ugovarja odločno Vegl, „jaz se potegujem za stare pravice, to pa ni nepokorščina."

„No, no, le mirno, ne vzkipenite kakor voda v pinkerčku," miri ga Hauslaib, „saj se da tudi tako pogovoriti."

Gr. poveljnik velel je županu, da se vsede in ta je moral povedati vse, kako je mišljenje ljudij in kakšne bi bile posledice.

Vegl je znal prilično razložiti poveljniku vse in mu je tudi dokazal, da je to gonje v obilni meri krivo ženski flegar in njegov nezakonski sin, pisar Hubman.

Hauslaib bil je pametan mož, ki je dosti skusil po svetu, zato je upoštoval Veglove besede in se odločil,

da ostreže volji ljudstva kolikor mogoče. Vedel je, naj pridejo najpli onejši možje k njemu, da se z njimi pogovori. Vegl je bil ves vesel in razpoložen kakoršen kolikokrat prej, ko je čakal kuharja Baličeka in Sadoumika in še nekaj kmetov.

Hanslaib je čakal zaničeval Mopeo šobar, ki mu je morala se razložiti, kako je bilo v Silvestrovi noči.

Vodelnik si je vihal brke in gledal ostro, v resnici pa je prikrival zadrego, v kateri se je nahajal, saj ni mogel dosti, da ni bučil v cmok.

„Tako se vedaj drgnete, ženske, napasti gospodsko čevo", se nadide pa ostro zadere nad Mopeo, da se je kar kolena vklonila, „še enkrat se mi dotakni takega gospoda, pa boš šla v temnico, vedaj se pa zgubi, da te ne vidim več!"

Mopca ni vedela, kako se je vse to zgodilo, mislila je najmanj, da je čaka težka ječa. Polglasno govorila je, ko je stopala po stopnicah:

„Vidiš le, Bog varuj je usmiljen in mati Božja je prosila za me, da je dal temu visokemu gospodu prav misel, vedno mu bom hodalžna in molila bom zanj."

Tako je bila izpričana sodba in dobro je bilo tako.

Med tem dohiti so Vegl, Koch, cerkovna Ključarja ter štirje drugi kmetje, domiki Miklavčin Skalar k povabljenki Hauslaibe. Vegl govori je v imenu vseh teh prosilcev povabljenka, da naj pusti Kipo D. M. obločenega, kerdjudje se s tem pomirijo.

Hauslaib pomišljuje nekaj časa, nato pa pravi:

„Upoštevam vaše želje, saj vem, da ste dobri ljudje, toda težko se bo dalo zopet staljati cesarski odredbi, kar tako želi komisar. Vendar hočem govoriti za vas, ako mi izročite Ključe."

Vegl pogleda svoje tovariše, ki mu prikimavajo, nato se obrne in pravi:

„Zaupamo se na vašo častnikaj zato vam zaupamo, prosimo pa, da se upoštevajo naše želje."

Reši izpame Ključe iz žepa, ki jih je prinesel seboj in jih izroči Hauslaibu, ki odredi, da se podajo vsi k cerkvi.

„Zdaj gredo, oficir, pa vojaki z njimi Veglovi Ključarji," se razpreše nadukratmed množico. Vsi radovedno gledajo, kaj to pomeni.

„Ne vdamo se," pravi nekaj kmetov, „proj da odpeljejo Marijino podobo, bodo čutili naše pesti."

Hauslaib pride z Veglom in ostalimi

do cerkve, vojake pustil je pri vhodu na pokopališče, dabi ne ogenili prevoč župljanov.

Med cerkvenimi vrati ustavijo se, gleda nekaj časa po množici, kir se je radovedno gnetla skupaj ter praví:

„Poslan sem od višje oblasti, da napravim red zaradi Marijine podobe. Dana mi je moč, da dosežem s silo izvršitev cesarskih odredb. Mislim pa, da se dá to napraviti tudi mirnim potom; če se vi pokorite mojemu povelju, potem moram tudi jaz za vas poskrbeti. Zato vas opominjam, da se mirni, tako se morejo upoštevati vaše želje. Sedaj ~~se proda~~ greste vsi v cerkev, kjer molite zročena šo in ravno toliko lepega o Marija ter pero, nato pa se podaste mirno iz cerkve."

Razburjeno množico so te ~~besede~~ zatrditve potolažile, zato so vsi vrjeli tem besedam in se vrnili v cerkev. Župan Vegl stopil je s pomočnikom Hanslab pred altar, napravil križ in začel moliti, klasno spravljali so župljani za pobožno molitev in bilo je veličastno gledati ta ljudi, kako so z iskrenim zaupanjem gledali na podobo D. M., kakor bi hoteli sedaj vsi reči: Ostani med nami, tebi ne damo nikdar.

Minula je pobožnost, le počasno odhajali so ljudje iz cerkve. Vsak je še enkrat pogledal na oltar kakor bi hotel reči, da se le nerad umakne pogledu in bi najrajši ostal tukaj v Marijino varstvo.

Po dolgem času izpraznila se je cerkev. Hauslaib stal je pri vratih, tiho se je prepričal, da ni nobenega več notri, potem je Vegl, da naj zapre vrata, Hauslaib je ~~stal pred vrati~~ zaklenil in vzel ključ k sebi in odšel v rodimna žico ljudij proti trgu. Tudi Vegl in Ključarji šli so v poreljnikom.

„Zdaj je naš angel ključe," pravi Miklavž, „zdaj smo mi izročeni na milost in nemilost."

„Pa zakaj pak je izročil Vegl, saj ni bilo treba," pripomni pevec Jurjo Mrh, „iz Komenika, „niti oprašal nas ni."

„Odljufani smo," razvidi se Pastork iz Bele, „le čakajte, pomoči pridejo, pa mani ozanjajo Marijo."

„O prijatelj, tega ne bodo doživeli," pravi ognjeviti Lipovec iz Komenika, „mi ostanemo tukaj in stražimo cerkev."

„Prav jetako," pritrdi Štefan, „nič se ni zanesti na gospodo, še Vegla so preminotili."

In tako so sklenili, da ostane

nekaj mošk̄ih črez noč pri cerkvi, da ne bi prišel Hauslaib ~~pozabiti~~ s svojimi
vojaki in odnesel Marijin kip.

Drugi dan bila je napovedana božja
služba v cerkvi v Krnju. Župnik Brumen
ostal je prej ta dan doma, prepustil
je vse Vegli, kajti imel je bridke skušnje,
že dostikrat hotel je ostreči volji oblasti,
a ljudje so se temu uprli. Da bi pa kot
dušni pastir pogrebčeval nezgode, je
bilo proti njegovemu poklicu. Vendar
je na večer pooblastil Hauslaiba, in
tržkega sodnika, k sebi. Pri tej priliki
mogel je župnik pojasniti vojaški
gostu iz celega celo položaj in ga
omehčati, da bi se preklicala naredba
glede odvzetja tablic ali pa vsaj obla-
žila.

Napovedilo se je pustroj od vseh strani
privreli so ljudje, nekateri že iz
radovednosti, kaj prinese ta dan
drugi zopet, da bi bili v obrambo, če
bi kos hoteli odvzeti oblačilo. Hauslaib
bil je že ob vseh pri cerkvenih vratih,
kamor so za prenuljali župnik, župan
Vegla in cerkvena Ključarja.

Kmalu so napolnili župljani celo
cerkev. Opravila se je vsta daritev.
Vsakemu so molili ljudje, kakor bi se
krepčali za hude boje, ki jih še čakajo.
Po opravilu opomnil je župnik

župljane, naj se razidejo mirno, češ, cerkveni komisar je obljubil svojo pomoč.

Ljudje so ubogali, možnar pa spravil jeza oltarju se, o nedeljski pa je pozabil naznaniti svečo, ki je stala za oltarjem, ker je zabil župnik proj pribranju mize. Postavljena je bila naroč bližu oltarjevega pogrinjala. Možnar je šel kot prodzadnji, pocoljnik Hauslaib ostal je še nekaj časa v cerkvi, da se prepriča, če ni kdo ostal zadaj. Nato zaklene in vzame ključe k sebi. Stal je o družbi Vegla in Klepčarjev nekaj časa pri cerkvi, župnik mimo se je proj poslovil, ker je bil klican na mujno spoved k nekemu smrtno bolnemu posestniku.

Hauslaib se je podal z Veglom proti trgu, župljani pa so še ostali bližu cerkve, ker še vedno niso zaupali oficirju, posebno, ker je nazadnje on shranil ključe.

Naenkrat zakriči neka ženska: „Poglejte, kaj pa je tako rudečega v cerkvi, pa po ogdarni obleki ima duh.“

„Menite hudi zli,“ pravi bližje stoječi mož, „to ni nič s redu.“

Te besede so zadostovale, da so privrveli zopet vsi ljudje skupaj. Neki

Kuretski fant dal se je doigniti k oknu, da pogleda, kaj povzroča tako veselobo.

„Jezus, Kristus, oltar gori," zakriči in se spusti na tla.

„Marijina podoba", kričijo nacerkvah ljudje.

„Gori, gori, rešite Marijo," naglega se dalec na okrog.

„Pa kako, ko nimamo ključev?"

„Oni oficir jih ima, letimo za njim."

Ta zdajci se obrne celo Krdelo in drvi za Hauslaibom, ki je prišel dol na cesto. Glasno kričanje in drvenje opozorilo je povelnika, da se je z Veglom vrnil in obrnil.

V tem trenutku že priletijo Kuretje Miklavu in povedo, da v cerkvi gori, in prosijo, da najprvi Hauslaib hitro ključe.

Ta gleda začudeno in pravi:

„Kaj no kaj sem bil zadnji v cerkvi, to ni mogoče, to ste si le izmislili."

„Čista resnica je," pravi ~~Kuretarc~~ ves kaj-burjen, „dišalo je in pasalo," „ saj sem sam videl skoz okno."

„Vi se lažete, zgiti ste kakor lisice."

„Kaj lažemo," zakričijo nekateri Kuretje, „vi se lažete, ko nam cerkve zapirate, gravsin pa oltarje zajprate!"

„Kaj govorite," zapopade Hauslaib

„Kaj takega ne dolžite."

„Kdo pa je bil zadnji v cerkvi kakor vi", zadere se Sobrova hčer, ki se je prerivala skoz množico do Hauslaibna.

„Sije zopet med prvimi puntarji, šibljava, coprnica", reče starec Hauslaib in postane vesel nad obrazom.

„Mirno puntarji, vi nas hujskate in ranjenih pete naše pravice brezverci ste, jakrdči hčer ter vihti roke proti oficirju.

„Ta mi je prava", nikne Hauslaib ves jezen in potegne sablo.

„Kaj pa vsečem nas hoče napasti kakor Turk, to pa žene, jakrdčijo nekateri moški.

„Proč s sablo", zapije Leopoldov francoj iz Bele, fant orjaške postave, „molči gosposki skrič.

Vozi zagrabi oficirja nad temi žalpi vinih besedah, mu zavihti sablo, da bi udaril francoja po glavi, a ta skoči hitro kakor veverica proti poveljniku, ga zagrabi za roko, v kateri je držal sablo, z drugo roko pa za grlo.

„Dobro, francoj le zadavi ga", kričijo moški in ženske; Hauslaibu pade sablja iz rok, katero hitro pobere Vogl in jo skrani. Hauslaib se brani z obema rokama, še vedno ga drži

francoza glo, pristopili so še drugi in
vrgli oficirja na tla, ter ga bili z roka-
mi. Kaotanj mirilja Vegl razjarjene
ljudi, vse je bilo zaman, slišati je moral
celo besede, da še njega napadejo, ker
je očividno na strani Hauslaiba.
Le-ta je ležal na tleh, ljudje so ga za-
hovali, brcali, ko je hotel vstati, ga zopet
vrgejo na tla in bijejo z rokami. Razbur-
jenost ljudstva prišla je do vrhunca, ko
so odvzeli oficirju cerkovne ključe, a mno-
žica se je zadovoljili, polastila se je, mnogo
neprijetna bestost, vsa pritajena jeza
izbruhnila je sedaj, katero so mislili ohla-
diti sedaj nad pooljnikom, ki jim je
drugače hotel le dobro.
„Stojte, mirujte“, zagrmi naenkrat
zadaj za množico močen glas, „ali niste
še kristjani ali niste pogani, vramujte
se.“
Ljudje se obrnejo, mahoma so izpus-
tili pooljnika Hauslaiba.
Sedaj so videli, da je stal pred njimi
pričakovani Dobričkar. Veličastno je bil
oblečen, peji, visoko se je dvigala njegova
častitljiva postava pred njimi, iz tal
dolga siva brada padala je dalec
na prsi in dajala celi postavi izraz
spoštovanja. V desni roki držal je
rapelo in iz temnih očij bvigalo se
jezni pogledi po celi množici.

„Ali hočete postati morilci, zaslepljeni
dobrega pooeljnika krpičite, ki vam
le najbolje hoče, takih divjakov Marija
pač ne miara - oduchajte in idite
domu in delajte pokoro za vaše hudo-
bije."

Puščavnik stopi k pooeljniku in ga
iskreno prosi za odpuščanje, zajlfudje
so proseč razburjeni. V tem prihiti
so hudi vojaki, kisto zagnali množico,
iskajoč zakrivci bilo je za prepozno.
Vegl letel je s klinčarji in nekaterimi
možmi v cerkev, k sreči ni bilo nič
hudega; oslod možnarjeov nepaz-
ljivosti je prigorela roeža do oltar-
jevega pregrinjala, kije delomna
zgorela, ogenj so bili hudi najbližjo
lestenci, Marijina podoba ostala
je še cela, ker tako dalec ognja ni
segel. Hitro so ugasnili ogenj, zaklen-
li cerkev in šli v trg k župniku, kise
je med tem že vrnil, da mu vse to
poročijo. Hauslaibu priteče hudi
Kopnik na pomoč, kije preuljal
oslod tega napada do skrajnosti
razburjenega ostanika do Bodeja.

Hauslaib pisalje 2/7 lahoj pismo v Co-
loose, razložil cel položaj in prosil
za nujno pomoč. Topak moral je
je voliti v glavno mesto k Komisarju
Pejacsevichu, ki je bil oes besen od jeze.
Toda radostno je prišlo pooelje iz Dunaja

da naj se odpošlje kolikor mogoče vojakov proti Turkom in tako komisar Paicer kakor bi tudi rad, ni mogel ugoditi Hauslaibovi želji, kerpram je mogel Koroščev odvzetiše te vojake, ki jih je imel seboj.

Šakoj drugo jutro po sprejemu tega poročila odbrinil je Hauslaib svojimi vojaki.

Oglasil se nimker, le župnik in Vegelj je marovil, da naj gledata na to, da se ljudje pomirijo. Hitro se je razneslo novica, da odide Hauslaib z vojaki. Veliko veselje zavladalo je pri vseh krščanih, ker, ničimur mogli opraviti proti njim, ostane vse tako, kakor je bilo prej.

„Pajti morano," rekli so krščani iz župljani iz okolice, „mogoče je to le na videz, zato se zberimo zgodaj jutraj ter spremljajmo odhajajoče, da mogoče ne krenejo v cerkev in nam vzamejo Marijino Kipa, kir mo ga do sedaj tako branili."

Drugi dan na vse zgodaj vrelo je krščanii in ljudje iz okolice pred Boštejevo hišo, kjer so se zbirali vojaki.

„No Boštejka ni dolgo užvala čakati," smejala se je Kodolejina Kocinova. „Bog se, kako napitnino mo bo dobila, ko mora oficir pobrati tako hitro šila in kopita."

„Molči, no vendar, vedno moraš klepetati, kroga jo moj, „bodi vesela, da ga k nam ni bilo, ljudje bi nas še zasramovali."

„No, da, ti moraš vedno pravi imeti, pa drugače se le rad pomešaš med gospode."

„Naša gospoda nič posna, in dobro je, da se z njimi razumem."

Ne vem, kako dolgo bi se ta doa zakonca še prepirala, ko bi ne prišel med tem Hauslaib ter hitro zasedel konja. Redko je bilo poselje za vojake, da mu sledijo, jezdil je naprej, ne da bi se ogledal na levo ali desno. Bil je silno resen, saj, da dohiti kaj takega v Kapli, se mu davno ni zgodilo.

Množobrojna množica sledila je vojakom. Ljudje so se smejali, zbijališale, drugi so bili resni, ker še vedno niso verjeli, da bi vojaki res odšli. Toda, ko je jezdil Hauslaib že cel mal proti Bohtejevi pristavi in se niti enkrat ni ogledal, obstali so še le Kapelčani, videč, da so zapustili vojaki za vsako trg. še so gledali nekaj časa, nato pa se obrnili, vrišketali in prepodali, da je glasno odmevalo skoz Fabre.

Romejši mojfe pa so stopili skupaj in rekli:

„Nič nam niso mogli, Devica Marija nas je čuvala, ona ostane tudi zanaprej naša zaščitnica.“

Duše stanovčjim zamajejo

2 1

gledali so na cerkvico in bili v srcu veseli, da so prestali srečno vse dosedanje boje.

VII

Božja kazen

Po svetu hodim čisto sam,
Od praga pa do praga,
Nikdo me praša: kod in kam,
Z mojo vsak pomaga.

Gregorčič.

Komisar Pauer bil je v zadnjem času kaj slabe volje. Nič sar mu ni bilo prav, robantil je nad podrejenimi uradniki, najhujše pa je trpel sluga Damijan, ki je moral biti kakorkoli pripravljen in minuto miniti trenutka časa, da bi mu kmalu K. zlatorumeno vodo in si poplaknil vedno suho grlo.

Komisar je bil ves iz sebe, da se Kapelčanom ni moglo do živega in da so vendar le zmagali. Zato piše dolgo pismo ženi v Kamnu, flegarju tercijalcu naročil, da naj se obrne do dobrega prošta, s katerim bi naj poskusil spraviti Kapelčane do tega, da se udajo z lopiži in pustijo obla čilo odložiti. Komisar Pauer načel

je v ječi kaki flegarji praveda prinodnika, kajti ta ni zamenil je mrzelo, da Kapelčani toliko vidijo na tej podobi praveda so napadli še njegovega sina in to so bile jeruke. Te rane ni mogel preboleti.

„Čakajte, beraški hrjavi in bedasti kmetje, vam že pokažem, kdo je gospod!"

Razburjeno je hodil po sobi gor in dol.

„Kralju Melchior gre jutri na vas pravi komisarjeve želje, on nam gotovo pride na roke, saj je tudi zagovornik za cerkvene reforme.

Resno storjeno, drugi dan je takoj po opravljenih jutranjih poslih dal zapreči voz, da se popelje v Doberlovas. Hitro je tekel vozniček po ravnini. Bilo je že precej po veliki noči, ljudje so šli na polje in marljivo obdelovali od zimskega spanja spočito zemljo. Prijetna zapica pihljala je naproti, spomladi kazala se je v vsej svoji bujni lepoti, lebdela odeja, ki je pokrivala še staro leto in zibel Novo, je prišala, da se huda zima le težko umika zmagovitemu solncu in še redno pride na priliko, da plane v ravnino in ohladi nežni cvet.

Kralj Melchior sedel je v svoji sobi v pravi nadstropju in pregledoval

dobelo krijgo. Bil je moj visoke posta-
ve, častiljivega obraja, izpod črnih
obrij gledalo je dooje temno modrih
oči resno v svet. Bil je naslednik
prošta Hieronima barona Rehbach, ki
je umrl leta 1786. Po svojem mišljen-
ju bil je prosvet istega duha kakor
njegov predmik, ki je bil zvest prija-
telj Jožefinizma. Zato bil je vladi všeč,
ker je rabila tako moje, da prodre s
svojimi novotarijami.

K proštu Melhior 3 1 2 4 podal se je tedaj
flegar Reitrer, saj je vedel, da najde
prijazen sprejem. Po prijaznem
sprejemu razložil je flegar vso, kar želi ko-
misar Bauer. Proštu bilo je že zamerno
mučno, da se župljani Kapelske župni-
je ne morejo pomiriti, zato mu je
bilo všeč, ko je predlagal flegar, da se
podasta na praznik Križusvetega
Knobloha v Kapelo in skušata spleta-
ti še enkrat na ljubeznivo, da se uklo-
nijo cesarski odredbi. —

Kapelčani so se po odhodu vojaštva
pomirili, nastalo je zopet vsakdanje
življenje. Župnik Prunner priteče
pes vetel k križanemu sodniku, da se
je končala cela zadeva še kolikor toliko
ugodno. Mučno mu je le bilo, da se na
podlii posebnika Hauslaib, kajti kajta-
kega komisar Bauer ne pozabi. Tako so

mašilci vsi, a prsti je morala še na skupaj, prej da je bil postavljen prej mrod.

Župnik Brumen dobil je 2 1 sredi pred praznikom Kristusovega Vnebohoda od prošta s doberlovaško pismo, v katerem mu naznani, da pride na ta dan na izpovedno vprašanje in maziljenje, da pridejo vsi župljani v farno cerkev.

Župnik je prečital nekoliko prestrašen to pismo, ni pa se mu zdelo umljivo, saj vprašanje je itak že prišlo od, oznanil je tedaj, kakorsni je bilo ukazano.

Bilo je lep majnikov dan, ko se je obhajal praznik Kristusovega Vnebohoda. Solnce je že tako zjutraj pošiljalo gorko žarke na mirni trg, marsa je že skoraj sleklo svojo pomladansko oblačilo, nagibalo se je že proti poletju.

Župljani prišli so 2 1 od vseh strani, saj radovedni so bili, kaj povedo gospod prošt, ki se je napotil s pridigo Zoinovo zapelin vseh cerkvah, znanje, da prihaja prošt Turn, je se slišal dragje doga, da iskra vranca spreja na sta v gospodi vog, v katerem sedi prošt in zjeni ob leni pa flegar, za njim pa se pelje še drug prazen voz, v katerem se je navadno vozil flegar.

„Kaj pomeni to," spraševali so se radovedni

21

vedni gledalci. Župnik stal je s kaplanom pred župniščem, študirski vodnik Hagen, župan Vegl in oba cerkvena ključarja ~~bila~~ bila navzoča.

Prošt izstopi in z njim študi flegar. Odidejo takoj v cerkev. Prošt stopi po predhodnih ceremonijah na prižnico, flegar pa se vsede vsedel spredaj pri oltarju v klop.

Prošt je po navadnih besedah začel razlagati besede sv. evangelija; Date cesarju, kar je cesarjevega in Bogu, kar je božjega. Našel je s tem prehod na cerkvene odredbe, ki se morajo vpoštevati in spoštovati. Le tako se prav izpolnjujejo besede sv. evangelija. Kopa je prišel do tega, da se morajo župljani pokoriti in dati sledeči Marijini kipi in odstraniti tablice, začel se je po celi cerkvi glasen hrup, slišalo se je pokašljevanje, drsanje z nogami in mrmranje. Dalje ko je govoril prošt, tem hrupneje je bilo; zato se slišali na polglasni odgovori, tako, da ni bilo mogoče nadaljno pridigovanje. Flegar je resno gledal po množici a ne nič ni pomagalo, prošt je nehal in ~~šel~~ stopil ves razburjen v zakristijo.

Odšel je takoj v župnišče ter poklical župana Vegla, Kocina in oba cerkvena ključarja. Ves razburjen jim je pripovedoval, da zaslužijo ti naj-

stroječo kazen in bo tudi poročal o celovški, da napravi komisar z vojaško silo konec. Toda poklicani ostali niso vsi mirni.

Vogl stopi naprej in pravi:

„Doslej smo prekrpeli z zadnjih letih, ko smo branili naše stare pravice, a do sedaj nam nihče mogli nič storiti, naša stara je sveta, in zato se tudi ne udamo."

„O takšen duh je v vas vseh," vzburi se prošt, „a se še niste spametovali?"

„Mi smo pametni dovolj, da bi šli tudi drugi biti," pravi Vogl in glasno pritrdijo vsi zraven.

„To je žalitev oblasti," vzklikne prošt ves rudeč v obraz, „vi žalite cesarja."

„Mi spoštujemo našega vladarja, a prevarujemo, da se varujejo naše stare navade in postave."

Prošt je videl, da ni dosedi nič storil. Zato se je začel pogajati z zastopniki župljanov, katerim je razdelitve obljubil, da se opravlja božja služba v Krnici kakor prej in ostane Marijin kip nedotaknjen.

A hitro je naletel flogar. Ves razburjen pride 1 iz cerkve. Za njim stala 2 je 2 1 grupa Kristov. Malomarno so pogledali flogarja, kar ga je še bolj razjezilo.

Vogl stopi pred njo in pravi ves

vrolist:

„Lepo ste se obnašali pri pridigi, ali je to spoštovanje pred višjimi duhovniki?"

„Kuchljo so sfdelali," kakor bi nič ne slišali in so nadaljevali svoje pogovore.

„Kaj jih tvarate buče, še zmotijo so ze zanic, kje je spoštovanje?"

Tedaj se zasliši Kunst Miklav in praviresno:

„Ni spoštujemo Boga in vse to, kar je zamotnega."

„Kaj hočeš s temi rečmi, ti nevrauni kunc," zarobni nad njim flegar.

„To dampemalo mor, vsak po svoje, skrbite le bi za vaše stvari, ni pa za vaše."

„A, nečimerno, predrzno," zbesni flegar in se kar trese od jeze, „to ste naravnost puntarji, vječo sližite."

„Poštni človek dostodaj še nisbil kaznovan," reče mirno Bajdl iz Repena.

„Zavoljo čutilnosti oblastij, le čakajte kmetske butice."

„Če je še kaj pravice na svetu, še ne tako hitro, saj še imamo cesarja," pripomni dlipš iz Ravnikov.

„Da, na cesarja se sklicujete, na drugi strani pa ste mu neposlušni, ali vam ni ukazal, da morate odložiti

Kitke cunje od one podobe, ki jo vi častite kakor Boga, ali druge pa kakor Kosleza."

„A, tako govorite, vrau naj vas bo," ozroji se oni, kmetje, „to je brez verne, kibi najrajši odpravek vero, cesar o teh narodbah nič ne ve, samo si lutke rauci izdajate take brez božje volje."

„Molčite," zarobni flegar, „napravim vas koncikarju."

„Le idi, saj si nas tako dosti to žil, ni skakal, rajši svojega pankerta bolje vozdaj, nas pa pustima miru, le čakaj, mogoče ni dalec, da te Bog kazuje za tvoje hudobije," kričijo kmetje in stopijo bližje. Nekateri že dohajajo pesti in gledajo jezno.

Flegar Reitrer vidi, da je drognil v vrečno vo gnojdo, zato skoči hitro k Boštjanu, kjer je imel izpreženo svoj voz in da takoj zapreči, ne da bi čakal na prošta, kajti prevec ga je jezilo, da so ga kmetje tako osramotili.

Kmetje so se razšli, saj jdelo se jim je dobro, da so mogli pocedati flegarja to, karnuge. Kako so jo malarili h Kocelju in čakali tam na izid pogajanj z gospodom proštom.

Flegarjev voz je bil že opreženi, pomagal je Škopnik, ki je spremljal

svojega pokvarjenega Boštjana, da bi bil zaveden pred razjarjenimi kmeti.

Flegar vsedel se je zadaj na voz, kajti klapca poslal je na svoje stališče daleč se nekaj naprej. Dirjal, kolikor je hitro potegnil, da bi ga kdo ne napadel. Stopraj ko je že bil zunaj trga, je vozil bolj počasno.

Solnce je pripekalo neznosno vroče bilo je izredno soparno. Nad Trbovljami pečmi zbiralo se je na nebu črni oblaki. Nenadoma potegne močen veter, vedno bolj postajalo je nebo temno, črno, od daleč grmi, solnce se je skrilo za črne oblake, ki so kmalu zakrili celo nebo nad Kaplo. Flegar pogleda na nebo in pogleda konja. Že je prišlo nekaj kapelj - vodaj nastane silen pisk sem od Rebrce, grom za gromom sledi bliski švigajo in udarjajo. Nenadoma pobegne silen veter, nekaj debelih kapel dežja padepratla, trenutna tišina, v tem trenutku se zaroketa strašen pok - strela je udarila tik Flegarja v skalo, da se je odlupil velik kos in padel pred konjaca cesto. Ženska preplašena konja se zdajci splašita, odpreta se kočijo, nato pa se spustita v lesen dir, Flegar drži za vajeti, kolikor more, a konja bila sta močna, nedata se ukrotiti, zdajci zapne

padati tod. - Konja sta besna, drvila v strašni diri dalje, došla sta do mesta, kjer so vislice, zlaječ se naglo cesta naokol, konja naprej - vsekal blisk - strašen grom - konja krenela na mesto po cesti ter mesto pod ki poti naodgoj in naravnost naprej. Flegar ne more več držati vajet, kise zapletajo konjem pod nogami, vidi, da drvijo naprej - strašno zakričí in kliče na pomoč, a preprečno, konji so skočili v stran in zlobnili ter globok prepad naravnost v Belo, potegnili voz s flegarjem vred seboj. Grozen krik - Marija pomagaj - nekaj časa pljuskanje v vodi, nato pa je nastalo vse tiho - šumeči valovi Bele zagrnili so se nad mokrim grobom ženskega flegarja Reitterja.

Flegarjeva smrt bila je studi za pisarja Hubmana, hud udarec. Razno v Kirchenšaru končalo se je merjenje posestev in tako Robert ni imel poseb nega posla. Upal je, da dobi v gradu Ženek službo. Toda, ože bil je mrtev, prišli so drugi, kisose zmali boljpri kupiti grofu Rosenberga. Tak prosilec zmal je. Roberta sirotki in njegovi deki prišli so studi grofu do ušes. Tako se je zgodilo, da je ostal brez službe. Nekega dne odšel je iz Ženecka in se podal v Kaplo, kjer je upal najti zaslužka kot

pivar. Toda nobeno mesto mi bilo prazno, križki sodnik mu verjetno tudi mi bil naklonjen, šemanj pa župan Vogl. Ce je prišel kam na kmeto, gledal da je vsak postranj.

„Poberi se škvc, rekel mu je vsak, „ti si mi moril zemljo tako krivočno, da moram sedaj plačevati še več davkov."

In in tam je šemanj šel koga, ki je imel oprave pri sodniji, takiljudje so ga še najrajši iskali, ker vedeli so, da je študiran in tedaj pa dati prav mu znal. Tako se je sirmanino prajtovalo.

Čutil je bridkost srce mu rode, vedel je tudi, da mima pričakovati nič dobrega, zato se je udal pijančevanju, zakar se je mudila še posebno priložnost, ker vsak, kdor je iskal prinjem pomoči, mu je stari majrajši postregel. Stanovanja mi imel pravega, danes tu, jutre tam, danes je prenočil v kaki sobi, jutre se je prebudil v hlevu, kamor se je privlekel omamljen od opojnih pijač.

Bilo je na dan Velike Gospojnice. Ljudje so zgodaj od vsh strani k cerkvi D. M. v Trnju. Glasno so molili in vneto prepevali pobožne pesmi. Vznešeno je bilo razpoloženje ljudstva, posebno, ko so čutili, da je ostalo vse pri starem in

smejo zopet častiti Devico Marijo kakor prej.

Robert našel je starega prodajalca Petra, ki je imel s sosedom zaradi nekega plota že dalje časa ostro prepiranje, ki se je bližala sodbi h koncu. Treba je bilo še samo nekaj dokazov. Zato je poiskal Peter danes Roberta, da mu da pravi nasvet. Ko se je tudi zgodilo, Robert je govoril na dolgo in široko, misleči, naj bo izid pravde takšen ali drugačen, glavna stvar je, da dobimo piti. In to se je zgodilo v resnici. Robert si je namočil do cela vedno suho grlo. Že je zopet bilo k zadnji mahi, ko je Peter šel in šel iz gostilne. Robert pa se je tudi dvignil in šel iz kremže po trgu. Sam ni vedel, kako je prišel v bližnjo cerkev sv. Trnju.

Ker je prišlo od vseh strani polno ljudij, našli niso vsi v cerkvi prostora, zato so ostali zunaj in tam pobožno molili. Robert prišel je čisto blizu. Ni mel Klobuka, v pijanosti opotekal se je semintja, ljudje so ga gledali nekaj časa in delali obraze, iz katerih je bila bratovska nevolja. Neki možki stopi k Robertu in ga posvari, naj se obnaša dostojno. A ta se zakrohota in pravi:

„Zaradi tega lesenega Kipca, ki ga vi molite, se jaz na odkrijem, ta cunje časte

le vi-norci-haha-saj ste dobre volje prizanesljivi."

Sedaj pa ga že primejo trije možki s krepkimi pestmi in ga tirajo iz pokopališča ven in ga potiskajo na kraj, kjer je obležal.

A glej, ko hoče ostati in si pritem pomagati z rokami, čuti, da so otrpnele. Poskuša enkrat, dvakrat - toda zaman, v rokah čuti neznosne bolečine, ki ga pričnejo, da glasno stoka.

Služba božja je minula, ljudje zapuščali so svetišče in odhajali proti trgu. Tam ob cesti ležal je pisar Robert, bilje ves bled v obraz, iz katerega so se brale neznosne bolečine. Hotel je dvigniti roko, a vedno so padle nazaj. Ljudje so ga obstopili in se čudili, da jadikuje o bolečinah v roki, ko je bil prej že zdrav. Mogoče so samo tako dela, marsikdaj možki, vsehmogočih je polno."

"Mogoče ima nas za norce, pripomni drugi, "poglejmo, kaj je na tem."

In k Robertu stopi kmet, kise je zapustil na zdravilstvo, potipa roko, jih giba sem in tja, nato pa resno pogleda po okoli stoječih in pravi:

"Nekaj se je zgodilo nekaj posebnega roka so popolnoma mrtve."

Bolestnim pogledom ~~pogledaval~~ se je Robert na Kmeta.

„To je božja kazen," pravi kmet, „kir je bil vedno prej prvi, kako je Robert zasmehoval Mater božjo.

„Da, tako je," rečejo drugi, „vedno se je delal norca iz božjih stvari, zdaj je dobil zaslužено plačilo."

„Pa tudi ne moremo razsoditi," pravi neka ženska, „se mnogo na tem mestu."

„Bilo bilo dosti škoda, saj bil je vedno zbegan," slišijo se glasovi množice.

„Sicer pa je resnica, kakor bi bilo le pobožanje, zaljudi," meni druga ženska, „spravimo ga od tod."

V tem pride mimo Škopnik iz Kapele. Spoznal je Roberta. Ker je vedel, da je brez vsakega stalnega bivališča, spravil ga je na svojem.

Robert ostal je od tega časa pohabljen na rokah. Vedno bolj so se mučile, nadlegovale ga otroci, kir je bil vedno zanj pripravljen. Ko so mu dajali jedila v usta, kapal je neprestano. Dostikrat se mu je zazdelo, da vidi pred seboj Fanikin obraz, ki je bil ves črn. V velikih bolečinah kaže na levo roko, kjer je manjka prstan in ga gleda s strahom. Zopet drugokrat je v cerkvi, kjer hoče ozeti prstan, ki ga pri tem neprestano

roka. Robert grozno zakrčči: Saj nočem ukrasti pristava, puntinje. Za vsakih trenutkih skodi koščku in trepeče na celem telesu.

Ljudje so dostikrat slišali, kako Robert stoka in jadikuje v spanju in omenja pristav, kako jim je postalo jasno, daga je on ozel in je zato zločinca dohitela kako kuda kazen.

Roberta lotila se je nazadnje še božja. Dostikrat obležal je ob cesti, strašno da je zijalo, da so ljudje strahom gledali, nazadnje pa zbežali.

„Poglejte, kako Bog kaznuje tiste, ki ga zaničujejo, flegar je našel Jalovec konec v Beli, ko si je zlomil tilnik, vedaj pa je padel še njegovega očeta sin."

„Da, da, božji nauki neljejo počasno, a natančno."

Tako in enako so govorili ljudje, ko so šli mimo. Za vsakega je vsprelete la groza, ko je videl, kako strašno se je pokazala tukaj božja šiba.

Robert Hubman je nazadnje čisto obubožal. Prosil je miloščinjo, a le malo je dobil, kar, vsak se je ogibal z ozirom na njegov prestopek. - Dacka

Dostikrat prišel je tudi bližnji Anžinega, doma in gledal, čabi ne videl nje in je poprosil za kak dar, a bal se

je, kaj vedel je, da stanuje prinjej Socka hojca in te se je ogibal. Koliokrat prikazala se mu je duka v sanjah, bledaj obojkanih očij in ga milo prosila, naj se je usmili, a on jo je pahnil surovo od sebe v nesrečo, in vsdaj je sam tako ubog, tako nesrečen — o, kako so ga pekli spomini — da bi jih ne bilo nikdar.

Kakor na vseh božjih potih, tako so bili tudi v Kapli pri cerkvi berači ob Marijinih praznikih, kedar so prihajali romarji. Ta je bil brez noge, drugi brez roke, oni slep, četrti ves sključen. Ki so glasno molili, prosili za milodare in se glasno zahvaljevali.

Tam za zidom, ko se stopi na pokopališče, vedel je tudi Robert. Imel je na sebi raztrgano suknjo, raono tako hlače, ki so, če tudi so nosile oče krpe, silile vedno razpajen. Čeoljo sploh ni nosil. Med rogami imel je položen klobuk, ob telesu pa so visele suhe roke. Bil je podoba ravnega človeka, ki je znal, vzbuditi usmiljenje. Ta vendar je nosil znamenje velike pregreke na sebi. Koliko romarjev je šlo mimo, ki so rekli proti drugim, kiže niso bili takaj: Glej, to je ta ti človek, ki je vzel Marijini pratam, vsdaj ima suhe roke.

In matere so ga stavile svojim otrokom v svarilen ogled, češ, otrok, varuj se tatovine in zaničevanja božjih stvari, tako kazuje Bog takega človeka.

Robert sedel je mirno, molil je glasno, le tu in tam je dvignil svoje globoko modre oči proti cerkvi k minoritom, saj malo je bilo takih, ki so mu kaj dali - in glad boli.

Bilo je na dan sv. Ane. Ljudje, ki so prišli zjutraj s procesijami, so se že spet razšli.

Kakor vsako leto, šla je Anka na dan svojega godu, na grob svoje matere, spremljal jo je njen pestunji sinček. Držal se je trdno krila svoje matere, da bi se ne zgubil. Stopala sta po cesti in polagoma naprej h pokopališču. Anka praviла je Bogdančku to in ono, in mu velela, naj pazi na rožice, ki jih je nesel v rokah, da jih položita na grob stare mamike. Anki bilo je vedno tesno pri srcu, saj spomnila se na čas, ko je njena mati umrla, bili so žalostni.

Zdaj ji je pri vratih na pokopališču. Kleče je prod se stopa naprej. Toda glej, naenkrat se dvigne izza kota sključen, razcapan berač in pade prod Anko ter zastoka:

„Anka, odpusti mi, kar sem grešil."

Anka se prestraši, kajti na kaj takega ni bila pripravljena. Bogdanček, ki še nikdar ni videl tega nasilja, se tesno stisne k materi in jo plaho gleda.

„O moj Bog, odpusti mi," joče Robert s trepetajočim glasom.

„Mamička, jaz se bojim, da moj ček nekako gleda, pa rok nima, groza naprej."

„O Anka ostani, reci besedo, da mi odpustiš", prosi milo Robert.

„Beživa mamička, da moj ček ne strašen."

„Odpusti", jeclja Robert, Anka se naglo obrne in hoče iti dalje, ker se je Bogdan spustil v jok.

„O kedaj zaorjen," zakriči Robert pes obupan; naenkrat se doigne, a mahoma pade po tleh, prifela ga je bojazen.

Anka je bila preplašena in si ni vedela pomagati. V tem trenutku pride doli iz male hišice pušičarnik Dobnikar. Spoznal je Roberta, ki ga je videl že večkrat v takem položaju. Imel je zato posebna sredstva, s katerimi je okrepčal bolnika tako daleč, da ga je spravil v svojo hišico, kjer je naprosil postelj in položil v njo Roberta.

Anka šla je h grobu svoje matere, še nikdar ji ni bilo srce tako težko kakor danes. Videla je osnovo, ki ga je izkreno

ljubila in ki je je pogrešil toliko gorja. Bilo srce trpinčko, ko je mislila s svedom na naj. A ko je pogledala svojega ljubega sinčka, razpršila se vse temne misli, sedaj je študi očeta otroka nesrečen, bridko trpi in moli svojo Krivico. Poklekuila je pred grobom svoje matere, iskreno molila za mir njene duše, molila pa tudi za onega nesrečneža, da bi mu bil Bog milostnik.

„Odpuščeno ti naj bo, odpuščeno zaradi sina, ki ga toliko ljubiš!"

In prišla je Bogdana k sebi, ki je stal nemo ob materi, ga strastno poljubila in doo vroči solzi padle ste na mrtvo lice svojega fantka.

Anka je ostala ime nedpotoma zglasila pri pušča oniku Dobnikar, kateremu je izročila nekaj potrebščine, da prekrbi bolnemu Robertu najpotrebnejše. Ne-ta ostal je pri pušča oniku dva dni, ki ga je hotel obdržati še dalje, toda Robert ni imel miru, hotel je iti dalje. Od tega časa je vidno hiral, prej še kolikor toliko kropak, je postajal vedno bolj slaboten. Ljudem se je najadnje že smilil, niče ved ga niso gledali postrani, naj vedeliso, da tepi ga svoje pregreške.

Bilo je na svoti večer. Vsok sneg pokrival je zemljo in pritiskal je mraz.

kakor da že nič ne pomnili stari ljudje, zato je bil vsak vesel, da je mogel biti doma za peč jo.

Anka imela je prod bojtčkom kot živilja dosti dela, zato je bila vesela, da je imela pri sebi moje, ki je prodila gospodinjstvo in oskrbovala Bogdančka, ki je bil pravi žbakon.

Danes se je posebno veselil, ker zvečer pride Jezušček in mu prinese lepih daril. Bil pa je tudi priden, ja še trnaj dnij ga nič bilo treba pravih krogati, če tudi je prejbil malo poredan. Del je, kamor so ga poslali in se takoj vrnil, storil je doma vse, kar so mu velali.

Napočil je večer. Že so prižgali lund, Bogdaček sedel je že nemirno v sobici in čakal, kdaj pride božje dete. Slutil je, da se nekaj pripravlja, saj ni smel nikamor iz sobe, oh, kako je rad ubogal, saj v zadnjem trenutku na birgel raz jalil dobro nebeško dete.

Zunaj v zadnji sobi bilo je slišati korake, večkratno odpiranje dverij in nekaj šepetanje. Kdaj pa pa zvonček zazvenje, da je Jezušček prišel. Anka odpre dver in prime Bogdančka za roko ter ga pelje skoz vrata. Odprejo se vrata in kakor okamenel obstoji fantek prod drevescem, ki je bilo kakor v ani luči. To je bila lepota, nepopisna

sijaj, ki ga Bogdaneček še ni videl. Anka voli sinečku, da lepo moli, in za hvali božjemu detetu za lepe darove, ki so bili položeni pod drevesom.

Ganljivo sklenil je ročice in molil tako vstrano, da se je zarosilo Ankino oko in tudi Mojca je nekoliko prizdignila predpasnik in si ga potegnila čez oči.

Bil je trenutek, v katerem se je čutila Anka zopet srečno, ko je našla svojo mir, kjer je objela sosjega sinečka, ki se je obil okoli vratu in rekel: Mamička, kako je Jezušček prijden, da mi je prinesel toliko lepih stvarij.

„Še prijden bodi, vsek," pravi Anka za gin jenja, „pa bo vsako leto tako."

Še so stali pred drevesom in gledali drobne lučice, Mojca se je ravno kar hotela podati v kuhinjo, ko se zaslišijo zunaj pred hišo mile stvarice.

„Kaj pa to pomeni," praša Anka, „nekdo mora biti zunaj, pojdi gledat Mojca."

„Kdo pa bi se v tem času tu okoli plazil, pa v tem mrazu, gotovo se motiš," obotavlja se Mojca.

„Idi, idi, Mojca, slišiš, kako mile zdihuje," reče Anka.

Mojca odpre hišna vrata in stopi ven, toda kmalu se vrne in pravi:

„Za Boga, Anka, oni, naloprijmoj, tisti brezbožni škrc je zunaj na pol

zvršpan."

Anka se prestraši, toda kmalu se zave-de in pravi Mojci:

„Spravimo ga v sobo, zunaj vendar zmr-zne."

„Kaj, tega luteranca, da bi celo hišo one-časti," zgraža se Mojca, „ali ne veš, kaj je ve se pričakal."

„Ubogi so človeški krščani morano biti usmiljeni."

„Si pač še vedno zatelebana v tega bogo-kletnika," razvname se Mojca.

„Če hočeš, pa spravi sama ponj," reče odločno Anka in se poda k durim. Mojca vidoč, da imata resnico, se pridruži in obstopite vsi na prostu.

Zunaj pred durmi ležal je res Robert in zdihoval.

„Smilite usmiljenje z menoj, o Anka, ne prezirajmi me pod tvojega praga."

„Ne boj se Robert, podstreho te spra-vimo."

In obe ženski primete Roberta pod pazduho in ga delomo vlečete skoz vežo v sobo in položite na štroko klopco ob peči, kjer mu Anka hitro pripravi nekako postelj. Bil je ves otrpnjen, skoraj ni mogel govoriti. Še le po nekaj časa prišel je zopet k sebi. Gledal je okoli sebe, kakor bi koga iskal, ko pa je zagledal Anko, se mu je razjasnil obraz in slabim

glasom začel se pripovedovati, da je v gadnjem času popolnoma oslabel. Nikamor ni videl, kam bi šel in tako je ostal danes okoli. Neka notranja sila gnala ga je sem, počasno se je približal do hiše. Sledal je skozi okno, videl božič no drevo, Bogdančka, kako je molil, opazoval je sveče in obraze. Nekončna bol ga je naadala, čutil je, koliko je grešil, prišla ga je slabost in zgrudil se je pred vrati.

„Nehaj, nehaj Robert, prosec se mučiš," tolaži ga Anka in mu streže, da se okrepča.

„Kako si dobra Anka, kako rad te jaz, koliko bridkosti prizadjal, čutim, da so potekle moje sve, zato poslušaj vse, kar sem storil, a prosim te, ne proklinjaj me, odpusti mi."

„Ne govori tako, kdo bo mislil na smrt, ti stroglo bolno, da zopet okreveš."

Mojca je šla ta čas z Bogdančkom v drugo sobo, saj fantek se je bal strega moja, ki ga je videl na pokopališču, ko je tako zakričal in padel po tleh.

Anka vsedla se je k Robertu, mu položila glavo višje, ker je težko sopel.

Hodežno jo je pogledal Robert in ji počasno začel praviti vse o prstanu, o čudni smrti Janike tere brata

Andreju, kiga je spravil k vojakom in v smrt.

Ko je nehal, vladala je grobna tišina v sobi. Anka je bila bleda in solze so ji zalivale oči, saj hudo je bolelo, kar ji je zadel nekdanji pisar. Robert je to videl, zato pravi: ~~Anka~~

„Hudo sem ravnal s Teboj, nisem vreden, da me pogledaš, a vedi, da me Bog hudo kaznuje in rad trpim, ker rad prenesel še dosti več muk, samo prosim te, odpusti mi Anka, prej da zapustim ta svet."

„Robert, odpustila sem ti že, trpela sem sicer veliko, a trpi tudi ti."

„O hvala ti plemenito srce," vzdihne Robert in zašepeta mu zaigra okoli ust.

„Še eno željo imam," pravi Robert s slabim glasom, „pošlji po župnika, da se spravim s svetom, hudi bi rad dalnjemu sinu sporočil, da ne bodo kazali ljudje za njim ~~z~~ s prstom, kakor so zaničevali mene."

„O, Robert, zdaj vem, da si postal drugi, rada ustrežem tvoji želji."

Hitela je k Mojci in ji povedala željo umirajočega. Ta se je zavzela ter prošnji, a spomnila se je rada, ker je videla, da ima Robert resnico. Vzela je ruto okoli glave in letela z župnikom.

Župnik Brunner sedel je še pri kupčji

in se pripravljal za prihodnji dan, ko pokrka Mojca na dveri. Začudil se je, kdo bi danes v tej uri potreboval tako nujno duhovno pomoč. Ko odpre vrata, stoji pred njim Mojca, kimu v kratkem ne pove, kaj se je zgodilo v Ankinem domu.

Župnik Brunner Kajtakega kar ni mogel razumeti, in prašal je še enkrat Mojco, če je ne prav razumela.

„Čudna so božja pota," pravi pred se, „niseem mislil, da se ta grešnik spreobrne, zato pa so kitimo."

Naglo se opravi, da poklicati mojnarja in se hitro poda z njim z zadnjo pošto v Ankino stanovanje.

Robert je takrat pripravila kuka najmo postelji in mrodila ne za vsto opravilo.

Župnik Brunner stopil je v bolnikovo sobo. Komaj je zagledal Robert duhovnika, zakoalil se je s trepetajočim glasom za prihod.

Župnik pokazal je Mojci vrata in ji prinaročil, da ta odšle. Po dalšem času pozvoni, znamuje, da je spored konča.

Vstopili so v sobo. Župnik sprejel je Robert, zadnji popotnico, tako da je bila pripravna tudi drugač precej nezanesljiva Mojca, da je bilo Robertu resnica, Zato

mu je odpustila tudi ona, ko jo je prosil za odpuščanje.

Župnik Brunner bil je resnega obraza, a obenem se mu je bralo iz oči, da je zelo zadovoljen nad tem izidom.

Po končanem opravilu ostane in reče Anki:

„Želno željo ima bolnik, ki ti jo je že sporočil, hoče dati nedoljenim otroku sveto krst, zato storiš tudi to dolžnost. Mi je tudi tvoja volja, Anka, tako mi to potrdi."

„Prosim te Anka," reče Robert s slabotnim glasom, „usliši moje prošnje, prestal sem mnogo, da mi sem spolnil svete nekdanje obljube, za katero izpolnitev si me ti prosila, zato usliši sedaj moje prošnje na smrtni postelji."

„Tudi moja želja je," pritrdi Anka ginjena, „zato prosim gospod župnik, daj temu svoj blagoslov."

In Anka je pokleknila poleg postelje dala je Robertu roko in župnik je začel čitati obredne molitve.

S trepetom, a vendar odločnim glasom je potrdila oba zaročenca zakonsko vez.

„Sedaj pa mi pripelji Anka še najmlajšega sinčka," prosi Robert s tihim glasom, „videl bi ga še enkrat, preden zaspim."

Bogdalček bil je v drugi sobi in ni

mogel razumeti vsega tega, kar se je danes zvečer godilo. Slišal je nekaj o tujem možu, videl je župnika, kako je pogledal pri durih v drugo sobo, kjer je bila vsa družina zbrana, in tako ni videl mežnarja.

V sobo prišla je mati, pobožala Bogdaščka, ki se je čudil, zakaj ima mati obžalovanje.

„Bogdaček, pojdeš z mano v ono sobo, videl boš, Jezušček prinesel je danes v našo hišo tudi bolnega moža, ki je trpel zmiraj hudo, hočete videti in tisočiti srečo, ker je imamo rad."

„Kdo pa mamička", praša Bogdaček skoraj nezaupljivo.

„Kakor sinček, le pojdi."

In Anka prijela je sinčka za roko in ga peljala v drugo sobo.

Župnik sedel je ob postelji bolnika in se z njim razgovarjal, mojca pa je pospravljala, medtem, ko je mežnar kropčal v kuhinji za nočno pod.

„Pridi no, moj ljubi Bogdaček," dabi pripazio župnik fantoka, ki je gledal čel prizor in ga ni mogel razumeti.

„Pridi le bliže, nič se ne boj," vzpodbuja ga župnik, „ta moj ni nič hud, on bi te samo rad videl."

„Ali ni to oni hudi moj, pravi sedaj Bogdaček in se prijema matere, „ki želi ga videl zadnjič, ko sva šla na pokopališče."

„Le nič se ne boj," vzpodbuja ga mati, „sedaj je v postelji, nič ti ne stori, vidiš, kako se ti smehlja, kako ti kima z glavo, reče ti ne more dati, kar ima bolno."

„Prídi bliže moj sinček," spregovori Robert s trpečim glasom, „jaz sem tvoj oče."

Bogdaniček pogleda začudeno župnika, kakor bi dvomil, da je to res.

Zato reče župnik:

„Le stopi tja, to je tvoj atek, hodil je dolgo po svetu, sedaj pa je bolan in je prišel k tebi."

Bogdaniček je verjel, vendar se mu upalo bliže, zato pa ga prične mati zaročko in pelje k postelji.

„O moje dete," šepeče Robert z ginjenim, „vendar sem tako srečen, da te vidim ter imenujem svojega."

Bogdaniček gleda nemo v bledi obraz mrtvega očeta ter pogladi očeta po licu ter boječ se vpraša:

„Ti res moj atek?"

„Da, moj srček, sem tvoj, a kmalu te zapustim, bodi pridem in moli za tvojega atka."

Solze zalile so oseminoči, Bogdaniček se je nekoliko sklonil k očetu in ga poljubil na čelo.

„Poljub sprave in miru," pravi župnik dočakano, „to je najlepši božični večer za vas ose.

Župnik Brunner se je poslovil, ker je moral domu zaradi polnočne službe božje, ki se je zopet vpeljala, odkar je prišel do vlade cesar Leopold II. Naročil je Anki, naj pazi na bolnika, ker kažejo oči znaki, da se mu bliža zadnja ura.

Župnik se ni motil. Dolgotrajno trpljenje, slaba oskrba in nagajanje razburjenje vzele so Robertu zadnje moči. Težko je opisati, da so ga morali dvigniti v postelji.

„Anka-Bogdaneček, tako sem vesel, da sta pri meni."

„Saj se imamo oči radi," tolaži ga Anka.

„Spravljen sem z Bogom in z vami-sedaj lahko umrem."

„Ne govori tako žalostno," reče Anka mirno.

„Vedno težje je dihal Robert, nemirno obračal je oči okoli, nekaterikrat se zasmeje in reče s poltihim glasom:

„Z Bogom, Anka, Bogdaneček."

Naslonil se je nazaj, še nekaj zdihljajev in umrlo se je vse za vedno.

VIII

Zaključek.

Kar hočeš, vse se tiskarje gladko,
Če tudi včasih gladke se nam pošteno,
Češčeno bodi nam ime preslatko.
Skrivar

Od začetka Kapelškega punta minulo je 24 let. V tem času se je marsikaj spremenilo. Zoper to reformo v cerkvenem oziru se niso držale. Kljub vsemu na to, da so Kapelčani vsled svoje trdovratnosti zmagali, zahtevali so tudi župljani sosednih župnij, tako na Obirskem, Jezerskem, v Kamnu, Škocijanu, Crni, Možjeh in Reberci, da ostane pri starem redu božje službe.

Na Reberci prišlo je tako dalec, da so tudi zahtevali odstranitev oblačila, ki ga ima kip D. M. v stranskem oltarju. Prihajalo je namreč na Rebereo na praznik Brezmadežnega spočetja D. M. od vseh stranij veliko ljudij, ker obstoja tukaj že od 15. oktobra 1688 bratovščina D. M. Prišlo je tedaj celo po pet duhovnikov, ki so imeli dosti opravila s spovedovanjem,

To pa ni bilo prav oblastim v Celovcu. Komendator Rohrmeister dobil je ukaz, da mora dati odstraniti oblačilo. Sporočil je to cerkovnim Klpičarjem Grajnarju in Ofnarju. Do sprejetja tega ukaza ni prišlo, ker so se vsi župljani temu protivili.

Višje oblasti so ustrajale pri tem, da se morajo izpreti ukazi, toda manjkala so sredstva, da bi se to tudi dosegło. Tu tako je ostalo vse pri starem.

Also Benedictus fallen
Es bleibt beim alten –

zapisal je komendar v svoji kroniki.

Po smrti cesarja Jožefa II je cesar Leopold II ukinil večino vseh teh naredb in tako je zopet nastal mir.

Župnik Prunner (Brunner) je odslej tudi boljše čase. Župljani so bili veseli znanja ter so občudovali svoje ravnanje napram župniku, ki je vedno hotel le njih najboljše. Imel je veliko veselje z mladim Bogdančekom, ki je bil kaj pridan. Marljivo se je učil v šoli, bil je vedno prvi. V cerkvi vedel se je zgorno, zato si ga je izbral župnik za ministranta, od tega časa je bilo to Bogdančkovo največje veselje.

Župnik Prunner opazoval je vse te lastnosti mladega fanta in sklenil je,

da pošlje nadarjenega dečka v višje šole.
Razveselje ta sklep materi, ki se je prvo
no ustrašila cen, da nima sredstev. A
ko ji je župnik obljubil, da ji pomaga,
bila je vsa srečna.

Tako se je zgodilo, da je šel Bogdan jeseni
v latinsko šolo v Celovec.

Župnik se ni varal, mladi študent
je napredoval v šoli, da so imeli vsi pro-
fesorji župnika veselje. Po prebitih študijah
v latinskih šolah odločil se je za duhov-
niški stan. Dviga za to ni bilo, ker se je
njegov oče na smrtni postelji poročil
z njegovo materjo. Tiha materina želja
se je s tem njeno največje veselje
spolnila.

Bilo je na dan Sv. Ane leta 1809. Jasno
je bilo nebo in solnce je pošiljalo vsem
zlate žarke na Kapelo, ki je bila danes
vsa v veselju, saj redka je slavnost
novomašna in ta čast doletela je tihi
gorski kraj, ko bo daroval Bogdan svojo
prvo daritev.

Od vseh strani prišlo je 7 procesij.
Iz Žitarovasi in Reberce pripeljala sta
svoje župljane župnik Jožef Kristan
in komendator Karl Rohrmeister,
za njima prišla sta župnika Matija
Rupert ter Tomaj Mrank iz Šaleške
in Obirskega. Zadnji je bil župnik
Franc Sadi iz Jezerskega, kar je
hudi mrcvarilo, saj je skoraj štiri ure

hoda od cerkve sv. Ožbalta.

Veselo so pričkakovali zoroovi, zajtaka slavnosti, zakteva tudi posebej običajna zoroanja.

Pred župniščem zbrala se je velika množica ljudij, saj od tukaj prenašal se bo sprevod v cerkev D. M. v Trnju.

Župnik Brumen, čeravno je visokega, bil je danes izpremenjen, dobre volje, saj spolnila se mu je srčna želja, da stopi Bogdanu kot novomašnik pred oltar. Zato pa je tudi želel, da bi bil on duhovni oče. Tu sobrata Mojca, čeravno je visokega, sini dala vzeti, da jo je prosil Bogdan za duhovno mater.

„No, naj nikar ne misli naš prijatelj Jurij, da mu bodo dali gastonj blagoslov," rekla je Mojca samozavestno, „toliko pa že tudi imam, da za me bo vrani."

Prišla je ura, da se prične slavnost. Novomašnik nekoliko bled stopil je iz župnišča z njenim ob strani duhovni oče in duhovna mati, spredaj duhovniki, zadaj mati Anka solznih oči in neskončnim veseljem v srcu, zato drugi sorodniki in mnogobrojna množica. Veselo so peli zvonovi, pokali topiči, da je odmevalo po hribih in gorah.

Cerkev ni mogla sprejeti vseh vernikov, zato jih je moralo ostati še dosti

zunaj.

Minula je slavnostna pridiga, ki jo je imel Komendator Rohrmeister. Zabučale so orgije pričela se je maša. Kako krasno so peli pevci, mili, nežni so bili glasovi, vmes pa so se slišali mehki glasovi orgelj, katere je mojstersko obvladal pevovodja Haderlap. Bilo je tako svečano, tako nepopisno lepo. Bližalo se je povzdigovanje. Zvonček zapoje, orgije utihnejo, vse kleči, v tajnostnem občutku pričakuje vse najsvetejši del darilne. Novomašnik se nakloni proti altarju, in dvigne svoj proti Devici Mariji. Kako milo ga gleda, kako ljubezniv, vdan se mu, kakor bi se nasmehljala in rekla:

-Ta križica je poravnana, odpuščeno je vse -

In novomašnik se zasoči lice od veselja, hvaležnim srcem pogleda na čudotvorno podobo, pokleče in dvigne najsvetejše telo ga položi vernikom zatopljenim v skrivnostni trenutek, nekrvavo daritve.

Minula je slavnost. Ljudje so se vrnili iz božjega hrama, ostali so le tisti, ki so hoteli še sprejeti blagoslov od novomašnika. Dolgo je šlo to trajalo in videlo se je novomašniku, da je že utrujen, saj ni čudo, vedno, ko je mislil, da ni nikogar več,

prišla je še ta in ona ženska, položila krajcar na nabrani kupček in prosila za blagoslov. Toda minulo je tudi to. V sprevodu podali so se vsi nazaj v trg, in zavstavili v župnišču, kar tako je želel župnik Brunner, da se mora o njegovih prostorih končati redka slavnost.

Veselo je bilo razpoloženje pri slavnostnem obedu. Župnik Brunner pozabil je tudi župana Vegl, Kocina in druge krčane. Samo ob sebi je razumevno, da je bil navzoč tudi bivši sodnik Hagen, katerega usoda je bila z današnjo slavnostjo v tesni zvezi.

Vladalo je veselje, kakor ga že dolgo ni bilo med gosti bilje tudi Tonej, ki se je vrnil ravno pred poletjem iz vojske; zgubil je nogo v boju s Francozi, zadaj je prišel domu kot pohabljenec. Zvedel je vse, kako se je godilo Anki. Bolestno je ozdihnil in oči so mu postale rosne, saj mislil je na mlada leta in na lepe sanje, a vse je minulo, zadaj je star oropak, pohabljen, zapuščen. Stariši, ki so med tem umrli, zapustili so mu malo hišico, pa tam je bival zadaj in služil kruh s pletenjem jerbasov in izdelovanjem cokelj.

Videl je Anko, govoril z njo prijazno, a vendar je čutil, da je zadaj minula

vse, kar si je Tonej nekdaj tako srčno želel
Anka mu je od sodaj bila prijateljica, ki
je skupno z Mojco skrbela kot sestra za To-
mejevo domačo udobnost.

Na Ankino željo bil je tedaj vabljen
ludi Tonej. Vedel je dosti pogodati o
bojih s Turki in Francozi. Njegovo pripo-
vedovanje mi bilo bahato, temveč pripro-
sto, resnično. Tako je minul le prehitro ča
slamostnega dne. < zraven >

Kapelčani so še dolgo govorili o tem do-
godku in ta jim ni šel, da bi tudi
iz njegove hiše stopil kdo pred oltar.

Blagi župnik Brunner se ni dolgo
veselil sreče svojega ljubljenca. Velik
skrbi, ki jih je imel v preteklih letih, so
izpodkopale nazadnje telesno moč
sicer krepke narave, dne 16 novembra
1809 zaspal je v starosti 70 let za vedno

Župljani so pač spoznali, da so de-
lali nekdaj veliko krivico blagemu
župniku, zato so storili vse, da bi to
krivico poravnali. Župnik Jim je v
svoji dobrosrčnosti odpustil. Da ga pa
je celo ravnanje nekdaj hudo bolelo, kaže
vsebina njegove oporoke, katero je spisa-
rano ob času najhujših razburljivih do-
godkov, to je 1. oktobra 1782. Določil je,
da se mora njegovo telo pokopati pri fari
cerkvi na severni strani pred okodom
da more vsak, kdor bo hodil v žolgeu
na poti, sedaj stopiti na njegovo truplo

Župnik je rad govoril, da bi tudi
iz njegove hiše stopil kdo pred oltar, ko se je
oženil, kar je tudi kmalu prišlo.

Bogdan bil je vedno in ovet duhovnik, postal je kmalu župnik in vzel svojo mater k sebi. Tudi za Mojco imel je že preskrbljeno, a nenadoma je zbolela, nihče več pomoči. K smrtni postelji došbi Bogdan zatisnil ji je oči.

Samej ostal je v vasi Kovči, ljudje so ga imeli radi, saj bil je pošten in vedel je tudi vedno kaj početi iz vsega žolčenja. Ce pa ženi imel kaj opravka pa je prišel k župniku Bogdanu, kjer je pomagal pri opravljanju gospodarskih poslov, in godilo se mu nikdar slabo, saj kuka skrbela je vedno za kak boljši prigrizek.

Dogodki zaradi odvzetja Marijinega kipa so se otisnili ljudem globoko v spomin. Vsled poteka let se je vse to in ono pozabilo, drugo zopet pripovedovalo drugače. Med ljudstvom se je nazadnje ustalila govorica, da je vse to pogrešil zanesli flegar, ki je tudi dal odrekati po neken kovaču kipu device Marije leve roke, ker ni mogel dobiti prstana raz prst, ki ga je nosila Marija na tej roki.

Cel dogodek o kapelščem puntu podal je neki narodni pevec v vezani besedi, kije tu in tam malo odvrnil. Vsekako pa je pesem zanimiva. Vsebina se glasi:

Kaj si je svetni flegar zmislil
Marijo v Frujo vse potisnil,
Marijo je v kamnico djal
Vse table je dol pobral.

Kar ta svetni flegar Mariji želi
Fo se njemu prigodi,
Dol po štengah so ga vlekli
Skoraj do nagega so ga sleklí.

Ena deklica je najbolj srčna bila
Kar za vrat mu je skočila,
Frdo ga je držala
Lase z glave pipala.

Dol do šterne so ga vlekli,
Kmetom se že dosti zdi,
Radi bi že videli,
Da b'njimi prišel v pesti.

Bi šterni se je Škopnik cupriflikníl
Do Boštejа ga je spremíl
Ker ruman zlat za lon dobíl
Ker je njemu varuh bil.

Fi kmetje so si zmislili,
Mojnarja v cerkev so spodili,
Da mora Marijo očirati,
In table nazaj pribijati.